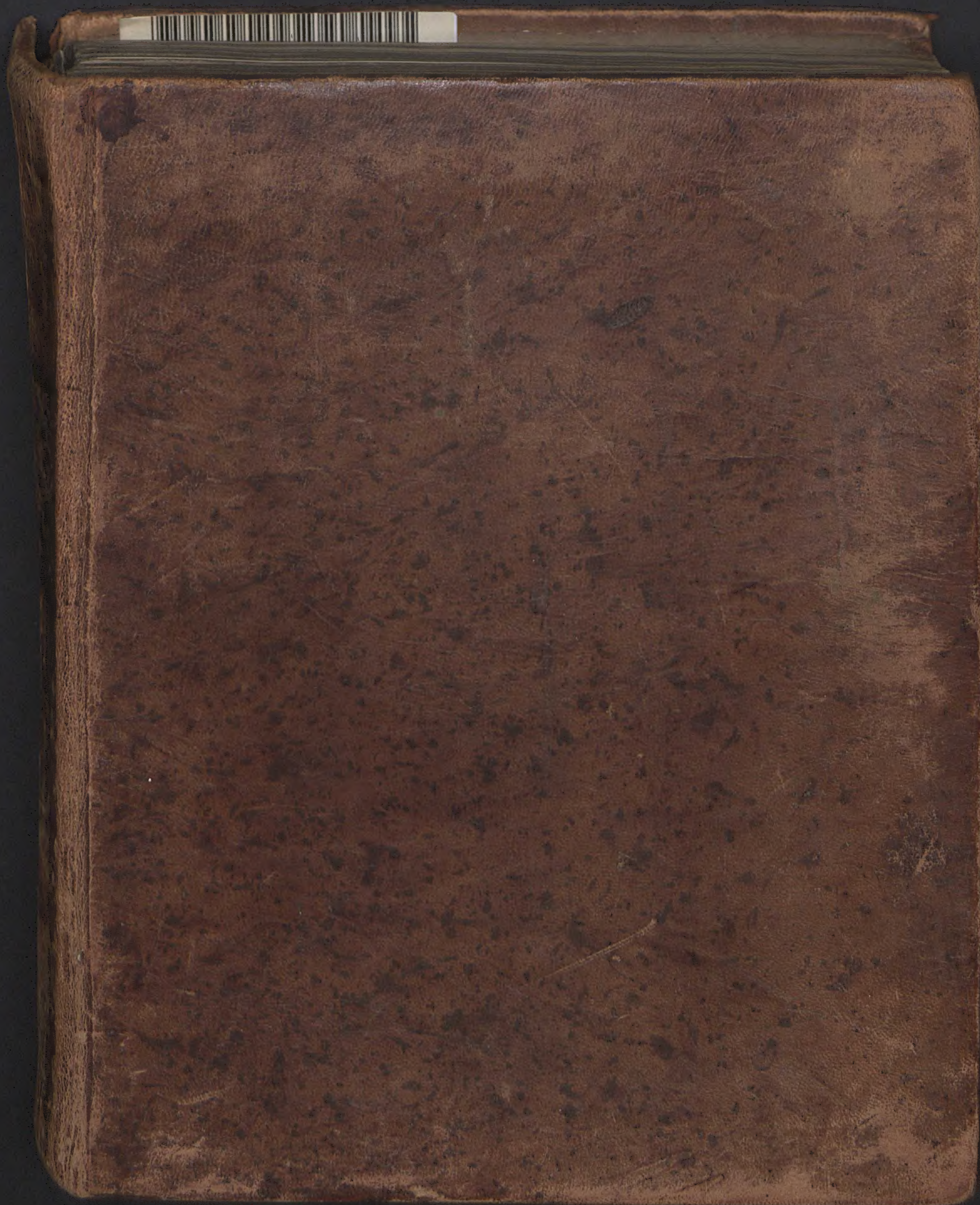

12 Band
L S

[redacted]

Grímur Thomsen

Einar Friðgeirsson

Íslands Árbækur

í sögu-formi.

Af

Jóni Espolin,
Sysslumanni í Skagafiardar Sysslu.

I. Deild.

Kaupmannahöfn 1821.

Prentadar á kostnad ens Islendska Bókmentafèlags af Þ. E. Rangel.

Íslands Árbækur.

I. Deild.

Því Íslendska Bókmenta fèlagi barst sú fregn, at hinn margfródi Sysslumadr Ión Espólín hefdi samit rit eitt, er nefndist "Islands Arbækur í sögu formi"; var þá þess á leit farit, at hann vildi selia rit þetta af hendi til fèlagsins, svo þad mætti á prent gánga. Med stakri gódfýsi, oc sem sannur vinr födurlands síns, vard hann vid þessum fèlagsins tilmælum. Þannig er þat nú þess umkomit at gèta lagt fyrir alþydu auglit, hinn fyrsta hluta ritsins; hefir hann inni at halda þá markverdustu vidburdi, sem skèd hafa á Islandi frá því nokkru eptir hálfnada þrettándu öld, til byriunar hinnar fimtándu. Deild þessi nær því allagötu fram ad því tímabili, hvar Sturlúnga- oc Arna biskups sögr (hvöriar at kostnadi fèlagsins eru ádr á prent gengnar) hætta, oc má hana því at nokkru leiti álíta sem framhald þessara.

Deild þessi er at vísu, sem nú var á vikit, einúngis byriun árbókanna, enn ber þó med sèr órækar röksemdir fyrir höfundsins margfalda fródleik, hans diúpsæru skarpsyni í sagna - frædis efnum, oc gódu greind á ad nidurrada tilfellunum oc skíra frá þeim, at svo miklu leiti hinu sídarnefnda, eptir ritsins edli, mátti vídkoma. Ordfæri hans oc ritunarmáti eru hvört um sig svo stakliga frábær, at óskandi væri at í þesskonar efnum vildu sem flestir laga sig eptir hans dæmi. Sè framhald rits þessa byriuninni svipat, hvará enginn efi er, þá ber því med rèttu heidursæti í þeirri grein sagnafrædinnar, sem þat vidkèmr. Deild þessari hefir fèlagit hvörki fylgia látit danska nè látínska þydingu,

Da det Islandske litteraire Selskab havde erholdt Kundskab om, at den lærde Sysselmand John Espolin havde forfattet et Skrift, kaldet »Islands Aarböger i Saga-Stiil«, blev han anmodet om at overlade det til Selskabet, i den Hensigt at det derefter kunde blive bekiendtgiort ved Trykken. Med udmærket Velvillie, og som sand Patriot, har han opfyldt denne Selskabets Anmodning. Man seer sig saaledes istand til herved at forelægge Almeenheden den förste Afdeeling af dette Skrift, der indeholder de merkværdigste Begivenheder som ere foregaaede i Island fra noget efter Midten af det 13 og indtil Udgangen af det 14 Aarhundrede. Denne Afdeeling slutter sig altsaa umiddelbart til det Tidspunkt, hvori Sturlungernes og Biskop Arnes Historier (der paa Selskabets Bekostning allerede ere udgivne) ophöre, og kan i visse Henseender ansees som Fortsættelse deraf. Endskiönt nærværende Afdeling er, som bemærket, ikkun Begyndelsen af Aarbögerne, indeholder den dog umiskiendelige Beviis paa Forfatterens udbredte Lærdom, hans sunde historiske Kritik, og gode Skiönsomhed i at ordne og foredrage Begivenhederne, saavidt dette sidste efter Skriftets Natur har kundet finde Sted. Hans Sprog og Foredrag ere hvert især saa udmærket fortrinlige, at man önsker meget, at han ved deslige Arbeider maatte finde ret mange Efterlignere. Hvis Fortsættelsen af dette Skrift, svarer til Begyndelsen, hvorom man ikke tvivler, fortiener det en udmærket Plads i den Green af den historiske Litteratur som det vedkommer. Selskabet har

mun þess ei heldr giætt verda vid hinar adrar deildir, ef þær at kostnadi fèlagsins gánga á prent; veldr því bædi ritsins stærd, oc hinn töluverdi prentunar kostnadr; þat er einnin at rèttu lagi einúngis ætlat Islandi, iafnvel þó þari hinsvegar sè ei sialdan litid bædi til Danmerkr oc Noregs sögu. Hvad þeim hiálparmedölum vidvíkr, sem höfundrinn brúkat hefir, ritsins sundurdeilingu oc ödru þessháttar, þá hefir hann siálfr hermt þar liósast frá í formálanum. Enn til þess at ádur tèdir ritsins eiginlegleikar, at nokkruleiti gèti komit undir hinnar dönsku alþydu álit er formalanum, (í þeirri von at höfundinum sè þad ei á móti skapi), snúit á dönsku, oc þannig prentadr bædi á íslendska oc danska túngu. Efnis oc einkanafna-registr má at vísu giöra ritgiörd þessa miklu handhægri, oc hefir því fèlagit ásett sèr at bæta brest þann, sem þessi hin fyrsta deild, í því falli hefr til at bera, iafnframt oc virkinu seinna meir verdúr framhaldit.

Kaupmannahöfn í Marts mánudi 1821.

B. Thorsteinson.

---

ikke besörget enten dansk eller latinsk Oversættelse af denne Afdeeling; en saadan Oversættelse vil ei heller fölge med de övrige Afdeelinger, hvis de paa Selskabets Bekostning blive udgivne. Aarsagerne dertil ere: Skriftets Störrelse og den med Trykningen forbundne betydelige Bekostning, samt at det nærmest er bestemt for Island, i hvorvel deri tillige er taget Hensyn til Danmarks og Norges Historie. Hvad de Hielpemidler angaaer som Forfatteren har afbenyttet, Skriftets Inddeeling, m. m., da har han selv giort Rede derfor i Fortalen. Men for at det danske Publikum kan blive desto bedre i Stand til at bedömme denne, saavelsom Skriftets övrige Beskaffenhed, har man, i Haab om at Forfatteren ogsaa vil bifalde det, oversat Fortalen paa dansk, og udgiver den saaledes baade i det islandske og danske Sprog. Et Navne- og Sag - Register vil meget bidrage til Brugbarheden af dette Skrift. Selskabet vil derfor være betænkt paa, at see denne Mangel ved den förste Afdeeling, ved Fortsættelsen af Værket, i sin Tid afhiulpen.

Kiöbenhavn Marts Maaned 1821.

B. Thorsteinson.

Formáli.

I slíku verki sem þetta er, af ímsu samandregit, oc mörgu óskilmerkiligu, meiga menn eigi undrast yfir því, þó í fyrsta máta: styllinn verdi þurr; í ödrulagi: þó vissu þá skorti vída sem í mörgum forn-sögum vorum er at finna, hellst Sturlunga Sögu; því hinu þridia: þó nokkrir, sem fleiri skiöl eda skilríki hafa med höndum enn ec, kunni margt framar at finna, edr sannara; því ec hefir fundit mörg sannindi um forn tídindi, er flestum mönnum voru ókunn á XVIIdu öld, oc fyrir því munu eptirkomendr vorir, ef hvör upplysir at ödrum, finna þat margt er ec vissi ei; því fiörda: þó margt í enum eldri frásögnunum sè ómerkiligt, giörníngar oc jardakaup oc margt þvilíkt, því ec vildi sem færst undanfella er ec fann, til þess at heldr yrdi vissa fyrirhöfd hvörir menn uppi voru þá eda þá, þó giörníngarnir siálfir sèu eigi þess verdir at uppi sè haldit. Hefir ec viliad fyrirbyggia þat er ec fyrst um gat, þurrleika stylsins ofmikin, med því at hafa söguform á Arbókum þessum, oc því kalla ec þær *Arbækr i Söguformi*, heldrenn Sögr edr einúngis Arbækr; þó mèr hafi eigi tekist at heldr at giöra þær áheyriligar, nema máskè sumstadar, einkum í midri sextándú öld, þá mest samhengi fæst í frásögninni oc söguligast. Hit annat - vissuleysid, orsakar skortr sá hinn mikli, er menn hafa á öllum frásögnum á XIVdu oc XVdu ölld, enn ec vildi þó ei at heldur þegiandi frammhiá sneyda því er ec fann. Hit þridia oc fiórda gat ec nú um strax hvat olli, oc færdi rök fyrir því ec vildi at mèr væri haldid

Fortale.

I et Skrift som dette, der er samlet af mange og forskiellige Kilder, maa man ikke undres over, for det förste om Foredraget befindes tört; for det andet: om den Vished som haves i mange af vore gamle Sagaer, fornemmelig i Sturlunga-Saga hist og her savnes; for det tredie: om andre som besidde flere Brevskaber og Hielpemidler end jeg, muligen kunne giöre flere og paalideligere Opdagelser; thi saaledes har jeg opdaget meget om Oldtidens Begivenheder, som i det 17de Aarhundrede var de fleste ubekiendt, og det er derfor sandsynligt, at vore Efterkommere, hvis den ene efter den anden bestræber sig for at bringe Oplysninger tilveie, vilde endnu finde meget som jeg ikke havde Kundskab om; for det fierde: om adskilligt er anfört, især i de ældste Tider, som ansees for mindre vigtigt, for Exempel om indgaaede Contrakter, Jordeiendommes Afhændelse og deslige, thi jeg vilde forbigaae saalidet som muligt af det jeg kunne samle, for at man med desto större Vished fik at vide, hvilke Mænd til enhver Tid vare i Live, endskiönt disse Forhandlinger i og for sig ikke fortiente at opbevares for Eftertiden.

I Henseende til hvad jeg först berörte, om Foredragets Törhed, da har jeg vel sögt at undgaae den, ved at fremstille Begivenhederne i en fortællende annalistisk Form, af hvilken Aarsag jeg ogsaa kalder dette Skrift »*Aarböger i Saga-Stiil*«, men hverken blot Historier eller Aarböger; imidlertid tör jeg ikke haabe, at det skulde være lykkedes mig, at giöre den underholdende nok, undtagen maaske hist og her, fornemmeligen i Midten af det 16de Aarhundrede, da Beretningerne for denne Tid bedst hænge sammen og ere best skikkede til en slig Fremstilling.

Den dernæst bemærkede Mangel paa historisk Vished, da hidrörer den ganske fra den overhaands store Mangel paa alle Slags Efterretninger fra det 14de og 15de Aarhundrede; men jeg vilde paa den anden Side ikke gaae det med Taushed forbi, som jeg har

til góda þat ávant er, því ec ætla þó at mörgum muní margt kærkomit verda þat er lèttvægt þykir; er þad þar dyrt, sem ei fæst annat betra, oc má heimfæra híngat af þeim er góðgiarnir eru, verðit látínska: *ut desint vires tamen est laudanda voluntas.*

Nú er svo farit, at hit ágæta bókmennta-fèlag Islands, hefir litít á upphaf Arbóka þessara, oc vyrdir þess ad láta koma út á prenti; enn ec hefi deilt þeim í VI hluti, sem algiörfir teljast, oc út megu koma at sinni. Gengr hinn fyrsti yfir XIVdu ölld eina saman, edr framm yfir Pláguna miklu, til arsens 1405, oc er sú at vonum ófullkomin miöc í Sagnafrædinni, enn þó fæ ec þar ekki vidbætt. Þennan hluta hefir ec sendt fèlaginu, í von um at prentadr yrdi, oc hugsa svo um hina, ef því líkar þat, oc ec endumst til. Annar gengr yfir 15du öld, edr til 1500, oc er sá nokkru liósari, enn þó ei um þann mun sem tíminn er nær, því varla ætla ec jafnmikit myrkr hafi verid hèr á landi í þekkingunni sem þá, oc náliga fæst þá ekkert annat, enn þat sem lesit verdr úr brèfabókum. Hinn þridii hluti gengr yfir öndverda 16du öld til trúarbragda skiptanna, edr til 1550, oc er sá einna söguligastr, oc ei hygg ec at ec munni fá aukit neinu í þessa þriá hluti; enn þá er sídan koma, kynni at mega auka einhveriu, eda máskè vana um sumt þad er ómerkligast er, ef annir mínar, ástædr oc lifdagar leifdu. Hinn fiórdi hluti tekr yfir ofanverda 16du öld, framm yfir harda vetr 1602, oc allt til 1605. Hinn fimti yfir öndverda 17du öld til dauda Þorláks biskups; oc hinn 6ti frá 1656 til 1684, þá umskipti allmikil urdu á stiórn í landi hèr.

kunnet opdage. Hvad der er Aarsag til den tredie og fierde Bemærkning, har jeg nyligen berört, og anfört de Grunde formedelst hvilke jeg önsker, at det manglende maa holdes mig tilgode; jeg er desuden overbevist om, at det som nogle ansee for ubetydeligt, vil dog være mange kiærkomment; og overalt er det af Vigtighed der, hvor man ikke har andet som er bedre; ingen Velsindet vil her glemme den gamle latinske Regel: *ut desint vires tamen est laudanda voluntas.*

Da nu det hæderlige Islandske litaraire Selskab har henvendt sin Opmærksomhed paa Begyndelsen af disse Aarböger, og anseet dem værdige til at befordres til Trykken, saa har jeg delt dem i 6 Afdelinger, som nu ere fuldendte, og kunde for det förste trykkes. Den förste Afdeling indbefatter det 14de Aarhundrede allene, den gaaer til Enden af den store Landeplage, eller til Aaret 1405; denne er som man let kan giætte i historisk Henseende meget ufuldstændig, men jeg kan dog ikke lægge der noget til. Denne Afdeling har jeg sendt til Selskabet, i Haab om at den bliver udgivet i Trykken; men vil dernæst, hvis det saa behager Selskabet, og mine Kræfter tillade det, tænke paa de övrige. Den anden Afdeling handler om det 15de Aarhundrede, og gaaer til Aaret 1500; den er noget fuldstændigere, skiöndt ikke i det Forhold, som det Tidsrum den omfatter er os nærmere; jeg troer at der neppe nogensinde her i Landet har hersket et saa tykt Vandkundigheds Mörke, som i dette Aarhundrede; næsten ingen andre Oplysninger kunne da bringes tilveie, end de som samles af gamle Brevskaber. Den tredie Afdeling omfatter den förste Halvdel af de 16de Aarhundrede til Reformationen, og endes med Aaret 1550; den er mest underholdende. Disse 3 Dele troer jeg ikke kunne fra min Haand blive fuldstændigere; men de fölgende kunde maaske endnu noget foröges, eller og det mindst Mærkværdige deraf udelades, hvis iövrigt mine Embeds-Forretninger, Stilling og Alder tillade det. Den fierde Afdeling omfatter det 16de Aarhundredes sidste Halvdel, tilligemed den haarde Vinter 1602 og gaaer til 1605. Den femte indbefatter det 17de Aarhundrede til Biskop Thorlaks Död; og den siette gaaer fra 1656

Stíllin er at mestu óbreyttr hvörsdagsligr, enn þó meira hneigdr á þá leid sem fornir menn ritudu, at því sem vid vard kómit. Enn þad sem ec hefir haft fyrir mèr til at samantaka eptir Arbækr þessar er: i 14du öldinni Laurentius Saga, oc þad sem eg hefi sèd af Flateyar Annál, nokkud af gömlum ættatölum, oc vid þetta ítarlega samanborit inntak úr brèfum þeim er Assessor Arni sál. Magnússon hafdi safnad; einnin kyrkiu saga biskups sal. Doctor theolog. Finns, oc biskupa æfir Jóns Prófasts Halldórssonar hins fróda födr hans; hefir ec látid hverutveggia þetta leidsegia mèr alla leid í bókinni, enn þó med ítarlegum samburdi vid hitt. I 15du öldinni hefir ec haft til leidarvísis, auk þess sem ádr er talid, Arbækr sem kallast stutti Annáll, oc Biarnar ad Skardsá, þar med dóma oc brèfabækr ímsar, oc allt med samburdi. I 16du öldinni allt hid ádrtalda, sem þá var ordid liósara, oc ítarlegra; oc í hinni 17du, þetta hid sama, oc þar ad auki Fitia Annál, oc upphaf á Arbókum Benedicts prests at Hesti; einnin Arbækr Gunnlaugs prests í Vallhollti, þar sem þær urdu nyttar, oc Þorláks Markússonar á Siáfarborg; oc at auki, Lögþingis bækr, er eg hafdi undir höndum fra 1650, oc um sumt sagnir fródra manna. Nú má vera at vidburdir mínir í þessu efni komi at allgódu haldi, oc verdi eigi rækir; enn þó vildi ec svo ákiósa, ef verkid verdr prentad, at þat yrdi eptir þeirri einni útskrift er frá mèr siálfum kèmr; því önnur er allareidu til, er skè mætti ec vildi bædi auka oc vana undir prent; oc vinnst þat þó ekki vel, nema ec fái lífs stunda at nióta, synar oc krapta svo lengi, sem annir mínar oc vaxandi pennaleti útheimta tíma til, ad ec fengi þessu komid í

til 1684 da her foregik en stor Forandring i Henseende til Landets Bestyrelse.

Stilen er for det meste simpel og populair, men dog, forsaavidt det lod sig giöre, noget lempet efter de ældres Skrivemaade. De Kilder jeg har afbenyttet, ere: for det 14de Aarhundrede, Biskop Laurentius Historie, det som jeg har kunnet overkomme af de saakaldte Flatöeske Annaler, samt nogle gamle Genealogier; med disse Kilder har jeg nöiagtigen sammenholdt de af salig Assessor Arne Magnusen samlede Diplomer og Brevskaber; ligeledes har jeg afbenyttet salig Biskop Doctor Theologiæ Fin Iohnsens *Historia ecclesiastica Islandiæ*, og de af hans Fader, den lærde Provst Jon Halldorson, forfattede Levnetsbeskrivelser over Biskopperne. Begge de sidstnævnte Arbeider har jeg helt igiennem fulgt, dog efter at have omhyggeligen sammenholdt dem med det övrige. I det 15de Aarhundrede har jeg, foruden det anförte, havt til Veiledning, de Annaler som kaldes *de kortfattede*, samt de af Biörn fra Skardsaa skrevne Annaler; desuden Domme og forskiellige Brevskaber, som nöie ere sammenholdte med hinanden. Igiennem det 16de Aarhundrede har jeg fulgt alle forberörte Hielpemidler, som i dette Tidsrum ere noget klarere og udförligere; de samme Hielpemidler ere brugte i det 17de Aarhundrede; desuden de saakaldte *Fitia Annaler*, og Begyndelsen af de Aarböger som Præst *Benedict* til Præstekaldet Hest affattede; endvidere Aarböger forfattede af Præsten *Gunnlaug* i Vallholti, der hvor de kunne afbenyttes, samt af Thorlak Markusson af Siafarborg; og endelig, Althingsbögerne fra 1650 som jeg var i Besiddelse af, samt for endeel kyndige Mænds Beretninger. Hvis disse mine Forsög, som jeg haaber, skulde befindes nyttige og antagelige, og Trykning af Værket besluttes, önsker jeg meget, at den maa skee efter det Manuskript som kommer fra min egen Haand, da et andet haandskrevet Exemplar er allerede til, hvilket jeg muligen, förend Trykningen, kan faae i Sinde paa sine Steder at foröge eller forkorte. Imidlertid vil dette Forehavende ikke lykkes, med mindre mit Liv, mit Syn og min Hilsen, spares i saa lang Tid som andre nödvendige Forretninger, og med Alderen voxende Ulyst til Skriverie, udfordre, til Arbeidets Fulden-

kríng; oc med því þetta er allt undir von, væri þad Arbókunum ábati, ef Fèlagit gæti látit prenta þær jafnódum oc ec hrökk vid at fullgiöra; enn sè þetta ómögulegt, hlítr skadinn at verda hiá mèr um þat sem áfátt er. Eigi verdr um handrit at velia, ef ec hefi siálfr yfirsyn um þau sem til Fèlagsins gánga, oc læt ec mèr lynda, þegar upphaf er tekit á þessu, at þat komi út sem ádr er talit nefnilega VI hlutirnir, hvad sem verdr um þat sem þá er eptir af því sem ec hafi tynt samann, er ei heldr má fullkomid kallast, oc enn sídur má vera án stórrar lögunar, er ec mun eigi tilendast, lengr enn til 1730.

Synist mèr, óþarfi ad ræda framar um rit þetta. Því fátt er annad af því at segia er þad ber eigi med sèr siálft. Lysa sagnirnar, þó þær sèu ófullkomnar, hvörri öld med sinni einkunn; oc vyrdist hin 14da miöc lík Sturlungaöld, ef eins greinilega yrdi frásagt, oc fyrri hluti hinnar 15du, ad því leiti sem mannfæd landsins oc adrar ástædr enn fyrri voru leifdu þá, enn seinni hluti hennar hnígr meir at biskupa ríkinu, oc svo fyrri hluti 16du aldar. Hvörsu sídann skiptist, bera Frásagnirnar siálfar med sèr.

Vidvík í Skagafyrdi þann 21 Augusti 1820.

I. Espolin.

delse. Men da alt dette er usikkert, vilde det være en Vinding for Aarbögerne, om Selskabet fandt Leilighed til, at lade dem trykke efterhaanden, som jeg kan blive istand til at fuldende dem. Jeg er fornöiet med, hvis Trykningen ellers paabegyndes, at de fornævnte 6 Afdelinger komme for Lyset, hvorledes det saa gaaer med det övrige som jeg har samlet, vedkommende Slutningen af det 17de og hele det 18de Aarhundredes Historie, hvilket ligesaa lidet som det övrige kan kaldes noget fuldendt Arbeide, da det behöver en stor Forbedring, som jeg dog ikke vil kunne være i Stand til at give det længere end til Aaret 1730.

Det er overflödigt at tale mere om dette Skrift, da ikkun lidet andet kan siges derom, end hvad det selv indeholder. Beretningerne, om de end ere ufuldstændige, antyde ethvert Aarhundredes særegne Karakter; det 14de, hvis man kunde beskrive dets Historie ret nöiagtigen, synes at have megen Lighed med Sturlungernes Tidsalder; det samme er og Tilfældet med den förste Halvdeel af det 15de Aarhundrede, forsaavidt Landets da ubetydelige Folkemængde og andre Omstændigheder, som nu ei mere lignede Fortidens, tillode det; men dette Aarhundredes sidste, og det 16de Aarhundredes förste Halvdel ere at henföre til Hierarchiets Tidsrum. Hvorledes det siden den Tid er gaaet, maa skiönnes af selve Beretningerne.

Vidvík i Skagafiorden den 21de August 1820.

I. Espolin.

Fyrsti Þáttr.

Hèr teliast landsmenn sem gengu undir Hákon konúng, segir sídan stuttliga frá deilu Arna biskups hins fyrra oc Rafns Oddsſonar; Þar eptir frá upphafi Laurentius biskups, landshöfdíngium vid aldamót oc Krócálfi. Tími Arna biskups Helgasonar. Frá Iörundi biskupi og Laurentió, athöfnum Audunnar biskups oc frá deilu Laurentii vid Ión biskup Halldórsson oc biskupsdómi hans. Sídan frá ödrum biskupum og höfdíngium oc hardæri er þá giördist. Þar eptir frá ímsum valdamönnum oc ferdum þeirra. Gyrdi biskupi oc bródr Eysteini oc bardaganum á Grund, þar Smidr fèll oc Ión Skráveifa. Fra Þórarni oc Oddgeiri biskupum oc Ióni Scalla. Island med Noregi kèmr undir Dana konúng, enn eptir á verdaótídindi mikil. Frá Byrni Einarssyni, oc ödrum helldri mönnum; börnum Biarnar; Petri Biskupi oc Vilchin; deilu Biarnar vid Þórd Sigmundarson; andláti Einars prests Haflidasonar, er fyrir ödrum klerkum hafdi verit nordanlands, sídan á dögum Laurentii. Frá Þortseini lögmanni Eyúlfssyni oc ímsu ödru; plágunni miklu, oc því manntióni oc tídindum er þá urdu, oc andláti Vilchins biskups.

A

I Kap. Höfdíngiar þá Island kom undir konng.

I þann tíma er Hákoni Hákonarsyni Noregs konúngi var land svarit af Islendíngum, voru þessir höfdíngiar: Einar Vatnsfyrdíngr son Þorvallds Snorrasonar oc Þórdysar Snorradóttr Sturlusonar oc Vigfús Gunnsteinsson at vestan; Vigfús hafdi opt verit í förum; Asgrímr son Þorsteins Ióassonar í Hvammi, bródir Eyúlfs Ofsa oc Hallr Kvistr, Gudríkr í Eyafyrdi, Hallr af Mödruvöllum, Þorvardr or Saurbæ, Gudmundr frá Hrafnagili at nordan. Ur Skagafyrdi: Geir hinn Audgi Þorvalldsson oc Kálfr oc Þorgeir synir Brands Kolbeinssonar er fèll í Haugsnesi fyrir Þórdi Kakala. Fyrir vestan Vatnsskard: Biarni á Audkúlustödum, Sigurdr úr Hvammi, Illhugi Gunnarsson. XII menn sóru af Vestfiördum oc eru þeir ei nefndir. Þorvardr úr Saurbæ var kalladr grályndr, hann átti son er Þórdr hèt, sá fèkk Ingibiargar Sturludóttr Þórdarsonar, er fyrr hafdi átta Hallr son Gissurar Iarls, er bana fèkk í brennunni á Flugumyri. Kálfr Brandsson átti Gudnyu dóttr Sturlo Þórdarsonar. Þessir vóro þeir höfdíngiar adrir er þá voru uppi, oc umgètr sídarla Sturlúnga sögo: Sveinbiörn bjó í Súdavík, son Sigmundar Gunnarssonar er lengi var í förum med Þórdi Kakala oc Herdysar Rafnsdóttr frá Eyri, er fyrri hafdi átta Eyúlfr Kársson. Son Sveinbiarnar var Eyrikr; enn þeir voru systra synir, Rafn son Odds Alasonar, er þá var einhver mestr höfdíngi, oc Sveinbiörn. Nicolas Oddsson bjó í Kalmanstúngo, kappi gamall Þórdar Kakala, hann átti Gydu Sæmundardóttr af Oddveriaætt; þeirra börn voru Valgardr oc Sigmundr oc Helga; hennar fèck Þorlákr Narfason oc var þeirra son Kètill. Högni son Bödvars Þórdarsonar bjó í Bæ í Borgarfyrdi. Gudmundr Bödvarsson á Stad bródir Þorgíls Skarda. Andressynir eystra, Kètill í Hytardal son Lopts Pálssonar biskups, en sídar ættmenn Þorleifs Hreims. Þorvardr Þórarinsson hafdi þá drepit Þorgíls, enn hann hafdi lidsint honum at bródr hefndum eptir Odd bródr hans, þau voru börn Odds: Gudmundr Grys oc Rikitza. Sumarlidi hinn sterki hèt madr, er var med Oddi þá hann var veginn í Gelldíngahollti, enn sídan í förum. Oddr hafdi ádr drepit Rana Konransson í Grímsey, hann hafdi oc gjört Henrik biskup handtekinn oc því dó hann í banni. Þeir voru uppi höfdingiassynir oc ríkra bænda, þeirra er um er gètid í Sturlúnga sögo, Snorri son Sturlo Þórdarsonar, enn annar Þórdr fór utan oc giördist hyrd-

prestr Noregs konúngs; Þórdr, Ulfr oc Ion Kárin synir Þórdar Kakala, Sturla son Rafns Oddssonar, enn annar var Ión Korpr. Þat veit ec ei hvört sá var fadir Glumbæar Rafns. Hallkatla var dóttir Rafns Oddssonar, hon átti Ión Pètursson; þeirra börn voro Sturla oc Pètr oc Steinun. Giördust þeir bádir seinna Sturla Rafnsson oc Sturla Iónsson handgengnir Noregs konúngi oc voro herradir. Loptr hèt son Gísla á Raudasandi. Oddr oc Þórarinn hèto synir Þorvards Þórarinssonar, enn þó at þeir menn sèo hér taldir, oc margir af þeim hafi afqvæmi átt, þá er sagna vant til at rekja frá þeim ættir, oc verdr náliga engu vidkomit þar um nema gátum einum. Má þó enn til nefna Ión Karl oc Sigmund Eystra syni Ögmundar Helgasonar, sumir nefna Sigurd; oc fèkk hann sídar Þórunnar Einarsdóttr frá Gördum, er Egill Sölmundarson átti fyrri. Örnúlf son Þorvards Örnulfssonar, oc Lopt, Sighvat oc Sturlo sonu Hálfdánar Sæmundarsonar á Kèlldum oc Steinvarar Sighvatsdóttr; eru þessir menn allir nefndir sídla í Sturlúnga sögu.

II Kap. Höfdíngiaskipti.

Hákon konúngr andadist fyrir vestan haf, eptir er Island var
gengit undir hann, tók þá ríki Magnús son hans, er kalladr var 1263
sídan Lagabætir. Þat ár var Brandr biskup á Hólum; hann sat 1264
einn vetr, enn þau missiri sem hann deidi, gèck Island til fulls 1267
undir konúngdómin. Iörundr Þorsteinsson hèt sá biskup, er
eptir hann kom til Hóla, enn þad var vetri ádr enn Gissr Iarl 1268
deydi; hann var þá kominn til Videyar klausturs. Ormr hèt þá
hyrdstióri á Islandi; hann deidi vetri sídar, enn Arni biskup 1270
Þorláksson kom til Skálhollts; enn um alla þá tilburdi er í þann tíma fóru framm, er bædi nockud ólióst, enn þó þat, sem mest er mark at, talit í sögo Arna biskups, oc munum vèr því vera sem fáordastir, þar til at lokit er Arna biskups sögo; enn sú öld er þá tekr til mun ærit óliós, þó þat verdi til tynt allt er fengit verdr.

III Kap. Upphaf Laurentius.

Kálfr hèt madr, systursonr Þórarins prests, er um hríd hèlldt Velli í Svarfadardal oc kalladr var Kaggi; hann fylgdi Henriki biskupi

oc Oddr Þórarinsson gjördi hann handtekinn á Fagranesi. Kálfr átti Þorgrímu Einarsdóttir; hún var kynjud frá Illhuga presti Biarnasyni, þeim er uppgaf eign sína Hóla til biskupssetur, hann tók sídan heim til sín Haflida prest Steinsson á Breidabólstad, þá er hann hafdi sem minnsta forstödu. Þau Kálfr bjuggo á Efraási í Hialltadal oc voro félítil. Þorgríma fór til Þórarins prests á Velli, einhverju sinni er hún var þúngud; þar dreymdi hana at hún þóttist komin til Hóla hátídisdag nokkurn, oc var svo mikil mann-þraung at hön komst ekki í kyrkjuna, þá syndist henni madr einn merkiligr gánga úr kyrkjunni, taka í hönd sèr oc leida fyrir háalltari, oc selia sèr nockud hart í hönd í lín-dúki, oc mæla svo: þetta skallto Þorgríma eiga oc geima vandliga; hún þóttist syna grip þenna Þórarni presti, oc sem hún leysti til var í knytelskautanum biskups innsigli mikit, oc grafinn á biskups líkneskja, oc þóttist hún vandliga hyrda. Litlu sídar tók hún jódsótt erfida oc fæddi sveinbarn á Laurentii messudag, þad var lengi líflítit, oc hèt prestr því at þat skyldi Laurentius heita ef lifdi, oc vatnfasta jafnan fyrir Laurentii vöku, er hann hefdi alldr oc heilsu til. Sídan lifnadi sveinninn oc var skyrdr med því nafni, oc endti hann sídan heitit. Hann var borinn á því ári er Iörundr kom út med biskupsdóm til Hóla, vetri ádr enn Gissr Iarl deidi; var hann laungum á Völlum med Þórarni presti medan þeir lifdu bádir, oc þar var hann er hèr var komit.

IV. Kap. Upphaf stadamála.

Arni biskup Þorláksson, er hann var útkominn, hóf hann þegar at kalla til stada í hendr á leikmönnum, oc hefr hann af þessari ákéfd, er hann hafdi vid í því efni, kalladr verit Stada Arni. Hann vakti fyrst tilkall til Hytardals af Katli Loptssyni er þar bjó; gaf hann sic upp fyrir biskupi, oc sídan margir fleyri, enn er biskup sendi menn at taka á móti stadnum, villdi Kètill ej láta, fóru þeir sendiför biskups, Olafr Hiörleifsson ábóti á Helgafelli bródir Arons, Runúlfr Olafsson ábóti í Videy oc Þorgrímr prestr Magnússon; vid þetta reiddist biskup oc bannsaung Kòtil á Þorláksmessu siálfa, eptir þad sór Kètill frá sèr oc sínum erfíngium Hytardal oc á líkan hátt lyktadi önnr deila sú er biskup átti þá um Oddastad.

V Kap. Frá biskupi, Rafni oc Höfdíngium.

Rafn Oddsson giördist nú hyrdstióri yfir landi af konúngs hendi, hann kalladi biskup syna göfugum mönnum rángindi mikil, at bannfæra þá fyrir engar sakir, sagdi þad oc í móti konúngs vilia; vid þad dyrfdust leikmenn, oc kölludu ókunnugt erkibiskupi 1270
med hvörium skildaga kyrkjurnar voro byggdar í fyrstu, því Arni 1271
biskup bar fyrir sic erkibiskups brèf um stada heimtuna. Biskup segir at þetta væri komit undan túngurótum Rafns, oc ástædr þeirra lognar; sagdi kirkiunnar lög banna at leikmenn hefdi stadi med höndum, oc mætti enginn skildagi halldast er þeim væri í móti. Hann fór þá yfir Austurland vísitatiuferd, oc lagdi þar undir sic alla stadi. Þar eptir giördi hann skipanir nokkrar til linunar setníngum hinna fyrri biskupa. Sumarit næsta kom út lögbók sú er Iárnsída var kollud; hafdi Sturla Þórdarson oc Þorvardr Þórarinsson saman ritat hana, at bodi Magnúsar konúngs, var Magnús konúngr af því mjúkr vidfangs Arna biskupi, at hann 1272
lagdi stund á, at frammfylgja lögum hans. Vard nú þíngdeilld í Noregi med leikmönnum oc klerkum, enn ekki gèkk þar á klerk- 1273
ana þó konúngr sjálfr vildi leikmönnum lidsinna, þar ákærdi Arni biskup Sighvat Hálfdánarson oc brædr hans fyrir halld á Oddastad oc Einar Þorvaldsson um Vatnsfjörd oc fór þad sem segir í sögu hans. Þat sumar fór hann út oc var þá lögtekit um erfdir, eptir því sem segdi í bók Magnúsar konúngs, veitti þar at Rafn Oddsson oc Sturla Þórdarson. Veturinn eptir fór biskup at vísitatíu um Borgarfjörd oc þádi veitslo ágæta at Egli Sölmundarsyni í Reikhollti, er vída gètr sídla í Sturlúnga sögu. Egill var qvæntr oc átti margt barna, enn fyrir því hann var vígdr súbdiáknavígslu, naudgadi biskup honum til at skilja vid konu sína, fèkk hennar þá Sigurdr son Ögmundar Helgasonar. 1274
Eptir þetta fóru Biskupar at semja nya Kristinrètti, oc var lög- 1275
tekinn Kristinrèttr Arna biskups; þá komu fyrst út híngat krossfara bod oc aflát. Voro þá um þær mundir deilr miklar med Arna biskupi oc Þorvardi Þórarinssyni, oc hófust af því at Þorvardr vildi láta hegna bændum nokkrum, enn biskup tók þá í sína vernd, lyktudu þær med því at biskup bannfærdi Þorvard; Gudmundur Bödvarsson var þá andadr. 1276

VI Kap. Deila biskups oc konúngsmanna.

1277 Annat sumar komu út konúngsmenn Indridi Böggull oc Nicolás Oddsson. Þann hyggium vèr hinn sama, sem í Kalmannstúngu var. Þeir voru hardir á konúngs erindum enn allmótfallnir klerkum, enn ecki var biskup lengi at mjúklæta sic vid konúng, var þat oc hægt, því Magnús konúngr var mjúkr oc giæfr í skapi, oc leiddist honum ófridr. Rafn fór þá utan, Þorvardr Þórarinsson oc Sturla lögmadr Þórdarson. Þeir Indridi Böggull oc Nicolás
1278 Oddsson fóru um land annat sumar, sem þeir höfdu fyrr gjört, þeir mættu presti einum óvarfærnum oc stórlátum, er flegia vildi konúngsbrèfum oc ödru því er þeir átto med at fara í Ölvesá, var hann ærit sterkr, enn þó báro þeir hann ofurlida, kiærdi hann þá fyrir biskupi at þeir hefdi fleigt böggum sínum í ána, enn biskup hèt jafnskiótt konúngsmönnum banni, nema þeir lèti allt vera sem hann vildi; þeir neitudu því skiótt svo illa sem presti hafdi farit, enn þetta er því greint, at af slíku má sjá stórlæti Arna biskups oc ofsa klerkanna. Þá komu út erkibiskups brèf, oc bodudu biskupa utan, enn budo þó at leysa úr banni bein Odds Þórarinssonar, er veginn hafdi verit í Gèlldíngahollti, var Iörundr biskup til þess alltregr. Enn frá Rafni Oddssyni er þat at segja, at hann var med Magnúsi konúngi þann vetr, oc giördist merkismadr konúngs, oc hyrdstióri yfir land allt. Þeir urdo lögmenn Þorvardr Þórarinsson oc Lodin af Backa, oc komu þeir
1279 út sumarit eptir med brèfum konúngs oc erkibiskups, sem segir í sögu Arna biskups. Þorvardr átti frú Ragnhildi eckju Brynjúlfs Jónssonar, oc voru þeir herradir bádir, oc svo adrir konúngsmenn, er þá voru í förum. Þat sumar fóru biskupar bádir utan,
1280 oc var Arni biskup vel tekinn med Magnúsi konúngi um veturin; enn um vorit sendi konúngr út Lodin Lepp, oc Ión Einarsson lögmann Islendínga er nokkrir kalla Gelgju. Þeir fóru med lögbók Magnúsar konúngs oc var eigi vel vid henni tekit, var þó Arni biskup þverastr. Þat fèkk Magnús konúngr ej at vita því hann deydi þat ár, oc var sonr hans hinn eldri, er Eyrikr hèt, til konúngs tekinn; honum þraungvudu biskupar til at vinna eida þeim oc þeirra valdi til styrkíngar, ádr hann var kórónadr. Þeir Arni biskup oc Lodinn Leppr áttu mikla deilu á alþíngi,
1281 um vidtekt lögbókarinnar, enn um sídir fèkk Lodinn dregit alla alþídu úr fylgi vid biskup oc vard bókin lögtekin, nema IX

mæltu í móti er hellst voru fylgisamir Arna biskupi, fyrir þeim var Loptr Helgason systrsonr biskups, þeir voru hans brædur Arni Helgason, er sídar vard biskup oc Biarni Helgason, enn Agatha abbadys í Kyrkjubæ var systir þeirra. Loptr átti Borghildi dóttr Ejylfs Ofsa Þorsteinssonar oc Þurídar Sturludóttr Sighvatssonar. Lodinn var mjöc reidr Lopti oc mundi ei tiád hafa, þó biskup mælti hann undan höptum, nema Rafn Oddsson oc fleiri höfdíngjar hefdi í milli gengit; fór ej Loptr utan fyrri enn tveim vetrum sídar. Var þat lengi at konúngr vildi ei siá hann, enn þó kom svo um sídir at hann vann konúngi eida oc var í sátt tekinn.

VII Kap. Leikmenn heimta stadi. Kapp biskups oc Rafns.

Eyríki konúngi syndust þeir eidar óþarfir ríki sínu er hann hafdi unnit biskupum, útlagdi hann þá þessvegna ödruvísi enn þeim þótti vera eiga, oc efldi menn til laga móti yfirgángi þeirra, sem hann mátti. Var hann af því kalladr Eyríkr Prestahatari; fór 1282
Rafn Oddsson á fund hans oc var med honum einn vetr, enn 1283
um vorit fór hann út híngat af konúngs hendi, oc med honum annar madr herradr Erlendr Olafsson hinn sterki edr hinn digri; hann ætla menn Norrænann verit hafa í födrætt, enn módr kyn átti hann Islendskt; þeir höfdo konúngsbrèf med at fara, þau er skipudu leikmönum forrád kirkna sinna. Heimtu þeir þá stadina med forgángi Rafns oc kom vid þat stans á biskup í fyrstu, þar til er Runúlfr ábóti í Veri rèdi honum þat, at láta í engu til slaka. Um vorit eptir vard samkoma med biskupi oc Rafni í Brautarhollti, færdu þeir þar fram ástædr sínar sem segir í Arna 1284
biskups sögu, oc lèt biskup ei af svari sínu, enn Rafn og leikmenn tóku þó ei at sídr undir sic flesta stadina. Sturla Þórdarson hafdi alldrei til sín látit taka um stadamál, oc andadist hann á þessum missirum, enn eigi vard af sætt Rafns oc biskups at helldr, þó margs væri í leitat. Asgrímr Þorsteinsson hafdi verit vin biskups mikill, bródir Eyúlfs, oc fyrir þá sök gipti hann Lopti Helgasyni systrsyni biskups frændkono sína Borghilldi, sem fyrr segir, enn um sídir þoldi hann ei ofríki biskups, oc giördist med þeim óvinátta mikil, oc var nú komit allt þar til er biskup

bannfærdi hann. Nokkru sídar tók Asgrimr banasótt, er hann var staddr nærri Skálholti, beiddist hann þa aflausnar oc fèkk
1285 hana, oc svá göfugliga greptran er hann var úthafinn, þó med þeim hætti, at Eyúlfr sonr hans mykti biskup ádr med stórum giöfum; Ormr Klángsson frá Haukadal var vid jardarför Asgríms, hann var af ætt Klángs sem drepinn var í Reikhollti, frænda Gissurar jarls, hann hafdi biskup einnig fyrir sökum, sem segir í sögu hans. Hóf nú biskup at nyu at setja leikmenn útaf kirkiu, því hann þoldi ei ríki Rafns. Fór þá Rafn í Skálhollt oc vard þá biskup at iáta giörd konúngs oc erkibiskups, á málum þeirra, oc leyfa leikmönnum tídir. Þó var þat iafnskiótt á eptir, at hann kúgadi Sæmund Sturluson til at sleppa Gardastad, oc fèkk hann Biarna Helgasyni systrsyni sínum, mundi þó meira atgiört hafa, nema þau tídindi hefdi komit frá Noregi, um sumarit, at þá væri enn erkibiskupslaust, oc konúngr væri klerkum hinn þverasti. Hann setti þa Þorvald Helgason prófast yfir Vestfyrdi, enn því eyrdi Rafn illa, oc lèt stefna klerkum fyrir veraldligan rètt aptr ímóti; þat líkadi biskupi verst. Hittust þeir um haustit í Stafhollti oc vard ekkert af sættum. Þá tók Sigurdr úr Hlíd Mödruvelli í Hörgárdal, undir sicí-erfdaskyni. Gètit er oc þar nyrdra Gudmundar Hallssonar í Skridu, oc at Landa-Hrólfr fann land vestr frá Islandi.

VIII Kap. Frá stadamálum oc dauda Rafns.

Um sumarit eptir vildi ei Arni biskup til þíngs koma, sendi þa Rafn til hans Ión lögmann Einarsson, oc fleyri menn, oc dugdi
1286 ekki. Þá fór af Rafns hendi Erlendr Digri oc Þorsteinn Vendilsson norrænn madr, oc stefndi Erlendr biskupi oc Biarna Helgasyni fyrir Rafn oc konúngsmenn. Því skeytti biskup ekki, þó hèt hann sídan at leggia allt á konúngs oc erkibiskups dóm, ef hann fengi bætr fyrir þat, er Erlendr stefndi honum at ólögum. Þá fengu þeir bádir konúngsbod til utanfarar, Rafn og biskup. Vard Rafn þess ei búinn, enn biskup giördi sem fyrir var lagt, um fyrirgreidslr, oc ávann med því vingan konúngs. Enn þetta var hit fyrsta útbod af Islandi. Arni biskup vísiteradi vestra um haustit; þá bannfærdi hann Eyrík Mardarson, er ec hygg verit hafa son Mardar hins sterka Eyríkssonar þess er átti Borghilldi systr Eyúlfs Ofsa, oc drepinn var í Hvammi af mönnum Þórdar Kak-

ala. Hafdi Eyríkr tekit undir sic Hollt, oc Selárdal, oc hval á Eyrar kirkiu reka, oc látit byrta tilskipanir Rafns. Biskup bannfærdi oc Clemenz nokkurn, er tekit hafdi Núpstad. Hina sömu medferd hafdi hann oc vid Einar Vatnsfyrdíng, og Þorgrím Einarsson fyrir líkar sakir. Ekki er gètit miöc um vidskipti biskups oc Sveinbiarnar í Súdavík, enn sva er sagt í ættartölum at Sveinbiórn hafi ei látit hlut sinn. Rafn fór þá med heimsókn at Þorvaldi Helgasyni er biskup hafdi sett yfir Stad, enn biskup fèkk nióst oc rèdi Þorvaldi at flya. Ekki vard af sættum þó þeir Rafn oc biskup fyndist, enn hvergi lagdi Rafn hendr á biskup, þó hanns menn eggiudu hann á þat, nè heldr at biskup forbodadi Rafn, þó honum væri þat rádit. Eptir þat rak Rafn Biarna Helgason frá Gardastad, oc fèkk hann aptr Sturlu syni Sæmundar 1287
Sturlusonar. Enn önnur misseri þraungvadi Rafn Þorvaldi Helgasyni til at sleppa Hollti; fóru þá enn heitíngar milli hans oc biskups. Þat sumar fyrir alþíng komu út konúngsmenn, Olafr Ragnheidarson oc Sighvatr Hálfdánarson á Grund; fór Rafn til fundar vid þá oc vildi leida Olaf á sitt mál, enn Loptr Helgason giördi biskup vid varan; reid hann þegar á þíng, oc komust á grid med þeim Rafni oc biskupi, til þess er konúngr oc erkibiskup skyldu umdæma med þeim. Ætladi þá biskup utan, enn þá kom út Iörundr Hóla biskup; hann hafdi utan farit oc Þorvardr Þórarinsson. Þeir höfdu erkibiskups brèf, er ónyttu öll þau konúngsbrèf er Rafn hafdi útvegat leikmönnum. Arni biskup fór þá utan, oc Rafn á ödru skipi. Biskup fann Iörund erkibiskup, oc fèkk af honum ásökun fyrir þat hann hafdi ei bannfært Rafn oc Erlend oc þeirra fylgiara, enn Runólfr ábóti í Veri hafdi sysslu biskups medan hann var utan. Sva segia sumir menn at á því sumri lèti Eyrikr konúngr þann mann er Hrólfr hèt, oc kalladr landa Hrólfr, leita landa fyrir vestan Island. Eyríkr konúngr fór þá herför í móti Dönum, oc fór Rafn í þá för med honum. Hann hafdi verit hinn mesti herfara madr, medan hann var úngr. Hann vard sár á fíngri, os skeytti ekki sárinu, oc 1289
ætlúdu sumir menn, at örin mundi eytrud verit hafa, oc dró þat hann til dauda. Var hann þá hálfsiötugr at alldri, oc þykir valla röskvari madr verit hafa edr einardari.

IX Kap. Frá Laurentius.

þá er Rafn andadist hafdi þórarinn prestr á Völlum dáit fyrir VI vetrum. Laurentius frændi hans var þa XVI vetra, enn Kálfr dó af harmi eptir þórarinn prest módrbródr sinn; voro eptir hann litlir peníngar oc óhægir, oc tók Iörundr biskup Laurentius til Hóla, því hann var námgiarn, oc giördist hann sva mikill námsmadr, at brádum óx virdíng sú er formennirnir höfdu á honum, enn af því vard honum öfundsamt, oc kölludu skóla - klerkar adrir, er þeir sáu hann, at þar færi biskupsefnit, oc slíkt annat, enn hann hirdti þat at engu, oc var med lestra sína; fóru fram vígslr hans, hver eptir adra, oc því fliótara sem hann nam betr enn adrir. Vígdist hann til prests þá hann var XXII vetra, oc vard skólameistari á Hólum. Giördist hann sva skiótr at dikta látínu vers sem madr talar hradliga, oc var þetta ein misseri oc þau, er Rafn Oddsson andadist sem fyrir segir.

X Kap. Arni biskup tekr stadi.

Eptir andlát Rafns komst Arni biskup ei út híngad samsumars, lèt hann þá stefna Erlendi lögmanni Olafssyni utan; fundust þeir í Noregi, oc hafdi Erlendr tekit lausn ádr, enn þo skildu þeir ósáttir. Fór Erlendr út til Islands, oc fèkk alla Vestfyrdi í lèn
1290 af konúngi; var þad þá eitt syssla konúngs oc hyrdstiórn. Giördist nú deila med Erlendi oc Runúlfi ábóta umbodsmanni biskups; fór ábóti med klerka oc lèt reka leikmenn hvervetna frá stödunum. þeir komu í Hiardarhollt, þar hafdi Biörn bóndi Drumbr Dugfússon verit grafinn í kirkiu at bodi Rafns, var hann þó í banni, enn fyrir því at vitnadist, at hann hefdi synt á sèr ydrunar merki, voru bein hans uppgrafin oc leyst. þá er sagt at bóla
1291 hafi gengit í landi hèr, annat sumar eptír; þykiumst vèr ei vita med fullum sannindum at þat hafi skèd fyrri. þá kom út Arni biskup, oc lagdi undir sic stadi, þá er enn voru eptir í leikmanna höndum, oc þó ei at konúngs bodi helldr erkibiskups.

XI Kap. Frá stadamönnum oc Laurentius.

A hinum næsto missirum, þá er Laurentius prestr var hálfþrít- 1292
ugr, gaf Iörúndr Hóla biskup honum beneficium nordr á Hálsi í
Fnióskadal; var hann þar eitt ár, fèll honum lítt búskapr til fiár,
oc fór hann aptr til Hóla. Var þar þa rádsmadr Haflidi prestr
Steinsson, og vard med þeim Laurentius in kærasta vinátta,
svoat Laurentius vottadi þat sídar at hann hefdi sèr trúastr ordit.
Konúngsmenn komu út um sumarit, er hann var nyrdra, Þórdr
Hallsson á Mödruvöllum, oc Kristophor Vilhiálmsson, oc höfdo
brèf konúngs, at leikmenn skyldu taka stadina. Hvöttust þeir þá
enn upp oc giördist Þorvardr Þórarinsson formadr; ráku þeir nú
klerka af stödunum, oc settust leikmenn á þá. Sigurdr bóndi á 1293
Hlíd settist á Mödruvelli, oc vildi ei burt víkia, þó Iörundr bisk-
up bydi hanom; sendi þa biskup Laurentius prest med bannsetn-
íngar-brèf at lesa fyrir Sigurdi, ef hann vildi ei gánga af stadn-
um. Laurentius gèck nordr Hèdinsskard vid annan mann um
vetrinn, oc hafdi ferd erfida. Hann fann Sigurd bónda, oc byrti 1294
honum eyrindi sitt, oc qvad hann þyngra mæta mundu ef hann
vildi eigi gánga til hlídni oc sátta. Sigurdr tók því þúngliga, oc
lètst ei mundi hirda hvad hann segdi. Hátídisdag hinn næsta
eptir las Laurentius prestr brèf biskups i kór eptir gudspiall í
messu, sva hátt oc skyrt at allir heyrdu, sem voro á kyrkiunni,
oc var þat bannfæríng yfir Sigurdi, oc útsetníng af kyrkiu, enn
Sigurdr hafdi mörg þúng heitunarord í móti, oc lá vid at Laur-
entius oc fylgdarmadr hans fengi ei út at komast úr kyrkiunni.
Reid Sigurdr þá med fiölmenni til Hóla, oc qvad biskupi ei hlída
mundi at ofþyngia konúngsmönnom í slíku, oc spurdi hvört hann
hefdi bodit Laurentius presti at bannfæra sic. Biskup segir at
Laurentius hefdi giört á annan veg, enn hann hafdi bodit.
Sættust þeir biskup oc Sigurdr, oc hafdi Laurentius fyrir sitt starf
óvild eina, bædi Sigurdar oc biskups. Vard þetta sundrþykkis
efni med þeim biskupi, enn aldrei var biskup iafnblídr til Laur-
entius sídan, enn frændr biskups leitudu á hann med ímsu móti.
Þá sat herra Pètr af Heidi á Hólum um vetrin, med honum tók
Laurentius sèr far utan at sumri, oc komst í kiærleika vid hann.

Um vorit-reid hann sudr til Arna biskups, oc var þar einka vel tekinn. Sagdi Arni biskup at þat mundi framkoma um hans hag, at hann mundi fyrirmadr verda annara klerka, oc þola ádr margar þrautir. Arni biskup bannfærdi leikmenn er á stadina settust á þeim missirum. Laurentius fór nordr aptr til Hóla, oc tók orlof af Iörundi biskupi til utanferdar. Þeir herra Pètr lögdu út um sumarit á Gáseyri, oc vard Laurentius prestr sióskiúkr miöc. Þá mælti herra Pètr, svo sem af kallsi: í vetr spurdir þú mic prestr, hvörsu sá væri í skapan er siórinn er illr, enn nú man ec leysa úr þeirri spurníngu; sá er gráleytr oc þunnleytr, eins oc þú, sèra Laurentius.' Eyríkr konúngr sat þá í Biörgvín, oc tók vid herra Pètri blídliga, því hann var miöc kiær konúngi. Vakti hann bónord vid frændkonu hans austr í Vík, oc bad konúng rita henni; konúngr bad hann siálfann láta dikta oc rita oc syna sèr sídan, oc lètst mundi setia fyrir innsiglit. Herra Pètr fèkk þá Laurentius til þess, oc bad hann vanda sem best á látínu, var hann þó tregr, oc taldi sic vanfæran, enn þó fór þat fram. Syndi herra Pètr brèfit konúngi, enn hann las, oc lofadi þat miöc, oc spurdi hvör samit hefdi, hann segir at þat var prestr einn af Islandi. Var þá Laurentius kalladr oc var um dagin í bodi konúngs. Drack þa konúngr hanom til, oc baud hanom at vera í sinni þiónustu. Þat þakkadi Laurentiús audmiúkliga, enn qvadst heitit hafa pílagrímsgaungo til hins heilaga Olafs í Nidarósi. Kom þá til vor, segir konúngr, er þú kèmr aptr, enn ver í bodi voru um jól oc allar hátídir, oc þá er þèr líkar. Var hann í höllinni um vetrinn med konúngi, enn stundum á kosti herra Pèturs. Þá voru med konúngi margir mikilsháttar menn af imsum löndum margkunnandi, oc nam Laurentius marga hluti af þeim, því hann var giarn á allan fródleik. Þar var Þrándr Fiseler, flæmskr leikari. Hann giördi herbrest á jólum. Þat var mikill brestr, sva at menn fèllu úr sætum oc ymislig brögd urdu; komst Laurentius í kiærleika vid Þránd, oc sagdi hann honum at IV hluti þyrfti til at giöra brestin, elld, brennustein, bókpell oc stry, oc bendti hanom at stínga fíngrunum í eyru sèr, þá brestrinn yrdi í höllinni.

XII Kap. Frá Laurentius oc dauda Þorvards.

Um vorit fór Laurentius prestr nordr í Þrándheim, á fund Iör- 1295
undar erkibiskups, oc syndi honom orlofsbréf Iörundar biskups Hóla, at vera med erkibiskupi sva lengi sem honom lykadi. Erkibiskup var höfdíngi mikill oc stórmannligr. Vard hann gladr vid oc mælti: mikla þökk kúnnum vèr Iörundi biskupi, at hann sendi þic til vor, oc ver velkominn med oss, enn kom aptr á morgun, oc syn oss letr þitt, ef þú kannt nockut at dicta. Daginn eptir kom Laurentius prestr til hans, oc heldr á rollu; leit erkibiskup á, lofadi letrit oc mælti: les fyrir oss þat sem þú hefir dictat. Hann las þá þaraf nokkr vers, er hann hafdi giört til frúr Hallberu Þorsteinsdóttr, er sídar vard abbadys á Stad í Reyninesi. Erkibiskup mælti: er hún gód qona, þar þú lofar hana sva. Þat hyggia menn á Islandi, segir Laurentius. Legg af vísnagiörd hèdan af, sagdi erkibiskup, oc lær kyrkjunnar lög, eda veitstu ecki *qvod versificatura nihil est nisi falsa figura*. Vita munut þèr oc, sagdi Laurentius prestr: *qvod versificatura nihil est nisi maxima cura*. I þann tíma var ósamþykki med erkibiskupi oc kórsbrædrum í Nidarósi. Voru þeir fyrirlidar Sighvatr Landi, Eylífr Korti oc Audunn Raudi. Treystist enginn at frambera nokkurn þann bodskap erkibiskups er kórsbrædrum var á móti skapi. Þa var nykominn til erkibiskups Ión Flæmíngi klerkr mikill. Hafdi hann lengi framast til lærdóms í París oc Orleans, oc var hinn mesti lagamadr, svo at ei var hans líki í Noregi. Studdist erkibiskup þar miöc vid ímóti kórsbrædrum, enn ei kunni hann at tala Norrænu, svo alþyda skyldi, var því erkibiskupi minna gagn at, enn ella mundi; vildi hann fyrir þá sök fá klerka hvar sem hann mátti. Lèt hann nú kalla Ión Flæmíngia oc mælti til hans: Þenna mann Síra Laurentium felum vèr þèr áhendr, oc skulut þér leggia alla stundan á, at kènna honom kyrkiunnar lög. Sídan spurdi hann Laurentium, því hann bæri raud klædi? því ec hefi engin önnur til, segir hann. Þá sendi erkibiskup eptir brúnum klædum, er hann hafdi borit siálfr, oc bad hann þau hafa á hátídum, enn taka penínga hiá rádsmanni sínum, oc kavpa med blá klædi til hvers dags, oc gèfa sveini sínum hin ravdu klædin, sitia sva til bords á rádsmanns stóli

hiá Ióni Flæmíngia. Prestr þakkadi honom miöc, oc tók sídan at læra lög af Ióni, brautst Ión vid, at tala Norrænu, enn gat þó lítt; giördist med þeim vinátta. Þess ímillum sendi erkibiskup Laurentius at tala eyrindum sínum til kórsbrædra, oc þótti honom hann einardr, fèkk því til hans kærleika mikin.

Þetta sumar fór Þorvardr Þórarinsson utan, þá setti Iörundr Hóla biskup Reynistadar klavstr, oc þá var Egill Eyúlfsson borinn, enn Landa-Hrólfr dó. Enn Arni biskup tók nú at gánga á
1296 leikmenn um stadamál. Deydi Þorvardr í Noregi, enn leikmenn afsóru sèr sídan stadina at biskups vilia, XII saman. Þann vetr á lángaföstu *dominica lætare* kalladi erkibiskup Laurentius í kapellu sína, oc gaf honom óbedinn Olafskyrkiu þar í bænum, er lavs var. Ión Flæmíngi bad hann þá flytia vid erkibiskup, at hann fengi Maríukyrkiu í bænum er laus var. Hann qvad þat ei verda mega er hann kynni ei Norrænu at mæla. Ión qvadst kunna sem honom þarfnadi. Skipum nú sva til, segir Laurentius, sem nú sè kominn föstuinngángr, verdit þèr þá at tala fyrir sóknarfólki ydru, hvörnig þat skal halda lángaföstuna. A þenna hátt, sagdi Iön Flæmíugi: nú er komiun lentinn, hvern mann kristinn komi til kyrkiu, giöri sín skriptinn, kasti burt konu sinni, maki enginn suck; *nonne sufficit domine?* Þá hló Laurentius prestr, oc mælti: ekki skilr fólkit hvat lentinn er. Þetta sagdi hann erkibiskupi, oc vard at gaman mikit, enn Ión fèkk nokkra hlutdeild, þó ei fengi hann kyrkiuna. Vaxa nú deilr erkibiskups oc kórsbrædra, sva at erkibiskupi var stefnt á páfafund. Fór hann til París á Fracklandi, oc tók þar sótt, enn sendi mann á páfafund med sín málefni, oc fèkk aptr virdíngar sínar, oc var hálft ár í brottu. Enn er Iörundr erkibiskup kom heim, lagdi hann meiri virdíng á Laurentium prest enn ádr, oc skipadi honom at geyma offr hins helga Olafs konúngs, oc vera pænítentíarius, því honom þótti hann hafa vel farit med sínum eyrindum, medan erkibiskup var í burtu. Nockru sídar gèck Laurentius prestr eptir bodi erkibiskups hátídisdag einn uppá kór í Nidarósskyrkiu, þá kórsbrædr stódu þar allir. Las hann í hámessu hátt oc sniallt brèf Iörundar erkibiskups, er Ión Flæmíngi hafdi samsett, var á því banni lyst yfir Sighvati, Eylífi oc Audunni Ravda fyrir margar oc stórar sakir, skyldi oc messa oc embætti nidrfalla ef

þeir gengi ei frá. Þá svaradi Sighvatr Landi: ecki þarftu at hrópa sva hátt Islendíngr! því vèr heyrum hvad þú segir. Gengu þeir þá allir út af kyrkiunni oc heim, enn ecki var Laurentius óhætt út at gánga frá þeim degi, fyrir þeim oc sveinum þeirra, oc þoldi hann af þeim margan mótgáng, meinyrdi oc spott.

XIII Kap. Endir stadamála. Höfdíngiaskipti.

Sumarit eptir dauda herra Þorvards Þórarinssonar, kom út Gudmundr Skálldstikill med konúngs umbod nordanlands. Stefndi Eyríkr konúngr þeim XII mönnum utan, er svarit höfdu stadina á vald Arna biskups. Þá fóru utan ádr Þorlákr lögmadr Narfason oc Erlendr. Þorlákr var af ætt Þorleifs Beyskalda í Hítardal, oc hafdi verit lögmadr fyrir VI vetrum. Þórdr hèt bródir hans, oc voro þeir bádir herradir. Guttormr var oc Narfason, fadir Ións Skráveifu. Þeir voru kalladir kolbeinstadamenn. Snorri Narfason ætla ec at væri bródir þeirra. Þorlákr hafdi lögsögu nordan oc vestan, enn Haukr hafdi haft suunan oc austan 11 ár. Hann var sonr Erlendar lögmanns Sterka, vitr 1297
oc frædimadr mikill. Arni biskup fór utan med þeim mönnum, er utan voru stefndir, oc urdu þær lyktir á stadamálum, sem segir í sögu hans, at leikmenn fengu þá eina stadi, er þeir áttu fullan helmíng iardanna siálfir, oc þar skyldi biskup eigi tilkalla. Vor hit næsta andadist Arni biskup í Biörgvín, oc var þar grafinn. Hefr ekki einardari madr verit, eda kappsamari í fyrirtæki sínu. 1298
Þarmed var hann madr skarphygginn, enn hèr er því fátt af hönum greint, at saga hans er fullskyr annarsstadar, enn vèr vildum hellst hefia at telia um þat, sem óliósara er. Vetri sídar andadist Eyríkr konúngr, oc átti hann engan son. Tók ríki í Noregi Hákon Hálleggr bródir hans, annar son Magnúsar konúngs. Hann skarst þegar í deilr Iörundar erkibiskups oc kórsbrædra. 1299
Urdu þá kórsbrædr at gánga frá vilia sínum, oc til hlídni vid erkibiskup, enn Laurentius prestr var sídan med fridi í Nidarósi um II vetr; þó ræktu körsbrædr iafnan fornan fiandskap, þá er þeir fengu því vidkomit. Hollta Biarna bussu braut vid Færeyar oc týndust L menn.

XIV Kap. Höfdíngiar um aldamót.

1300 þá er full þréttán hundrud ár voru lidin frá híngatburdi Krists, voru þeir höfdíngiar á Islandi, sem um sè gètit: þorlákr Narfason oc þórdr bródir hans. þorlákr var fadir herra Kètils hyrdstióra. þorleifr Beyskaldi forfadir þeirra var þorláksson, enn sonr þorleifs var Kètill fadir Herdysar er Páll biskup átti. Hans son var þorlákr, er vèr ætlum vera födr Kètils prests, födr þorleifs Hreims; voru þetta ættnöfn þeirra frænda. Sonr þorleifs eda sonarson hèt Isleifr, hans son var þorlákr í Hítárdal. Guttormr oc Snorri Narfasynir ætla ec væri brædr þorláks lögmanns. Snorri Markússon hèt einn mikilsháttar madr, hann hygg ec væri son Markúsar á Melum. þat vitum vèr ei, hvert Einar Vatnsfyrdíngr lifdi þá enn. Sveinbiörn Sigmundsson bió í Súdavík, hans son var Eyríkr. Biarni á Audkúlustödum var fadir herra Kolbeins er þar bió sídan. Biarni hèt oc fadir Gissurar Galla; Gissor var þá vel þrítugr, hann hafdi nafn Gissurar iarls. þorvaldr Geirsson bió í Audbrekku; hann ætla ec væri son Geirs ens Audga þorvaldssonar. þá voru enn uppi Vermundr Kögr, sem Svalbards ætt er frákomin; Eyulfr son Ásgríms þorsteinssonar; Örnúlfr son þorvards Örnúlfssonar; þeir Helgafynir Loptr oc Arni er sídan vard biskup oc Biarni; Oddr oc þórarinn, synir þorvardar þórarinssonar, þeir voru herradir bádir; var Oddr í förum oc hafdi þá konúngs vald; Rafn Iónsson, er sídar var kalladr Glaumbæar Rafn. Ekki er gètit ættar hans, enn þat ætla ec víst, at hann hafi verit af ætt þeirra Rafns Oddssonar. Iörundr þorsteinsson var þá biskup at Hólum, oc þórdr Narfason tók lögsögn, at því er menn hyggia í stad þorláks, oc þorsteinn í stad Havks, þvíat miöc var þá stopult um vald konúngsmanna hèr. Havkr fullgiördi Landnámasögu, oc var þat köllut Havksbók. Vid hann er kènndr Havksnavtr, ann þat vita menn ógiörla hvat er. Svo segia sumir menn at Islendíngar hafi þá sendt menn á fund Hákonar konúngs, oc samit vid hann skilmála; hafi þá oc utan farit þorlákr oc Ión Einarsson er fyrr var lögmadr. Vígdr var þá Höskuldr ábóti til þingeira. þeir menn eru nefndir í Arna biskups sögu umfram þá er hèr eru ádr taldir: Eyúlfr Andresson bródir þórdar sem Gissr iarl lèt drepa, Snorri Ingimundarson, Páll oc Kètill synir

Kètils Loptssonar í Hítárdal, Olafr Arnason oc Brandr Gudmundarson er tóku Stad á Snæfellsnesi, Skúlasynir sem tóku Stad undir Hrauni, Thómás Svartsson sem tók Selárdal. Gètit er oc herra Snorra hins Digra, er til sætta gèkk vid Runúlf ábóta undir eins oc Þorgrímr Einarsson oc Thómás Svartsson, enn daudir voru þessir sumir, er hèr var komit. Atli hèt bródir Sveinbiarnar í Súdavík. Hans dóttir var Steinunn er Havkr Erlendsson átti. Þá komu út heldri menn: herra Oddr Þorvardsson Þórarinssonar, Philippus Loptsson af Oddveria ætt, oc Svartr Þorleifsson; hann var fadir Þorleifs á Reykhólum.

XV Kap. Frá landshöfdíngium.

Laurentius prestr var þann tíma enn utan. Þá var elldgángr mikill í Heklufialli, oc kom á eptir hallæri oc fiárfellir. Manndaudi vard oc nokkr árit eptir, mest fyrir nordan land; tiáist at dáit hafi V hundrud oc flest í Skagafyrdi oc Fliótum. Þá vard 1301
landskiálfti fyrir sunnan, sandfall mikit oc hallæri; hröpudu margir bæir. Um sumarit kom út Alfr úr Króki med hyrdstiórn, oc var herradr, enn med lögsögn kom út Lodinn af Bakka oc Bárdr Högnason; lèt þa Þórdr Narfason af henni, enn Snorri Markússon var vid; var þá talat um skattgiald til Hákonar konúngs, oc gèkk allt óskipuliga. Snorri heldt lögsögunni þat ár, enn Lodinn oc Bárdr fóru utan sumarit eptir. Gudmundr Sigurdsson var lögmadr í þeirra stad, oc Havkr iafnframt Snorra, at því er ráda má, enn Alfr úr Króki hafdi hyrdstiórn nordan oc 1302
austan; var hann miöc illa þokkadr oc rógbar sídan landsmenn fyrir konúngi. Þá deydi Olafr Hiörleifsson ábóti á Helgafelli bródir Arons, oc var hann þá afargamall. Hafdi nú verit biskupslaust í Skálholti nokkra vetr, sídan Arni Þorláksson dó, þvíat Iörundr erkibiskup kom fáu vid, sakir fiandskapar vid kórsbrædr í Nidarósi, enn nú er hann hafdi fengit virdíngar sínar, þá vígdi hann til biskups í Skálholti, einum vetri edr tveimr eptir hardindin, Arna son Helga Loptssonar oc Asbiargar Þorláksdottir systr 1303
Arna biskups ens fyrra, enn bródir Lopts er deildi vid þá kon-

úngsmennina, kom hann þó ei út til stólsins þat sumar oc ekki hit næsta, enn Iörundr Hóla biskup hafdi þá, er þetta var, Mödruvelli siálfr, sídan Sigurdr bóndi í Hlíd sleppti; oc setti þar klaustr. Hann hafdi med kènníngum sínum oc fortölum fengit frú Hallberu Þorsteinsdóttir, er sídan vard abbadys at Stadarklaustri, oc margar adrar ríkar qonr til at stirkia þann stad med miklu fè, oc var Katrín þar fyrst abbadys ádr enn Hallbera, enn á Mödruvöllum var príórs klaustr; lagdi biskup þar mikit fè til, oc var áboti siálfr, enn skipadi rádsmann yfir stadin. Teitr hèt hinn fyrsti príór, oc lèt Iörundr biskup þetta sumar smída þar kyrkiu kostuliga oc hefia faung at henni. Þat it sama sumar var utan stefnt Iörundi biskupi, oc Runúlfi ábóta í Veri, herra Þórdi Hallssyni á Mödruvöllum, herra Sighvati Hálfdánarsyni oc mörgum ödrum virdíngamönnum oc bændum. Er ekki gètit um utanfarir þessara manna, oc er líkast at biskup hafi hvörgi farit. Er þat trúligast at þær stefnr hafi leidt af rógi Krókálfs, þvíat svo var fyrir laungu lokit stadamálum, at þau hafa ei því valldit.

XVI Kap. Frá höfdíngium oc hellst Krókálfi.

Þessa stund alla var Laurentius prestr i Noregi í allgódu yfirlæti erkibiskups. Arni biskup Helgason var oc í Noregi. Laurentius gat son er Arni var nefndr vid Þurídi Arnadóttr í Borgund, þat
1304 er á Mæri. Þat segia sumir at þat sumar hafi menn giört samþykkt í Skálholti *in translatione Thorlaci*, oc sendt Hákoni kongi. Qvedit þat á, at allir lögmenn oc syslumenn skyldu vera Islendskir, oc engar utanstefnr; einnin um syslu rekstr valdsmanna, at þeir sèu fullvedia, fari á siálfra sinna kostnad oc lysi brèfum sínum; þat þridia: at engar nyúngar eda álögr vilii þeir framar enn forn þegnskylda krefii; fiórda um kaupmanna skuldir at einn eyrir leysi annan, oc hve at skuli fara ef þeir giöri rángt eda lida; í fimta máta at lögmenn sèu æ sömu, oc almúgin samþykkir, enn ef nokkut yfirsiáist, bæti eptir bestu manna rádi; siötta: at enginn sè sá lènsmadr eda syslumadr, sem undir nokkrar nyar álögr gengr, nema þær sem lögteknar eru; i siöunda máta: at óskyla oc dómsrofa menn falli í sektir, oc at sídustu:

um refsíngu þeirra er þet'a riúfa, edr hve miklu sektast skuli. Annat sumar eptir, þá er skip gengu ámilli landa, urdu mörg 1305
tídindi, oc vard engri skipan ákomit, þeirri er dygdi. Þá kom út Arni biskup til stóls síns í Skálholt, oc voru þá stadir fengnir prestum í vald í hans biskupsdæmi, enn Hákon konúngr tók Rómaskatt af Islandi; komu oc út brèf hans um imsa kyrkiuháttu, oc um afgiald af hvalveidi á helgum dögum. Abóti kom þá út til Videyar Andres Drengr; hann var ádr múnkr í Þykkvabæ, enn annar bródir þadan Gudmundr Þorvardsson vard ábóti at Helgafelli. Sveinn Þorsteinsson, er sumir kalla Svein Þórirsson, oc var herradr, flutti konúngsbrèf um hvalveidina; hann er oc nefndr Sveinn Lángr. Hafdi hann kært af hendi fátækra manna í Skagafyrdi, at Iörundr biskup hefdi, móti fornum rètti oc gamallri veniu, er sídst sómdi forstiórum heilagrar kyrkiu, tekit af þeim hvölum, er bændr fluttu til lands á helgum dögum, til XIV hundrada, oc þar med fimtúngin af þeirri veidi, er á voru fiórar vættir. Þat baud konúngr Iörundi biskupi at lúka aptr fátækum mönnum, innan hálfs mánadar, eptir þat konúngsbrèfit var fyrir hönum lesit; enn ef hann giördi þat ekki, baud konúngr sysslumönnum sínum oc handgengnum mönnum, at taka svo mikit fè biskups, sem hann hefdi tekit af fátækra fè, oc svo mikin ávöxt, sem gódir menn siá at a megi gánga, sídan tekit var frá bændum. Þat sama sumar kom oc Krókálfr út aptr híngat, oc voru honum skipadir tveir hinir sömu landsfiórdúngar sem ádr. Hafdi hann med sèr mörg konúngsbrèf, oc margar nyúngar um landit, med svo þúngum bodskap, at hvör leikmadr í landinu skyldi gèfa konúngi alin af hvöriu hundradi sem hann ætti. Hann hafdi einnin fleiri adrar fáheyrdar beidslur, oc kalladi marga góda bændr útlæga þræla. Þoldu Nordlendíngar þat illa, oc giördu honum adför á Hegranessþíngi, enn lausíngiar oc strákar bördu á skiöldana med ópi oc háreysti. Vard þá Alfr svo hræddr, at hann vissi ei hvört hann skyldi hafa sic, enn þat vard honum at lidi, at herra Þórdr Hallsson á Mödruvöllum lèt bera skiölldu yfir honum, oc koma honum sva undan; fór Alfr med honum nordr yfir heidi. Bóndi einn lítill, enn mikill ángrgapi, sá er Bergr hèt oc kalladr Arndill, var fremstr af lausíngium þessum,

at sækia at Alfi. Hann hlióp um qvölldit til Hofs á Höfdaströnd; þar var Iörundr biskup at skyldu-gistíngu, oc sat yfir bordi; Bergr gengr í stofuna, oc fleygir sèr nidr til fóta biskups, oc mælti; allt á Guds valdi oc ydru herra! Biskup mælti: hvat stendr þic Bergr. Hann svarar: ec hefi ratat í hersiligan glæp; ec drap á Hegraness þíngi Krókálf í dag. Hversu vannstu á honum? segir biskup. Ec lagdi hann igègn med spióti, segir Bergr, oc byd mic til þeirra skripta, sem þèr viliid á mic leggia, herra! Stattu upp Bergr, segir biskup, ekki hefir þu vegit Krókálf, oc lifir hann enn; far upp undir bord, oc tak til matar; ei mun ec fordast at samneyta þer at sinni, þvíat enginn manndrápari ert þu! missynist ydr þat herra! sagdi Bergr; aukist hafa enn nú vandrædin; drap ec annan mann lika. Biskup mælti: þegi þú! oc liúg engri heimsku uppá þic. Vèr vitum at þú ert enginn ofhugi, helldr hyggium vèr þic vera hverium manni blaudari, ef karlmennsku þarf at reina. I því komu menn í stofuna, er á voru þínginu um dagin, oc sögdu Alfr lifdi, oc ekkert víg hefdi Bergr þar unnit, enn vid komu þeirra tók Bergr til fóta, hlióp út í kyrkiu oc inní kór, oc fól sic undir tialldi, þartil er biskup kom oc gat talat kiark í hann, svo hann gèkk út med ödrum mönnum, oc þótti þadan af maþr heimskari enn ádr. Er þetta sagt til merkis um vit Iörundar biskups, þvíat hann var hverium manni vitrari oc glöggvari um allt, er þá var á Islandi; enn af Krókálfi er ekki sagt meira, oc fór hann utan.

XVII Kap. Lagt af alþíng.

Næst þar eptir giördi vetr mikin, oc kom þá ísinn mikli; þá
1306 fór oc kynia sótt um land allt. Segia sumir verit hafi bólusótt, oc dæi margt fólk þat sem yngra var enn fertugt, svo at sumstadar eyddust bæir, enn sumstadar lifdi einn eptir. Þá fór Arni biskup í Skálhollti yfir Vestfyrdínga fiórdúng. Þeir komu út um sumarit af konúngs hendi Haukr Erlendsson oc Sveinn Lángr. Hittast lögmenn á alþíngi Haukr oc Gudmundr Sigurdsson oc Snorri Markússon, enn Bárdr Högnason fór utan. Vard þá deila mikil, þvíat sín lög sóru hveriir um skattgialld til konúngs; lagdist þá

af alþíng fyrir þriótsku sakir, oc lá nidri sídan nokkr sumr. Þá deildi Ión Einarsson lögmadr gamli, sem útkom med bókina á dögum Magnúsar konúngs, oc hún hefir nafn af fengit at heita Iónsbók, oc sva Runúlfr ábóti, er umbodsmaþr var fyrrum Stada Arna biskups. Sumir segia þau misseri dæi einnin Snorri Sturluson, oc hefir hann þá verit sonr Sturlu lögmanns Þórdarsonar, er at Stadarhóli bió eptir hann. Gissr Galli vo þá mann èr Hallvardr hèt.

XVIII Kap. Vísítatores koma út.

Sumar et næsta kom út af konúngs hendi Ivar Vigfússon Hólmr. 1307
Hann átti Astu dóttur Klángs Teitssonar bródurs Gissurar Iarls Þorvalldssonar, oc Þorgèrdar systr Arna biskups Þorlákssonar, enn módir Þorláks var Solveig dóttir Ións Loptssonar. Höfdu Ivars ættmenn lengi sídan völld á Islandi. Enn þat er at segia frá Iörundi erkibiskupi at hann hafdi capítulum med kórsbrædrum, oc ödrum lærdum mönnum; var þá áliktat, at erkibiskup skylldi senda vísitatórem til Islands, oc var Laurentius prestr kalladr best til fallinn, er hann var klerkr gódr, oc íslendskr siálfr. Erkibiskup samþykkti þat, oc segir Laurentius þá fyrir ætlan. Hann qvadst skylldr at giöra vilia erkibiskups, enn talldist þó undan; lètst vera vanfær til þess, oc ei hafa vanat at prèdika Guds eyrindi; bad því erkibiskup at senda med sèr bróþr Biörn af prèdikara lifnadi, til at tala fyrir mönnum; qvad hann fúsan til Islands, ef hann hefdi iafnt valld sèr. Biskup mælti: þetta sèr þú ekki svo glöggt til nytsemdar þèr sem hæfir, því tvískipt ríki eydist opt skiótliga, oc er skialldan samþykkiligt, oc svo mun fara í þessari grein. Muntu, síra Laurentius! þess mest ydrast; er þú tekr prèdíkara bródir þèr til samlags, því þeir verda skialldan traustir í málaferlum eda fèlagskap. Kórsbrædr fylgdu þessu miöc, oc þó mest af grályndi vid Laurentius; samþykkti erkibiskup því at lyktum, at þeir Biörn voru skipadir vísítatores bádir, med iöfnu valldi til Islands, oc tóku þar upp á hit sterkasta brèf til eyrindagiörda sinna. Syndi þó erkibiskup Laurentius þá alúd framar hinum, at hann gaf honum III membr-

anas, eþr brèf med innsigli sínu undir, oc ei neitt áritit, enn sá sem þau voru gèfin mátti rita þar á þat er hann vildi, vinna þó ádr eiþ, at hann skal þar ekki árita, þat er þeim er til skada er útgèfr, edr hans kyrkiu. Þann eid sór Laurentius erkibiskupi leyniliga, sva at II voru vid trúnadarmenn erkibiskups; voru þat þau fals brèf, er sídar var kallat hann hefdi upplogit hèr í landi. Iörundr erkibiskup ritadi ástsemdarbrèf bádum biskupum Iörundi oc Arna, at þeir væri vísítatóribus gódviliadir oc til stodar hvör í sínu umdæmi. Urdu þeir vísítatóres vel reidfara, oc komu út á Eyrum nokkru fyrir Þorláksmessu um sumarit; ridu í Skálhollt oc tók Arni biskup vid þeim blídliga; voru þeir þar nokkra hríd. Næsta dag fyrir Þorláksmessu, mælti Laurentius prestr vid bródr Biörn, at hann skyldi búa sic vid at prèdika á morgun, oc hellst af verdleik hins helga Þorláks biskups, því þá kæmi í Skálhollt mikit fiölmenni af öllu Islandi. Þat afsagdi bródr Biörn med mörgum spottligum ordum; qvadst helldr ætla at fara í qvölld til aptansaungs uppá kór, oc banna biskupum oc öllum klerkum at síngia eda prèdika af þessum manni Þorláki, fyrr enn þat er lögtekit af erkibiskupi oc öllum biskupum í Nidaróss kyrkiu umdæmi; hættu, sagdi Laurentius prestr, oc lát ei uppkoma hiá þèr slíka fyflsku, svó hinn helgi Þorlákr hefnist ei á þèr; skyldu þeir svo í stytting, enn bródir Biörn bydr Byrni steikara sínum at matbúa fyrir sic kiöt um qvölldit; þótti flestum þat fráleitt annara manna sidveniu. Enn sem gánga skyldi til aptansaungs, sendi bródr Biörn til Laurentius prests, oc bad hann koma til sín sem skiótast; var hann þá lagstr í sæng med hástunum, oc qvadst svo tekinn sárum stíng allt til hiarta, at hann mundi deya innan skams, ef ei aflètti. Laurentius prestr segir: þat var ei at undra, er þú mæltir svo spottliga oc óvirduliga til hins helga Þorláks. Biörn qvad sic ydra þess nú stórum, oc hèt at bæta glópsku sína, oc trúa þat satt at vera er honum var sagt af heilagleika oc jardteiknum Þorláks biskups, oc at giördri bæn oc heiti batnadi honum svo at hann prèdikadi fyrir öllum um morguninn af Þorláki biskupi oc hans lofligu líferni, oc sagdi med ljósum greinum frá þessum atburdum.

Eptir Þorláksmessu hófu þeir at vísítèra um sudrland oc Vestfiördu. Skodadi Laurentius prestr miöc at embættisgiörd presta,

oc reyndust margir lítt lærdir; var einn þeirra Eilífr prestr er bió vestr í Gufudal; hann kunni lítit í messusaung, oc í sèrhvörju sem þeir prófudu hann. Laurentius prestr prófadi hann á *Canticum audite* oc kunni hann ei at lesa *audite* rètt. Þá mælti hann: ei má oc vid því giöra, at þid prófit mic á hinu vandasta. Audsèt er þat, segir Laurentius prestr, at sialldan hefir þú lesit *feliciter.* Af honum tóku þeir messusaung oc allt prestligt embætti, þartil hann lærdi betr, svo hann yrdi messufær. Voru oc fleyri prestar er þeir tóku af messusaung fyrir kunnáttuleysi. Vísíterudu þeir Skálholts biskupsdæmi um sumarit, oc var þeim ei veitt mótstada, þvíat Arni biskup var spaklyndr oc lítilátr; komu þeir þá til klaustra oc allra hinna stærri kyrkna, oc ridu sídan nordr til Hóla á fund Iörundar biskups um haustit; tók hann vid þeim álitliga, þó blídligar vid bródr Byrni, oc var hann um vetrin á Hólum eptir bodi biskups, enn Laurentius prestr reid nordr at Mödruvöllum, oc sat um vetrin med herra Þórdi, í gódu yfirlæti. Þá hafdi verit vígdr Lodmundr ábóti í Veri, oc var borinn Einar son Haflida prests oc Þorleifr Svartsson. Guttormr Narfason var þá lögmadr nordan oc vestan. Hann samþykkti rèttarbætr Hákonar konúngs, med Snorra Markússyni. Þeir frændr Iörundar biskups höfdu allt í skimpi vid Laurentius, oc 1308
brugdu honum um hina fyrri æfi sína, oc at Iörundr biskup hefdi tekit hann af fátæki, látit kènna honum oc manna, enn nú þættist hann hafa valld yfir honum, oc at afsetia hann af biskupsdómi, eptir erkibiskups valldi.

XIV Kap. Solveigarmál. Settr spítali.

Þorvaldr Geirsson bió í Laungublíd í Hörgardal oc Solveig Iónsdóttir kona hans; med þeim voru fáleikar miklir. Hildibrandr Iónsson á Bæsá prestr þeirra hafdi opt talat í med þeim sama oc sinnt henni meir Þat bar til um vetrin á skírdagsqvelld, at Solveig vildi gánga til tída at Bæsá, oc ein kona med henni, þá drukknudu þær bádar i Hörgá; fannst líkami Solveigar, oc færdi Þorvaldr hana til Múkaþverár; oc gaf þángat mikit fè med í sálugiöf, enn til *Bæsár* XII álnir í legkaup. Þat kærdi Hildibrandr

prestr fyrir Iörundi biskûpi, enn hann giördi þar engan veg á; fór hann þá at Mödruvöllum, oc kærdi þat fyrir Laurentius, þóttist eiga offrit oc líkaminn ætti leg, at Bæsá. Vid þat giördi Laurentius prestr Þorvaldi áminníng, oc skipadi líkaman aptr at Bæsá, nema at hann fengi samit sva vid prest, at líkit mætti friálslíga liggia at Þverá. Hildibrandr fór til Þverár oc krafdist líkamans oc sálugiafarinnar, fèkk þó hverigt. Krafdist hann þa laga af Laurentius í umbodi erkibiskups, áminnti því Laurentius Þórir ábóta oc brædurnar í klaustrinu at giöra sáttmál vid Hildibrand, enn láta likit laust ella. Þeir tóku því þúngliga, oc budu sic undir dóm Iörundar biskups. Nokkru sídar einn helgann dag fór Laurentius prestr til Þverár oc upplas á kór úrskurd sinn at líkami Solveigar ætti legstad at Bæsá, enn fyrirbaud savng oc messu-embætti at Þverá, medan líkit væri þar í kirkiugardi. Abóti lèt ei sídr syngia í kyrkiunni enn ritadi þegar til Hóla, oc greindi frá því forbodi. Þá sendi Iörundr biskup oc bródir Biörn Sniólf prest Sumarlidason nordr til Þverár, oc ritudu þat at þeir giæfi orlof til, at súngit væri í kyrkiunni, þar til þeir kæmi nordr oc prófudu málit. Enn er Sniólfr prestr kom at Þverá, sendi hann eptir Laurentius oc beiddist úrskurdar brèfs hans, þat las Laurentius, oc er hann hafdi nær útlesit, þreif ábótinn til þess, oc adrir fleyri, slitu þat í sundr oc frá því innsiglit; enn þeir Laurentius prestr oc hans menn voru dregnir oc hrundnir út af kyrkiunni oc kyrkiugardinum, var oc vant at siá fyrir, hvörium hrakníngum hann hefdi mætt, ef herra Þórdr hefdi ei þar verit kominn med honum, oc veítt honum stirk á brott at komast án stærri meingiörda. Eptir Jónsdag ridu þeir Iörundr biskup oc bródr Biörn nordr til Mödruvalla, oc kölludu þángat fyrir sic Þórir ábóta oc Hildibrand prest; sömdu þeir ímilli þeirra þannin: at líkami Solveigar skyldi mega vera med friálsu á Þverá, enn prestr var leiddr af med litlu fè, þvíat þat var raunar at Iörundr biskup rèdi einn öllu í Hóla biskupsdæmi; vildu allir sitia oc standa sem honum var liúft. Var ekki Laurentius qvaddr at sáttmálinu, þó kom hann á fundin, oc var bródir Biörn honum miöc fráhorfinn, enn vildi allt láta vera, sèm Iörundr biskup áqvad; afsagdi hann at vísítèra nordr-biskupsdæmit, oc hrekiast þar um óbygdir, fór hann utan snemma um sumarit at rádum

Iörundar biskups, oc þá af honum gódar giafir. Kom hann til Nidaróss Maríumessu hina sídari, oc hafdi med sèr brèf oc bodskap Iörundar biskups til erkibiskups oc kórsbrædra; offlutti hann miöc fyrir Laurentius, oc qvad hann hafa mörg brèf erkibiskups upplesit á Islandi, er hann lètst ekkert af vita hvörsu hann hefdi at komist. Iörundr biskup sendi oc utan um sumarit Gudmund prest Hallsson med mikla peninga oc brèf til erkibiskups oc kórsbrædra; voru á þeim brèfum margar álasanir vid Laurentius, kom Gudmundr prestr undan honum til Noregs, oc var þeim fluttníngi best trúat, sem biskup sagdi. Þat sumar kom út Haukr Erlendsson oc Bárdr Högnason med konúngs eyrindum, oc med rádi herra Hauks setti Arni biskup í Skálhollti þá lærdra manna spítala at Gaulveriabæ í Flóa, átti hvör prestr at giallda mörk til hans, er vígdist, oc hèldst þat lengi sídan. Þá var vígdr til ábóta at Helgafelli Þórdr Gudmundsson, er ádr var kanúki í Videy, sunnudagin næstan eptir Mikiálsmessu. Voru þá landskiálftar fyrir sunnan land, fèllu VIII bæir, dóu menn nokkrir oc fènadr.

XX Kap. Laurentius hraktr.

Eptir skilnat þeirra á Mödruvöllum bródr Biarnar oc Laurentius prests, þóttist hann í vant efni kominn; voru eptir ógiörd öll eyrindi þeirra í Hóla biskups umdæmi; kènndi hann þat hellst Iörundi biskupi, því hann vissi þat var imóti hans vild at syssla hans væri visítèrut, því margt fór þar óskipuliga, sídan Iörundr biskup eldtist miöc, enn fyrrum hafdi hann verit allmikill skörúngr, hafdi hann fyrir því tillagit at visítatóres færi sem skiótast í brott. Sumir vinir Laurentiusar rèdu honum at fara utan samskipa med bródr Byrni, einkum Haflidi prestr Steinsson er honum var inn tryggvasti (þá átti Haflidi prestr son vetrgamlan er Einar hèt oc sídar vard merkiligr madr) hann sagdi Laurentius hentast at hitta erkibiskup oc kórsbrædr, iafnsnemma oc Biörn, enn bad hann varast sem mest at giöra mikit ímóti Iörundi biskupi, því þó Laurentius væri klerkr gódr, mundi honum ei lagit verda at sigra hans hamíngiu. Þetta þótti honum hann giöra af

vináttu vid Iörund biskup, oc lèt sèr skyldast at framqvæma erkibiskups bodskap, hvörsu sem ödrum líkadi; hlíddi hann meir þeirra rádum, er honum rèdu til at taka at sèr allt vald til at visítèra, oc fara fram móti Iörundi biskupi. Fyrir þat vard hann eptir í Nordlendínga fiórdúngi, oc tók at visítèra, enn enginn vildi þá sinna honum. Skutu allir sínu máli undir dóm Iörundar biskups svo Laurentius nádi engri yfirferd; reid hann þá heim til Hóla, oc krafdi biskup at bióda upp gistíngar fyrir sèr, biskup qvadst þess ei skylldr, þar sem hinn annar, sem Laurentius væri iafn í öllu valdi, væri á brott farinn. Þar eptir fór Laurentius prestr, helgan dag einn, uppá kór í Hóla kyrkiu, oc taladi hart af mörgum ósidum er framfæru í Hóla biskupsdæmi, oc mest heima á stadnum bædi í hórdómum oc frændsemisspiöllum. Sneiddi hann í því uppá nokkra frændr biskups, er menn vissu, at ei höfdu stadit skriptir opinberar. Lyktadi hann sva rædu sína, at hann bad menn at láta af öllu slíku, oc snúast til betrunar; voru þá giörd at honum mikil óhliód; veittu frændr biskups honum eptir messuna mörg hadungarord oc bríxli, urdu oc fleyri greinir med honum oc biskupi oc snèrist at lokum til fulls fiandskapar, oc fyrir því at hann kom engu áleidis vid landsmenn enn hafdi svo mikit mótfall biskups, tók hann sèr far nordr á Gáseyri, enn ádr þeir lögdu í haf, reid hann heim til Hóla. Iörundr biskup giördist þá miöc ellimódr, sat laungum heima oc visítèradi ekki. Mæltust þeir Laurentius prestr þá vid; las hann fyrir biskupi brèf eitt, er margar greinir voru í oc hellst um hiúskaparmál, sem fram hafdi farit í Hóla-biskupsdæmi af vanrækt oc ólögligum framferdum biskups; vil ec því ei leyna fyrir ydr, herra! segir hann, at þessa luti alla mun ec kunngiöra herra erkibiskupi. Þá mælti Iörundr biskup: þess bid ec þic, síra Laurentius! at vid leggium nidr öll okkar málaferli, oc ritum sáttgiarnliga hveriir med ödrum; vær fram med ydr til erkibiskups, enn þú skèr í sundr brèf þetta oc sver þann eid, at þú skulir vera oss hollr oc trúr. Veit ec, segir Laurentius, at svo mikill er ríkdómr ydar, yfirvald oc höfdíngskapr, at þèr megit mic sigra oc undirleggia, enn ekki held ec þa eid minn þann er ec sór herra erkibiskupinum, at ec skyldi honum öll sannindi segia af málaferlum oc framferdi biskupanna á Islandi; enn ádr

hann lauk þessum ordum, spratt Iörundr biskup upp, oc nádi Laurentius ei fleira vid hann at mæla; fór hann þá til skips oc lèt út; hann fèkk lánga útivist, kom til Nidaróss nær mikiálsmessu, hrakinn miöc. Iörundr erkibiskup hafdi um sumarit stefnt þeim Iörundi biskupi oc Laurentius utan, enn um þann tíma fèkk hann þúngan síukdóm oc lagdist í kör; tóku kórsbrædr hinir hellstu í Nidarósi öll völd oc stiórn af honum, oc fengu honum adeins tvo sveina, oc steikara einn. Voru þeir fremstir Eylífr Korti, hann var þá officialis, oc Audunn Raudi. Utráku þeir alla adra hans vini oc þiónustumenn enn mintust forns fiandskapar vid Laurentius prest, er hann upplas fordum bannsbrèf erkibiskups yfir þeim, oc var nú sú rádagiörd þeirra, er hann kæmi til Nidaróss, at grípa allt hans fè, brèf oc skilríki, enn setia hann siálfan í fiötr, oc láta í myrkvastofu. Enn sem Laurentius prestr var landfastr, lèt hann setia sic á báti frá kaupskipinu, inn til bæarins, var hann iafnskiótt sem hann stè uppá bryggiuna handtekinn af sveinum kórsbrædra, er þar til voru settir, oc er hann vildi briótast úr höndum þeirra, hliópu þar at miöc margir menn vopnadir, oc bördu hann ímist eda drógu milli sín óþyrmiliga, þartil er þeir komu at hinni svívirdiligustu myrkvastofu þar í bænum, er þeir kölludu Gulskytni; þar var bædi kalt, fúlt oc dimt; var honum þángat innsteypt oc aptrlæst þegar med járnhurdu sterkri; fèll hann fyrst í óvit oc sat þar svo II nætr, vid lítin oc dapran kost, enn fè hans allt dæmdu kórsbrædr upptækt oc fallit undir Nidaróss kyrkiu. Bókum hans vard undankomit med þeim hætti, at prestar nokkrir íslendskir eignudu sèr þær, enn brèf hans oc skilríki tóku þeir öll til sín oc sögdu at þar væri ámedal erkibiskups brèf þau er hann hefdi aldrei útgèfit, enn Laurentius prestr hefdi komist yfir innsigli hans, oc giört falsbrèf undir hans nafni oc farit med til Islands. Fèkk Laurentius hvörki komit fyrir sic vörnum eda vitnum, oc fèll þat þó þyngst at hönum var syniat at siá edr hitta Iörund erkibiskup, er þá lá í kör, oc sem innibyrgdr af valdi kórsbrædra. Sögdu þeir hann væri svo reidr Laurentius, at hverki vildi hann siá hann nè heyra. Eptir tvær nætr var han hafdr inn fyrir kórsbrædr í herbergi nokkurt, oc settr á gólfit med fiötr á fótum;

báru þeir hellst á hann tvær sakir; þá fyrst at hann hefdi falsat brèf erkibiskups oc farit med til Islands, enn þá adra at hann hefdi svallat út offri hins heilaga Olafs konúngs, þá hann var þess medtökumadr þar í bænum. Voru þá oc applesin brèf Iörundar biskups, er hann hafdi utan sendt honum til áklögunar; bádu þeir hann nú ópíndan medkènnast þessar sakir allar, enn hann neytadi því þverliga; at lyktum settu þeir honum tvo kosti, þann fyrri at standa þar í Noregi slíka skript sem officialis setti honum, enn hinn at fara út aptr til Islands undir vald Iörundar Hóla biskups, oc vera í vardhaldi þángat til, hann qvadst þann kiósa mundi er þeir ætludu sídur, enn þat var at fara út til Islands undir vald Iörundar biskups, oc var þat afrádit. Var hann þá færdr í annat herbergi oc var þar á gluggi, svo at hann sá til at lesa tídir sínar, oc var hann þar í fiötrum um vetrinn. Eylífr Korti var þá officialis í Nidarósi sem fyrr segir, þvíat Sighyatr Landi var dáinn.

XXI Kap. Skálhollts-kyrkia brann.

1309 Þennan vetr vard sá atburdr í Skálhollti atfara-nótt næstu fyrir Pálsmessu á Þorra, er þá bar á laugardag, at elldíng logandi laust í stöpulin á Skálhollts-kyrkiu, þá er stiarna var í austri, med svo mikillri ákèfd, at kyrkian var öll brunnin þá er stiarna var komin í landsudr. Þar brunnu XIV silfrbollar, oc margir dyrgripir í gulli oc silfri, tiölld, bekkiarklædi, rekkjubúnadr, salún, blæur oc margra manna eignir svo náliga var ei eptir nema kol oc aska; einin klukkr oc bækr, oc mestallr húsbúnadr stadarins. Kaleikum vard biargat, XVIII höklum, hinum bestu bögulum, skríni hins heilaga Þorláks med hans helgum dómi, oc ödru skríni litlu; *episcopalia* brunnu. Þótti flestum undr á hvörsu litlum tíma þat allt brann. Var þá farit um allt Island, at bidia til kyrkiugiördar, oc tóku flestir menn þar allvel undir; gaf Iörundr Hóla biskup öll episcopalia, enn Arni biskup fór utan þá er hann mátti at útvega kyrkiuvid. A þeim missirum var veginn herra Kolbeinn Biarnason Audkylíngr, enn hann vo Karlamagnús Magnússon fyr-

ir flím *). Þá vard Gissr Galli handgenginn konúngi oc hyrdmadr, oc var veginn Flióta-Biörn.

XXII Kap. Laurentius kèmr út.

Fiórum nóttum fyrir Tíbúrtius messu um vorit andadist Iörundr erkibiskup; var þá aptr kosinn Eylífr Korti kórsbródir; hann var mikill höfdíngi oc vinsæll. Var þá Laurentius prestr færdr í skip um sumarit fiötradr oc sendr Iörundi biskupi af kórsbrædrum, oc brèf med honum; enn iafnskiótt sem kaupmenn komu í haf, brutu þeir af honum fiötrana. Byriadi þeim vel oc tóku land á Gáseyri í Eyafyrdi. Fór Laurentius prestr heim til Hóla, oc er hann kom í þat herbergi sem biskup sat í, fèll hann á knè fyrir honum; hafdi þá Iörundr biskup ádr fengit brèf kórsbrædra, oc at hann þyrfti hvergi at fara, er erkibiskup var dáinn. Stód hann upp móti Laurentius, setti hann hit næsta sèr, oc var hinn blídasti vid hann, oc bad hann hvíla sic þar um VII nætr, enn er þær voru aflidnar, kalladi biskup hann til sín í skrúdahús, oc adra kènnimenn, oc lèt upplesa þar brèf Eylífs erkibiskups oc kórsbrædra. Þá spurdi Laurentius prestr, hvörn veg hann vildi giöra á máli hans? Biskup svarar: ekki treystumst vèr til at gèfa þèr messusaung, sakir framferdis kórsbrædra, enn þú skalt at friálsu vera med mèr, oc á Islandi hvar sem þú vilt, svo í Skálhollts biskupsdæmi sem hèr, máttu mikla nytsemd giöra med læríngu þinni. Laurentius mælti: enginn hlutr þykir mèr þyngri, enn hafa ekki messu-embætti; ekki færd þú þat, segir biskup, oc gèkk út af herberginu. Nóttina eptir dreymdi Laurentius at hann þóttist standa yfir lestrar-kór á Hólum, oc halda á einni oblátu svo hátt sem í messu, oc var markat á hana α oc ω. Þann draum sagdi hann af hliódi adkomandi presti nokkrum gömlum oc vitrum. Hann rèdi svo: þú munt um sídir yfirskipadr þenna kènnimannakór er hèr verdr; merkir α oc ω upphaf oc endir, oc svo sem þú varst hèr í fyrstu settr yfir kènnslu skóla, svo munt þú hèr enda æfi þína, skipadr í hit ædsta vald oc heidr. Laurentius

*) Ætt Karlamagnúsar finnst í Sturlúngu 1 B, 11 deild bls. 146.

mælti: þegi þú, prestr minn! því svo sem ec er nú fyrirlagdr, þá munu óvinir mínir tilætla at aldrei verdi ec heidurs madr, oc mun draumin eiga nokkur annar enn ec; ei er gètit fleyri orda þeirra. Fór Laurentius skömmu sídar frá Hólum til Þíngeyra, þvíat Gudmundr ábóti baud honum at kènna þar brædrum oc klerkum, enn treystist þó ei til at halda hann þar sökum Iörundar biskups. Þadan fór hann á Breidabólstad til Haflida prests Steinssonar vinar síns, tók hann vid honum ágíætliga sem biskupi, svo at heimamenn Haflida prests undradi þat; enn hann mælti: þat munu nokkrir menn fá at mynnast, at svo sem síra Laurentius er nú fyrirlitinn af öllum, mun hann verda iafnmikilsmetinn, oc verda mun hann biskup á Hólum. Ur Vestrhópi fór hann sudr í Þykkvabæ; hafdi Þorlákr ábóti bodit honum þángat til sín at kènna brædrum, oc urdu margir af þeim gódir klerkar; dvaldist hann þar lánga hríd.

XXIII Kap. Arferdi oc höfdíngiadaudi.

Þessi misseri hafdi andast Höskuldr ábóti á Þíngeyrum enn Gudmundr tekit vid, sem adr er nefndr, hann var vitr madr. Var þá drepsótt mikil fyrir nordan land, oc svo á hinum næstu bólnasótt, svo mikil, at menn fúnudu ísundr, oc mikill mandaudi
1310 um alt Skálhollts biskupsdæmi, qverkasótt oc stíngasótt edr tak. Þá vard víg Karla Magnúsar, Þorsteins Finnbogasonar oc Orms Steypis oc deidi Mágnús Arnason er kalladr var skraut-Mángi. Um sumarit kom út Arni biskup í Skálhollti, med kyrkjuvid þann er hann fèkk oc margar gèrsemar, er Hákon konúngr oc drottníngin oc margir hinir bestu menn í Noregi gèfit höfdu til Skálhollts stadar, hafdi Arni biskup þá mikit vald, er Hákon konúngr hafdi gèfit honum; var þat allra manna mál at enginn biskup hefdi farit meiri sæmdarför til Noregs enn hann, sídan Island var kristnat. Gissr Galli heimti Finnskatt fyrir Noregs konúng oc Valtyr bródir pretta-Páls. Þá komu brèf Clemens páva til Eylífs Korta erkibiskupsefnis á Nídarósi á messudag Fabiani oc Sebastiani, oc kallar hann biskupana til sín fyrir þá sök, at hann vill eiga almenniligt þíng um alla kristnina sakir margra stórnaud-

synia. I þeim brèfum baud hann biskupum at prèdika almenniligar naudsyniar Iórsalalands, oc leida til alt fólk at gèfa því hinu heilaga landi ölmusr sínar til frelsis, gaf hann þartil svo stór aflát, at slik höfdu alldrei komit nordr híngat; þvíat Soldán af Babylon hafdi herjat Cyprum oc Armeniam, oc voru brèf þessi send híngad í land; var þá mikil óöld hvervetna. Þá var reyst hit næsta sumar hin mikla kyrkia í Skálhollti, oc markar enn 1311
fyrir grundvelli hennar, hefr hún verit mest trèhús á Islandi, oc þoldi ekki vöxt sinn sem sídar syndist; vard þat ár landskiálfti svo mikill at fèllu fimmtygir bæja oc einn betr, oc svo mikit mirkr í Austfiördum at menn sáu hvergi til vegar á sió edr landi, enn vída öskufall um land; kom þará eptir óáran. Bárdr Högnason deydi þá, er fyrr var lögmadr. Þat sumar kom út bodskapr kórsbrædra í Nídarósi, at þeim mislíkadi stórum er Laurentius prestr væri velhalldinn, þar sem hann ætti at vera í skriftum, fyrir því treystist ekki Þorlákr ábóti í Veri at hallda hann lengr, oc hafdi hann þar verit II vetr; baud honum þá til sín i Dal undir Eyafiöllum Hallr son Sigurdar Seltiarnar oc Valgerdar er var systir herra Þórdar Hallssonar á Mödruvöllum, oc var hann þar um veturin, enn sidir þeirra voru miöc ólíkir, oc nam 1312
Laurentius þar ei yndi; var hann miöc áhyggiusamr um vorit um vist sína, hvar verda mundi, fèll þá eittsinn á hann svefnhöfgi lítill er hann var í sæng sinni oc dreymdi þegar, at madr kom at honum í kènnimannsbúnadi, oc mælti: þú ert at vísu í miklum þrautum, enn þat eitt ræd ec þèr, oc mun hagr þinn snúast til betrunar, les þú daglega tídir af heilögum anda, oc gleim því alldrei, mun þá miskun Guds hugga hrigd þína oc leysa þína qvöl; sídan hvarf madurinn honum. Laurentius prestr þakkadi Gudi þessa vitran, hóf þegar tídahalld þetta, oc hèllt þat sídan dagliga medan hann lifdi. Fám nóttum sídar fèkk hann brèf frá Þóri ábóta Haralldssyni á Þverá nordr, baud hann honum til sín at kènna brædrum oc klerkum um XII mánudi, hafdi hann þartil orlof Iörundar biskups, því hann vildi heldr at Hola biskupsdæmi hefdi not af lærdómi hans, enn adrir, fór Laurentius prestr þángat nordr oc var vel vid honum tekit. Sumar giördi þá óþerrasamt miöc, heyadist hvergi þat telja mætti fyrir Mariumessu fyrri, enn lítit fyrir þá sídari, oc mundu engir menn iafnlitla

heybiörg, urdu þá margir at lóga öllum nautpeníngi sínum oc málnytu, oc var kallat Bauluhaust. Skèdi þá fráfall stórmennis: andadist herra Christópher Vilhiálmsson, herra Erlendr sterki fadir Hauks, herra Þórdr Hallsson á Mödruvöllum oc herra Loptr Hálfdánarson bródir Sighvats á Grund. Ekkèrt var alþíng oc margt á þeim árum óskipuligt. Giördi hinn mesta snióavetr ept-
1313 ir, hallæri oc fiárfellir um allt land, urdu margir öreigar sem ádr áttu gott bú, voru svo mikil frost at fraus fætr unden saudum oc hestum þó fullfeitir væri; þá var kalladr hrossafellirsvetr, landskiálfti svo mikill at fèllu XVIII bæir. Fór sótt um land med ímsum háttum, sú var ein at ekki tók leingra enn um bríóstit, þá sótt kalladi Grímr úngi hettusótt, sumum kom þroti í brióst sem ein hella væri; á Brigittardag um veturinn andadist Iörundr Hólabiskup, hafdi hann þá biskup verit VI vetr hins Vta tugar. I þann tíma var mikill uppgángr Kodráns prests, Hranasonar, þann hyggium vèr verit hafa son Hrana Kodránssonar er Oddr Þorarinsson drap í Grímsey; hann hèllt sèr miöc fram, því hann hafdi gengi mikit af Eylífi erkibiskupi, tók hann fyrir því at sèr öll völd Hólabiskupsdæmis, þegar er Iörundr biskup var fráfallinn, því at hann var honum skipadr til adstodar medan hann lifdi, enn Iörundr biskup siálfr hafdi skipat, skömmu fyrir sinn dauda, Þorstein prest Illugason er kalladr var Skardssteinn officialem yfir Hólabiskupsdæmi, kalladi Kodrán prestr hann því ógilldari sèr, at hann væri alleina af lídbiskupi skipadr. Gissr Galli fèkk þá Þurídar Augmundardóttr Þórdarsonar frá Bæ, enn herra Ulfr af Þúnga oc menn hans fóru at honum á Gáseyri, oc særdu hann, svo hann lá XII mánudi.

XXIV Kap. Frá Kodráni oc Laurentio.

Iörundr biskup hafdi á dögum Vermundar ábóta tekit frá Þíngeyraklaustri biskupstíundir fyrir vestan Vatnsdalsá, er Ión biskup hinn helgi tillagdi því klaustri oc haldist höfdu sídan, oc lagdi Iörundr biskup klaustrinu aptr Hialltabakka, tók sá er eptir hann kom þá jörd, aptr frá Þíngeyrum oc urdu þar deilr af. Iörundr biskup var manna vitrastr, sneiddi sic hiá deilum, enn bar þó

iafnann hærra hlut af hvöriu máli, hann var happsæll oc vinsæll, ör oc stórmannligr; hann lèt byggia kyrkiu á Hólum, oc kostadi miklu til; var hún at léngd vel L álnir, frammkyrkian XIX álna breid enn XIII álnir oc III þumlúngar at hæd, kórinn XVII álna breidr, stöpullinn XVII álna breidr oc iafnlángr, hún stód nær C vetr, þartil á dögum Pèturs biskups Nícolássonar; miöc audgadi Iörundr biskup Hólakyrkiu af skrúda oc klukkum, gulli oc brendu silfri oc mörgum gèrsemum, enn stadin at löndum; hann hèllt kènnsluskóla á Hólum oc tók marga til læríngar; Oblaudr prestr Hallvardsson frændi hans var skólameistari oc biskupi harla kær, hafdi hann verit í Noregi, oc í kærleikum vid erkibiskup, ætla sumir sè hinn sami oc meistari Oblaudr at hvers rádi Stada-Arni biskup samdi þann dómahátt, er hann sendi út híngat med Gnúpi presti Hallssyni um skriptir stadamanna. Iörundr biskup var miöc þúngfær er hann elldtist, oc hafdi þá Kodrán prestr Hranason verit skipadr hans *Coadjutor* af Eylífi erkibiskupi. Enn er andlát Iörundar biskups spurdist at Múnkaþverá oc klukkum var hríngt til sálutída, var Laurentius prestr staddr í múnkastofunni med ödrum oc stód upp til kyrkiugaungu, greip hann þá skyndiliga smáþarmaverkr er aldrei skildi vid hann sídan. Litlu sídar kom Kodrán prestr Hranason til Þverár, oc lèt þar sem annarstadar upplesa brèf sín oc spurdi formenn at hvörr þeirra Þorsteins prests þeim syndist helldr at ætti at vera Officialis, svörudu þeir allir því er hann vildi heyra, oc qvádu honum bera, fyrir því at erkibiskups tilskipan gengi fyrir lídbiskups; þá spurdi hann Laurentius er ytstr sat af prestunum oc þagdi, hvad honum syndist, því þú kannt vel kyrkiulög, sagdi hann; Laurentius vildi þat hiá sèr leida oc vísadi til kyrkiulögbóka heim á Hólum, qvad þær liósast úrskèra. Kodrán prestr leitadi því fastara eptir, þar til er Laurentius sagdi svo: at eptir sínum skilníngi væri vald Kodráns prests daudt oc maktarlaust, þarsem Eilífr erkibiskup setti hann til adstodar Iörundi biskupi medan hann lifdi, enn Þorstein prest skipadi Iörundr biskup skömmu fyrir andlát sitt Officialem Hólakyrkiu, þartil annar biskup kæmi; þarvid reiddist Kodrán prestr oc valdi honum mörg vond ord oc mælti: verd úti vondr falsari, engin lög skaltu hèrum segia, rak

hann sídan úr stofunni oc fyrirbaud Þóri ábóta at halda hann lengr; fór þá Laurentius vestr til Þíngeyra oc tók Gudmundr ábóti vid honum feginsamliga, oc var þar þá skóli settr, oc kènndi Laurentius látínu Gudmundi ábóta oc mörgum ödrum. Þessir voru hellstir hans lærisveina: Þórdr son Gudmundar lögsögumanns, Einar son Haflida prests Steinssonar, Olafr Hialltason fátækr madr oc vard sídan gódr klerkr, oc sídan lengi skólameistari á Hólum, oc sá er hann unni fremst af öllum, Egill diákni Eyúlfsson, honum lagdi hann allan hug á at kènna látínu oc adra bókvísi, svo at Egill vard *versificator*, frama-madr hinn mesti oc biskup sídast.

XXV Kap. Audunn verdr biskup, Kètill hirdstióri.

I þan tíma var med Hákoni konúngi Gissr Gallí Biarnason, konúngr sendi hann til Finnmarkar, at heimta skatt af Finnum, er þeir höfdu lengi halldit, oc tókst honum þat giptusamliga, svo at Finna konúngr sættist vid Hákon konúng, margir voru þá adrir íslendskir menn í förum oc giördust handgengnir. Kètill fór einn utan son Þorláks lögmanns Narfasonar fra Kolbeinstödum í Haukatúngum oc giördist handgenginn oc herradr. Þorsteinn prestr Skardsteinn fór utan um sumarit oc Sniólfr prestr Sumarlidason oc sögdu dauda Iörundar biskups; vann Þorsteinn fyrir erkibiskupi mál sín vid Kodrán prest sem Laurentius hafdi ætlat, þá var tekit upp alþíng aptr, at bodi Hákonar konúngs, enn á Katrínarmessu um haustit var Audunn raudi kórsbródir vígdr til biskups á Hólum af Eylífi erkibiskupi, eptir kosníngu kórsbrædra; á iólum deidi Lodmundr ábóti í Veri. A þeim tíma jókust miöc hardindi
1314 í landi veturin eptir, oc vard mannfall af sullti svo mikit fyrir sunnan land á fátækum mönnum, at CCC líka komu til Strandarkyrkiu; fyrir nordan land var oc hallæri mikit, oc vedr ofsahörd, enn batnadi frá páskum, rak þá fra hafísin oc vard grasvöxtr gódr, þá braut feriu Arna biskups í Skálhollti fyrir austfiördum. Um sumarit kom út herra Kètill Þorláksson med kóngsbrèfum oc nymælum, hafdi hann hyrdstiórn oc hèllt henni lengi sídan; var vígdr Þorlákr Loptson ábóti í Veri, þó segir svo at hann hafi ádr ábóti verit, er Laurentius var med honum; þá kom

oc út Þorstein prestr oc Sniólfr prestr med páfabod at gialda skyldi tíundir af öllum kyrkiueignum á Islandi XII álnir af hvöriu huudradi um þriú ár, oc skyldi þat sendast utan til ad frida Iórsalaland; þeir voru oc skipadir officiales af Audunni biskupi yfir Hólabiskupsdæmi, enn hann siálfr dvaldist í Noregi, oc er ei gètit fleyri tídinda á þeim missirum.

XXVI Kap. Frá Audunni biskupi.

Vorit þat hit nærsta fór Audunn biskup raudi frá Noregi oc lèt 1315
í haf, hann kom út á Seleyri vid Borgarfiörd, oc reid nordr Sand til Hóla, voru þar fyrir flestir hinir göfgari prestar nordanlands, oc tóku vid honum ómetnadarsamliga, hann var miöc reidstyrdr oc þúngfær, enn þeir Kodrán prestr oc Sniólfr prestr höfdu allt í flæmíngi oc fannst honum fàtt um þeirra vidtökr. Audunn biskup lèt sveria sèr eida i sínu umdæmi, hann var í mörgum hlutum hinn mesti höfdíngi oc rausnarmadr, lèt hann fyrstr manna giöra ofn-badstofu hèr á landi, oc flytia sunnan af Seleyri timburstokka til hennar, er hann hafdi at utan haft med sèr; þá var þurka sumar mikit sem spillti grasvexti, oc öll VII samfelld ár voru þá hèr hardindi, oc um öll lönd voru þá mikil hardindi oc manndaudi, hvar sem tilspurdist, svoat sumstadar sleit ekki á XV árum. Þá var þat um haustit at Audunn biskup lèt, eptir áeggjan Hákonar konúngs, leita legstadar Gudmundar biskups, fyrst i Hóla kyrkiukór oc fannst hanu þar ekki, fyrr enn biskup sendi eptir Kolla smid, kom Kolli oc midadi glöggt á eptir sögu Iörundar biskups í framkyrkiunni, fannst þar kista Gudmundar biskups oc bein hans, voru fótleggirnir audkènndir af hnútum oc brotum er hann hafdi þolat, lèt Audunn biskup giöra nya kistu at beinum hans oc fagurliga umbúa med grind umhverfis, oc setia innarliga í kyrkiu fyrir framan krossin mikla, giördist þá þartil mikil sókn á Gudmundar degi oc mikil áheit um allt Island, saung biskup þá siálfr sálumessu oc sálutídir oc heidradi miöc Gudmund biskup, enn ádr var hans minníng engin giör, framar enn annara biskupa, oc vissu menn ei því hvar leg hans var. Upptökudagr beina Gudmundar biskups er VI *Calendas Novembris*, þat er V

nóttum fyrir allraheilagra messu. Audunn biskup var trúmadr, því ádr hann kom til stóls á Hólum, var ei helldr haldinn upptökudagr hins heilaga Ións biskups, súngnar tídir at eins, enn ekki heilagt; hann var miöc gèstrisinn bædi vid vini oc óvini, svo hann átti opt stefnr vid þá heima á Hólum, oc er honum var tilsagt at máltídartími væri, mælti hann til mótstödumanna sinna: gaungum til matar oc kunnum ekki matin þess at ydr mislíkar vid mic. Sigradi hann opt marga med því, þá hann hafdi veitt þeim med gladværd oc örlæti. Sættust þeir vid hann oc lögdu öll mál í hans vald; allt sitt embætti framflutti hann sæmiliga; rödd hans var svo há oc fögr at mikil lyst var á at heyra, var hann bænahaldsmadr mikill, oc las þridiúng Davídspsaltara hvörn dag, oc vatnfastadi fyrir allar postulamessr oc Maríumessr, oc margar biskupamessr, fylgdi hann öllum tídum á lángaföstu, iólaföstu oc hinar stærstu hátídir. Audunn biskup hèldt skóla á Hólum, var Egill prestr Eyúlfsson þar skólameistari oc Ión prestr Kodránsson eptir hann, þá Egill fór utan med biskupi; þessir voru presta synir þar til læríngar í þann tíma oc urdu allir framamenn, Einar son Haflida prests Steinssonar, Þorsteinn Hallsson, Ión Kodránsson er sídar vard prestr oc skólameistari oc vèr hyggium son Kodráns prests Ranasonar, Páll Þorsteinsson oc Þormódr Kètillsson; hann stadfesti einnin stiptun oc giöf Iörundar biskups á Reynistadar systra klaustri med brèfi er hann giördi þarum; enn þó at hann væri vel at sèr um marga hluti, var hann ókunnugr lendsku er hèr var, oc margir hlutir þeir fyrir honum taladir af sumum mönnum er ei var þörf á, urdu fyrir því missættir oc ágreiníngar med honum oc ímsum mönnum; þegar hit fyrsta haust visíteradi hann vestr sveitir, oc vígdi þá kyrkiu á Þíngeyrum, var þar þá Laurentius prestr oc gaf biskup engan gaum at honum í þat sinn, enda gaf Laurentius sic ei fram; enn er biskup kom heim rak hann Skúla prest Illhugason rádsmann á brott oc tók af honum allt sitt fè. Þá hafdi verit um sumarit lögtekit á alþíngi þat er herra Kètill kom út med af rèttarbótum; á þeim vetri giördist mikit missætti med biskupi oc þeim prestum Kodráni oc Sniólfi, hèldu þeir bàdir saman ímóti honum, þartil er hann tók bædi stad oc embætti af Kodráni presti, enn hann skaut sínu máli til erkibiskups. Sniólfr prestr gèkk þá til hlídni

vid biskup oc þádi af honum Greniadarstad; stód þat svo um hríd. A Gregóriusmessu um veturin komu flestallir hans mest- 1316
háttar prestar til Hóla er voru i biskupsdæminu, var Kodrán prestr þar einn; enn er komit var at gudspialli lèt biskup nidurfalla messuna, því hann taldi Kodrán prest í banni fyrir þær sakir; fyrst at hann hefdi látit brædr á Mödruvöllum hafa veraldligt rád oc eidt þar miklu fè er hann vildi at Kodrán prestr bætti aptr; þat annat er hann hefdi tekit at sèr officialis störf ólögliga eptir andlát Iörundar biskups; í þridia máta giört samblástr móti sèr; voru oc fleirstir hinir meiri prestar í mótgángi vid biskup, nema Haflidi prestr Steinsson oc gaf biskup honum gódar giafir. Haflidi prestr var í þann tíma mikilsháttar madr, hafdi hann verit capellu prestr Eyriks konúngs i Noregi oc lengi rádsmadr á Hólum oc Þíngeyrum. Þeir Audunn biskup oc Kodràn prestr skildu ósáttir, fór Kodràn prestr utan til Noregs oc kom ei aptr, var hann haldinn af mörgum hinn merkiligasti klerkr.

XXVII Kap. Athafnir Audunnar biskups.

Um vorit lèt Audunn biskup reysa stofuna á Hólum oc med hinni sömu giörd oc forman, hefir hún stadit sídan fyrir utan iárnbita einn er Biörn biskup lét úrtaka, oc eru timburstokkar miklir í veggium öllum, var hún þá er þetta var ritit átta vetrum yngri enn fimhundrud tyræd; hann hafdi oc út med sèr steinsmidiu oc í fialli því sudr frá stadnum er Raptahlíd heitir, fann hann griótberg er hann lèt heimfæra, höggva oc kanta, þaraf lèt hann giöra háaltarit á Hólum, holt innan med iárnhurdu fyrir, svo at í mátti örugt geima dyrgripi kyrkiunnar oc stadarins fyrir eldgángi, af því grióti lèt hann giöra grádr allar kríngum alltarit oc murin at kyrkiunni oc ofnin í tímburstofunni; háaltarit lèt hann færa í húfuna oc penta oc mála alla innan, sem lengi sá liós merki til, hann lèt oc smída biskupsherbergin, svo at eigi voru sl k hèr á landi, fèkk hann einnin til stólsins hinn sæmiligasta skrúda oc hökul skínandi, oc þó stadnum væri þetta kostnadr mikill, vottar þat þó rausn hans oc höfdíngskap. Um sumarit kom út Snorri Narfason oc hafdi þá lögsögu, þá tók Audunn

biskup ábótadæmi at Þóri ábóta á Múnkaþverá, gèta menn til at valldit hafi skulldir þær hinar miklu er hann safnadi yfir klaustrit, fór ábóti utan sídan. Tveim nóttum eptir krossmessu um haust brann klaustr oc kyrkia at Mödruvöllum í Hörgárdal, med klukkum oc öllum skrúda, höfdu brædr komit heim um nóttina druknir nedan af Gáseyri oc farit ovarliga med liós, kom þat fyrst í reflana, enn sumt í skrúdakistuna, oc þadan kom mest eldurinn, tók Audunn biskup alla brædr þadan í burtu, oc skipadi sumum á prestvist, bródr Þorgeir í Lögmannshlíd, bródr Þórd á Mödruvöllu fyrir þíngapresta, enn bródr Þorbiörn oc Iörund heim til Hóla, þar dóu þeir. Bródir Ingimundr fór utan oc vard bródir at Helgisetri í Noregi; ávoxtu alla af klaustrinu tók biskup undir Hólastad, oc urdu ákiærur af þessum tiltektum sídar, þá tók oc Audunn biskup Hialtabakka undan Þíngeyra klaustri oc fèkk presti þeim er Ióngeir hèt, enn hèllt þó undir Hólastad biskupstíundum fyrir vestan Vatnsdalsá, vard þar af mikit sundurþykki med biskupi oc Gudmundi ábóta oc brædrum á Þíngeyrum, því ábóti kærdi á Hólastad um tyundirnar, er hann sagdi klaustrinu ætti iafnan at fylgia eptir giöf hins heilaga Ións biskups er hann setti þat í öndverdu. Þá var Laurentius prestr á Þíngeyrum oc hèldt med brædrum, skaut ábóti sínu máli til erkibiskups; Laurentius var þá vígdr til múnks oc Arni sonr hans úngr, er út var kominn fyrir II vetrum, var hann ritari mikill oc gódr klerkr, hèldt bródir Laurentius reglu hins heilaga Benedicti med gódfysi oc gèkk aldrei útaf klaustrinu nema ábóti bydi honum fyrir orsakir; þagnartíma hèldt hann svo ríkt at hann mælti ekki um nætr, þá *summum silentium* edr hellsta þögn stód yfir, þótt ábóti bydi honum hiá sèr at sitia, hann kèndi sífeldt látínu, ritadi oc las bækr, kom þá til Þíngeyra hinn kærasti vinr hanns Bergr Sokkason er hann hafdi ádr kènnt at Þverá, oc var hinn hellsti klerkr umframm flesta menn hèr á landi, med klaustrligu framferdi, mælskumadr hinn mesti, saungmadr oc prèdikari, setti hann saman margra helgra manna sögr á norrænu, med mikilli snild oc vard sídan ábóti á Múnkaþverá, var Þíngeyra klaustr þá skipat ágiætliga lærdum mönnum. Þá giördist Egill prestr Eyúlfsson skólameistari á Hólum oc var í miklum kærleikum vid Audunn biskup oc svo bródir Laurentius sem ádr er sagt;

var bródir Laurentius á Þíngeyrum alla þá stund sem Audunn var biskup. Enn skèdi þat á þeim missirum at þá var borinn Magnús son Eyríks hertoga oc Ingibiargar dóttr Hákonar konúngs háleggs. Giördi þá Hákon konúngr í þann tíma Islendska menn at riddurum, Eyrík son Sveinbiarnar í Súdavík, oc annan Gudmund oc enn fleyri þó vèr kunnum þá ekki at greina. Hákon konúngr útgaf oc þá rèttarbót sína um kyrkiulög eda kristinrètt. Þá gèkk siór á land upp lángt yfir þat er venia var til.

XXVIII Kap. Frá Arna biskupi.

Sumarit eptir fór Arni Helgason biskup um Vestfiördu, hafdi 1317 hann þat tvisvar farit ádr, vígdi hann Eyrarkyrkiu í Bitru oc gaf siálfr til V hundrud í vöru, þar var oc tillaginn skiædatollr oc osttollr um alla Bitru oc málsmiólk undan öllu fè í millum Gudlaugshöfda oc Borgarháls, hèldst sá osttollr lèngi sídan nær þrem hundrud vetra. Arni biskup giördi þá máldaga kyrkiunnar í Túngu í Steingrímsfyrdi, enn vígdi Kalldadarnes kyrkiu VI *calendas Augusti*. Þá brann klaustr í Hólmi. Slíkt er eigi svo miöc undanfeldt í frædabókum þeim er þann tíd voru ritadar, enn minna talit um veraldliga höfdíngia oc landstiórn almúgans edr ættir manna, svo at sic megi á glöggva, ætla ec at miöc margt hafi þó tilborit þat er merkiligra var enn kyrkiuvígslr oc húsbruni. Gissr Galli bardist í utanför, vard sár oc tekinn sídan, enn leistr árit eptir.

XXIX Kap. Frá biskupum.

Um vorit, er skip gengu, var utanstefnt biskupum bádum Arna 1318 Helgasyni oc Audunni rauda til kènnimannafundar í Noregi af Eylífi erkibiskupi, einnin var utanstefnt herra Katli hyrdstióra, Snorra Narfasyni lögmanni oc herra Hauki, alls VI mönnum handgèngnum auk lögmanna oc VI bændum hinum hellstu. Þá lèt Audunn biskup giöra máldaga allra kyrkna í Hólabiskupsdæmi, þá er enn eru uppi. Þeir Egill prestr Eyúlfsson oc Grímr Ofeigson skyldu fara utan med eyrindi hans, oc urdu þeir apturreka,

Utan fór Gudmundr ábóti á Þíngeyrum med kærumál til biskups fyrir Hialltabakka, enn Eylífr erkibiskup tók seint hans máli sakir fornrar vináttu vid Audunn biskup; visítèradi, Audunn biskup um haustit vestr-sveitir, oc kom til Þíngeyra, læstu þá brædr klaustri oc kyrkiu, oc giördu enga *processionem* i móti honum, oc ei nádi hann vid þá at mæla, var þá Biörn prior fyrir klaustri, höfdu brædr þarfyrir fiölda bænda at veria klausrit fyrir biskupi ef hann vildi ásækia, enn hann syndi engin lykindi af sèr; matr var þó mönnum hans tilreidu, enn eigi öl. Nu leid svo af vetr hinn nærsti, giördi þá óvild med Audunni bi-
1319 skupi oc Sniólfi presti Sumarlidasyni á Greniadarstad, fyrir því at Sniólfr prestr vildi ekki taka þángat einn mann, er biskup skipadi þángat, lèt biskup sveria at siö presta skylda væri á Greniadarstad, oc setti hann útaf samneyti kristinna manna; enn Sniölfr gaf lítt gaum at því oc fór utan um sumarit.

XXX Kap. Konúngaskipti.

Um vorit andadist Hákon konúngr Magnússon Háleggr, var hann sidarstr konúngr í Noregi þeirra er í karllegg væri taldir at lángfedga tali fra Haraldi hinum Hárfagra, tók þá ríki dóttrsonr hans Magnús Eyríksson barn at aldri, oc var hann einnin Svíakonúngr, hann var kalladr Magnús Smekk; fleyri dóu þá merkiligir menn, Haflidi prestr Steinsson, oc var Einar sonr hans þá XII vetra oc Kodrán prestr Ranason. Þá var vèginn Ión í Bolúngarvík, giördist heldr agasamt í Nordurlandi fyrir nyúngasakir Audunnar biskups, hafdi hann at áeggian sumra manna heimt skiptitíund af hvöriu einu hundradi oc þadan af meira á móti fornri veniu, höfdu einhleypíngar oc lausíngiar söfnud fyrir honum í Höfdahólum, oc var búit vid þeir mundu leggia höndr á hann, enn Rafn bóndi Iónsson í Glaumbæ oc adrir gódgiarnir menn oc vitrir gengu í milli oc játadi Rafn fyrir hönd biskups, at hann skyldi engar nyúngar á þeim giöra um tíundargialld. Enn er menn komu til alþíngis um sumarit, tóku leikmenn sic saman úr Nordurlandi, at þeir ekki vildu gánga undir nokkrar nyúngar Audunnar biskups; reid þá herra Grímr Þorsteinsson nordr

til Hóla at bón manna med mörgum mikilsháttar mönnum, oc ræddu þeir vid biskup hèrum, enn hann linadist ekki vid ord þeirra, oc vard þat af, at þeir gengu til hlídnis vid hann sem í sökum voru; fóru þeir nú utan um sumarit, Arni biskup í Skálhollti, herra Kètill oc Snorri lögmadr, enn þeir höfdu lögsögn, (hyggia vitrir menn at verit hafi í umbodi Snorra oc Hauks), Grímr þorsteinsson oc Erlendr Hauksson, hann bió at Upsum í Svarfadardal oc hafdi lögsögn fyrir nordan. Audunn biskup hugdi oc at fara utan um haustit, enn vard apturreka í Húsavík. Þá sendu oc nordlendíngar brèf til Hákonar konúngs, því þeir höfdu ei frètt andlát hans, um ímsar nyúngar Audunnar biskups, oc þeir vildu ei undirgánga hans valld, oc bádu hann tilsià at vandrædi mætti afstyrast; enn þat brèf kom til hins únga konúngs; hafdi herra Erlendr Vidkunnsson verit skipadr dróttseti yfir allt Noregsríki, at rádi Eylífs erkibiskups oc allra nordmanna, medan konúngrinn væri í barnæsku; segia þat sumir at þá var saminn hinn forni sáttmáli Islendínga vid Magnús konúng Eyríksson fyrir medalgungu Gunnars rádsveins; var fyrst áqvedit: at II hafskip komi híngat hvört ár, hladin af öllum naudsynligum giædum, tvö nordanlands oc tvö fyrir sunnan, eitt á Austfiördu oc eitt á Vestfiördu; þat annat: at íslendskir sèu lögmenn oc syslumenn oc hafi ei lögmenn sysslr; þykiast þeir lausir ella frá heitum sínum vid Magnús konúng, ef hann lætr ei haldast þann hinn forna sáttmála, er íslendíngar sóru Hákoni konúngi Gamla, þá fyrir XVI oc XL vetrum; skreid oc miöl flytiest ei meira, medan hallæri er í landinu, enn kaupmenn hafa til matar sèr; utanstefnr sèu ei framar enn lögbók vottar; sóknarmenn sèu sem bændr kiósa, oc sè svo rád fyrir þessu giört oc öllu ödru, at sálu virdugligs herra Hákonar konúngs sè til eylífs fagnadar, iúngherra Magnúsi til heidurs enn öllum íslendíngum til fridar oc fagnadar bædi í brád oc lengd.

XXXI Kap. Daudi Arna biskups. Hardindi. Utkoma Kètils.

Þessi misseri vóru hafísar fyrir Austfiördum oc Sídu oc óáran á 1320
korni, enn um veturin nær þorrakomu, à Agnesar messu dag

deydi Arni biskup Helgason frá Skálhollti í Biörgvín í Noregi, hafdi hann biskup verit í XV vetr eda XVI; hann var hógvær madr, fridsamr oc góđgiarn oc leitadi ei á menn med bannfæríngum, gèkk fyrir því allt spakliga í hans sysslu. Þann vetr var hallæri mikit oc ofsahörd vedr, láu hafísar vid land, var þá kallat ísavor oc dóu menn úr sullti; var þá Audunn biskup upphafsmadr at því at heitit var á páskadagin á hinn heilaga Ión biskup, at hvörr skattbóndi um Skagafiórd skyldi gèfa klippíng honum til líkneskiugiördar, enn Rafn bóndi Iónsson í Glaumbæ játadi fyrir at gánga; vard þá svo skiót skipan á um vedurátt, at strax á páskadagin, er Ións skrín skyldi útbera *in processionem*, fèll nordanvedrit í logn, svo eptir hámessu var kominn á þeyr, tók af allan snió enn hafís rak brott; vard grasvöxtr gódr um sumarit; þó varadi ekki bati sá lengi sem enn mun heyrast. Þá deidi herra Sigurdr er Hákon konúngr Magnússon hafdi giört at merkismanni sínum, einnin Ión Murti, enn þótt vèr vitum ógiörla hvöriir menn þeir voru. Um sumarit kom út aptr herra Kètill hyrdstióri oc Snorri lögmadr, oc lèt Kètill sveria Magnúsi konúngi land oc þegna á Islandi. Kom þá andsvar konúngs uppá þat brèf er íslendíngar kærdu nyúngar Audunnar biskups, oc telr konúngr þá Kètil oc Snorra oc Hauk Erlendsson fyrsta oc svo marga adra er þau vankvædi hafi fyrir sic borit, oc bannar biskupum allan ágáng vid þegna sína, enn bydr sínum mönnum at halda vid rètt sinn; tóku þeir nú vid lögsögn aptr Haukr oc Snorri.

XXXII Kap. Andlát Audunnar biskups.

Egill prestr Eyúlfsson var í miklum kærleikum vid Audun biskup, hann sagdi honum oc syndi, hve mikill styrkr honum var ef Laurentius bródir á Þíngeyrum helldi eitt med honum, oc med fortölum sínum kom hann því til leidar, at biskup sendi Egil prest vestr til Þíngeyra, oc þadan fór bródir Laurentius med honum til Hóla, tók biskup honum sæmiliga oc baud vináttu sína, enn Laurentius hèt þá aptr hlydni oc hollustu. Audunn biskup átti dóttr er Olöf hèt, Þorsteinn hèt bóndi hennar, oc

voru þeirra synir Þorsteinn Raudr oc Eysteinn Raudr; eptir þat átti Olöfu Klement bóndi, þeirra son var Vígleikr. Eysteinn Raudr var med Audunni biskupi módurfödr sínum, oc fór hann med Laurentius vestr til Þíngeyra til læríngar, lærdi Laurentius honum svo at hann vard mikill framamadr oc hèldt sídar lengi Mariukyrkiu á Þrándasnesi, er módr-fadir hans hafdi haft. Arla sumars hafdi komit út Bergr Iónsson í Austfiördum med mörgum brèfum til Audunnar biskups, sendi biskup hann þegar sudr á Eyrar, at taka sèr far um sumarit; þar fór Audunn biskup utan oc med honum Egill prestr Eyúlfsson oc Ormr prestr Þorsteinsson er kosinn var til Skálhollts eptir Arna; var þá biskupslaust á Islandi um hríd, enn Þorsteinn prestr Skardsteinn var Officialis í Hóla biskupsdæmi. Audunn biskup kom í Þrándheim um haustit, tók Eylífr erkibiskup vid honum med fagnadi, oc sat hann þar um veturin; um öll iól hèldt Audunn biskup ágiæta veitslu, oc var erkibiskup marga daga í bodi hans, enn snemma á iólum tók biskup kránkleik fyrst í fótin oc knèd, oc sídan um allan búkin, þyngdi konum æ því meir sem læknar leitudu fleiri medala, enn þó var svo mikil karlmennska hans, at hann sat oc 1321
gladdi gèsti sína sem hann kèndi einkis meins. A einn dag veitslúnnar eptir Maríu mynni, þakkadi hann fyrst gudi oc María Gudsmódir fyrir alla velgiörnínga sèr veitta, sídan bad hann alla nálæga menn fyrirgèfningar, oc at bidia fyrir sèr til Guds, qvadst innan fárra daga framfara mundi af þessu lífi; öllum hinum bestu mönnum gaf hann sæmiligar giafir, bad þá sitia veitsluna hvad sem yrdi um sinn hag, gèkk sídan á brot med studníngi til rekkiu sinnar oc giördi alla skipan fyrir sèr; kaus hann sèr legstad at Maríukyrkiu þar i bænum, þar sem hann nædi ekki at liggia at Maríukyrkiu at Hólum er hann var biskup til; oc er hann var óleadr, kom Eylífr erkibiskup til hans, oc spurdi hvörr honum þækti best fallinn til biskups eptir sic á Hólum? hann svaradi: margir eru sæmiligir kènnimenn á Islandi, enn því viljum vèr svara Gudi at þar er enginn betr tilfallinn enn bródir Laurentius á Þíngeyrum, fyrst fyrir þá grein, at hann hefir þiónat vel oc gódfúsliga undir heilagri reglu, þarmed er hann hinn mesti klerkr til kyrkiulaga, roskinn oc einardr til allra mála, svo

þann mætti ei láta undandraga heilaga kyrkiu med valdi, þann rètt, sem hún á at hafa; þurfa oc nordlendíngar á Islandi at hafa þann biskup yfir sic, er bædi sè stiórnsamr oc velkunnandi at hyrta óhlídna menn oc þriótska; enn þótt erkibiskup teldi hvörsu mótstædiligr Laurentius prestr hefdi verit þeim fyrrum, þá hann las yfir þeim bannsbrèf Iörundar erkibiskups, þá sagdi Audunn biskup meiri naudsyn heilagri kyrkiu, enn þá meingiörd er Laurentius hefdi þeim veitt; væri oc makligast at vèr bættum vid hann med þessum heidri ef vèr höfum honum ofþyngt í nokkru, er hann oc ekki þess kunnandi, þótt hann giördi bodskap síns herra; mælti Audunn med svo mikilli áhyggiu, at hann tárfelldi oc allir nærstaddir med honum oc lofudu miöc ord hans; fèkk hann alla þiónustu oc andadist næsta dag eptir Agnesarmessu; snèru þá frændr hans oc vinir veitslunni upp í erfidrykkiu, oc var almæli manna at ei hefdi verit á Islandi slíkr höfdíngi fyrir margra hluta sakir, sem Audunn biskup, oc liggr hann at Mariukyrkiu í Nídarósi; hann var VIII ár biskup ekki full eda VII vetr oc nokkut lengr, oc lykr þar frá honum at segia.

XXXIII Kap. Frá Skurd-Grími.

Þann vetr hinn sama deydi Ormr prestr Þorsteinsson er í biskups kosníngu var til Skálhollts oc vard hann ekki vígdr; var þá kosinn aptr Ormr Steinsson, hann vildi ei vera biskup, oc hèt at ganga til Róms oc dó á þeirri leid; þá var óáran mikil á Islandi þat vor oc manndaudi af sullti; enn er frèttist til Noregs lát Orms Steinssonar var kiörinn oc vígdr til Skálhollts Grímr Skútuson ábóti í Hólmi, var hann biskup III mánudi, oc er kaupmenn láu í höfnum oc bidu byriar um sumarit dó hann; hafdi hann þá stund eydt fyrir Skálholltskyrkiu III hundrud hundrada med stórveitslum oc ödru óhófi; enn sumir segia þarmed hann lèti drepa III hundrud fiár, var hann kalladr Skurd-Grímr oc vildu menn ei telia hann med biskupum í Skálhollti. Um vetrin hafdi verit unninn hvítabiörn mikill á Ströndum sá er drepit hafdi oc etit VIII menn í Heliarvík. Þau misseri var Gudmundr Sigurdarson lögsögumadr med Snorra Narfásyni, hann var fadir

Þórdar er Laurentius kèndi, oc at sunnan oc austan á Islandi enn Snorri var at nordan oc vestan, oc bió at Skardi á Skardsströnd, því er þat eigi miöc ólíkligt at hann hafi verit af ætt Skards-Snorra Narfasonar, oc má þó verit hafa bródir Þorláks lögmanns.

XXXIV Kap. Laurentius kosinn til biskups.

Eylífr erkibiskup stefndi kapitulafund í Nidarósi um biskupskosníngu til Hóla, vildi hann ei annat enn kiósa bródr Laurentius þángat med samþykki kórsbrædra, oc var þeirri kosníngu at súngnum tídum oc hríngdum klukkum lyst á kór i Nidarósskyrkiu. 1322
Þá var fyrir nokkru útkominn Gudmundr ábóti á Þíngeyrum oc hafdi fengit rèttíngu af erkibiskupi á málum sínum vid Audun biskup; hann fór skömmu eptir alþíng oc tveir brædr med honum priór Biörn oc Laurentius at heimbodi til Holtastada; þar bió þá frú Gudrún Þorsteinsdóttir módir þeirra Þorsteins oc Benedicts Kolbeinssona. Þess er nú vant at taldar verdi ættir til slíkra höfdíngia sem þetta frændlid var, enn þat má ráda at verit hefr hit göfugasta fólk, er þá var í Nordurlandi, hygg ec hellst at frú Gudrún hafi verit ekkia herra Kolbeins Audkylíngs Biarnasonar. (Þat er gáta ein at hún hafi verit systir frú Hallberu er abbadís var at Stad í Reynínesi, oc önnr sú, þó nokkru óvissari enn hin, ef á mætti auka, at þær hafi verit af ætt Þorsteins Iónssonar í Hvammi, enn Kolbeinn madr Gudrúnar borit nafn Kolbeins Arnórsonar edr Kolbeins Kaldalióss; má þarum hver ætla sem vill). Þeir ábóti voru at bodinu sem áqvedit var, enn er þeir ridu heimleidis, mætti þeim vid Blöndu madr nokkr er sagdi þeim útkomu frú Málmfrídar á Mödruvöllum, (ei veit ec hvert hún var ekkia herra Þórdar Hallssonar, enn adra konu hafdi hann átt, oc ei er hennar gètit ádr) med henni var spurt út lát Audunar biskups, oc at aptr væri kosnir til biskupa Ión Halldórsson bródir af prèdikaralifnadi til Skálhollts, enn Laurentius prestr til Hóla; oc er þessi var fráridinn mælti prior Biörn: muntu ei kosinn til biskups bródir Laurentius? hann svarar: giör mèr engan dáraskap, svo margir kanúkar í Nidarósi hafa mic svo

miöc nidurlagt sem öllum er kunnigt, at ec vænti ei at þeir muni mèr nokkut til heidurs giöra; tveim dögum sídar fèkk bródir Laurentius brèf frá frú Málmfrídi, þar stód í, at hún hefdi heyrt því lyst í Kristskyrkiu í Nidarósi, at hann var kosinn til biskups á Hólum; vid þessi tídindi vard hann miöc hugsiúkr oc áhyggiufullr, skipti þó ei um sæti í kór edr kyrkiu edr adra háttu sína. Skömmu sídar kom Egill prestr Eyúlfsson út á Gáseyri, oc flutti at Þíngeyrum á Olafsmessu hinni sídari bródir Laurentius tvö brèf Eylífs erkibiskups med hángandi innsiglum hans, var' þat innihald hins fyrra, at erkibiskup gaf honum úpp sakir þær allar er hann hafdi giört á móti heilagri Nidaróss kyrkiu, erkibiskupinum oc kórsbrædrunum, oc heimfærdi þá grein af kyrkiunnar lögum, at klausturgánga sè sem önnr skírn, svo at hvad hellst madr hefir giört í móti Guds lögum, þá gèfst honum þat upp, iafnskiótt sem hann gengr undir heilaga reglu; þá var inntak hins annars at Eylífr erkibiskup med rádi allra kórsbrædra kaus hann til biskups á Hólum; med allri biskupstign, rètti oc valdi, oc at hann kæmi sem fyrst á erkibiskupsfund eptir vígslu. Bródir Laurentíus þakkadi þá Gudi, med öllum þeim sem nærstaddir voru, oc Guds módr Maríu, slíka tign oc virdíngu sèr fátækum oc fyrirlitnum veitta af hans mildi, enn ei fyrir vináttu, aud nè fèmútu, ritadi þá þegar til Kètils hyrdstióra yfir Islandi oc Þorsteins prests Illhugasonar officialis, at þeir kæmi til hans sem skiótast, giördu þeir svo, oc ridu sídan med honum frá Þíngeyrum heim til Hóla á Laurentius messudag; var biskups kosníngunni lyst á kór i Hólakyrkiu at súngnum tídum oc hríngdum klukkum, oc leiddi herra Kètill biskupsefni til sætis; þareptir lèt Laurentíus biskupsefni líta á stadarfèn oc þótti miöc snaudligt til koma, oc stórum hafa þverrat sídan Iörundr biskup skildi vid; tók hann þá Skúla prest Illhugason aptr til rádsmanns, er verit hafdi á dögum Iörundar biskups, oc skipadi rádna menn oc roskna yfir öll stadarbú, bædi heima oc á útbúum, oc vildi hafa alla hina sömu skipan sem Iörundr biskup hafdi, qvadst hann ei vilia hlutast til dagligra verka, nema kiallara, fatabúrs oc kènnimnana; Maríumessu fyrri prèdikadi hann siálfr oc giördi þá sæmiliga veitslu, enn at því loknu reid hann þegar nordr í sysslu sína fyrst at Mödruvöllum, þar voru þá ei nema II prestar med rádsmann-

inum oc II diáknar, vildi hann þar enga skipan á giöra, fyrrenn hann findi erkibiskup; sídan reid hann til Múnkaþverár oc var þar formannslaust, skipadi hann bródir Berg Sokkason priór yfir klaustrit, enn Þórir ábóti var þá í Noregi; hann dó ári seinna at Greniadarstad, þar var þá Ión prestr Kodránsson oc hèldt stadin af Þorsteini presti officiali; þvínærst snèri biskupsefni heim til Hóla.

XXXV Kap. Vígdr Ión biskup. Frá Laurentíus.

Um haustit hinn 1ta dag Augústi mánadar var bródir Ión Halldórsson vígdr til Skálhollts; hann var merkiligr madr, klerkr mikill oc sæmiligr prèdikari; hafdi hann lengi framast til lærdóms í París oc Bónonia, oc taladi svo miúkliga látínu sem módrmál sitt; sat hann í Noregi um veturin, enn Laurentius biskupsefni 1323
var heima á Hólum oc skipadi þar til skólameistara Olaf diákna Hialltason; tók hann til at skygnast um framferdi manna lærdra oc leikra, oc áminnti alla at láta af liótum lifnadi oc raungum sidum, enn giördi at því sinni ekki framar at. Var sá vetr hardr oc svo vorit allt til Iónsmessu, þá vísitèradi Laurentíus vestrsveitir; kyrkian í Hvammi í Vatnsdal átti tvo hluti í heimalandi, enn þridiúng átti Finnbiörn bóndi Sigurdarson oc fór þó med alla iördina, þótti biskupsefni kyrkian illa haldin af Finnbyrni, oc vildi fá presti nokkrum kyrkiuhlutan til medferdar; þat vildi Finnbiörn ekki oc horfdist til deilu mikillrar med þeim, enn med þeim hætti sefadist, at Finnbiörn seldi Laurentius sinn þridiúng fyrir LX hundrud; veitti biskupsefni aptr til vilia honum Egli syni hans Grímstúngnastad, oc færdu þeir fedgar þángat búnat sinn, enn Hvam veitti hann frú Gudrídi oc frú Þurídi til þess er hann kæmi aptr fra Noregi. Gudmundr ábóti á Þíngeyrum fór á fund biskupsefnis oc kærdi fyrir honum mál sitt, enn hann qvadst enga skipan þará giöra, fyrenn hann væri biskup ordinn, baud þó af sinni hendi at leggia málit í giörd, oc samdist svo med þeim, at biskupsefni tók vegna Hólakyrkiu oc sín, Ión prest Kodránsson, enn ábóti oc brædr, klaustursins vegna, kusu Sands-Orm er þá var prófastr á Vestfiördum oc hèldt Hollt í Önundar-

fyrdi, var sú giörd þeirra at klaustrit skyldi hallda Hialtabakka, sem Iörundr biskup hafdi tilsagt, allt þartil er erkibiskup giördi fyllri skipun þará, oc þótti brædrum tillagit lítit.

XXXVI Kap. Utkoma höfdíngia.

Um sumarit kom út Ión biskup Haldórsson á Eyrum oc fór heim í Skálhollt, giördi hann þareptir vígslr af badum biskupsdæmunum, því biskupslaust hafdi verit um þriá vetr; vígdi hann Pál prest Þorsteinsson oc Olaf prest Hialltason oc enn fleyri adra. Þá kom út eitt skip er átti Benedict Kolbeinsson oc annat Sigmundr Fótr Eyúlfsson; segia sumir at ei kæmi fleyri þat sumar. Þeir fengu þá sysslr af konúngi: herra Kètill Þorláksson, oc fyrir nordan herra Eyríkr Sveinbiarnarson riddari; herra Eyríkr átti Vilborgu dóttr Einars Vatnsfyrdíngs Þorvaldssonar, enn módir Einars Vatnsfyrdíngs var Þórdís dóttir Snorra Sturlusonar; þeirra son var Einar.

XXXVII Kap. Laurentius vígdr oc kèmr út.

Laurentius biskupsefni bióst nú til utanferdar, hitti hann Sniólf prest Sumarlidason nordr í Eyafyrdi vid skip, hann hafdi iafnan verit hans óvinr; mæltust þeir fátt vid oc stutt, oc vildi Sniólfr enga lotníngu veita honum, at skilnadi mælti Laurentius: viltu nokkut minnast vid mig síra Sniólfr? hann svarar: engan Iúdaskoss vil ec kyssa þic! oc skildu þeir svo í styttíngi; fór Sniólfr prestr utan á Glódinni, enn biskupsefni á Krabbanum, oc med honum Arni sonr hans, Egill prestr Eyúlfsson, Stephán prestr, Eyríkr raudi, Adalbrandr diákn oc nokkrir skipsveinar; lètu þeir út à Gáseyri á Barthólomæusmessu, sigldu uppá skèr nordr vid Hálogoland svo undan gékk kiölrinn, vard mönnum biargat oc miklum hluta vadmála; Egill prestr flaut á siglutrènu til lands, enn biskupsefni komst í bátin oc tók út vos mikit; sídan fór hann sudr til Þrándheims, oc er hann kom fyrir Eylíf erkibiskup fèll hann til fóta honum oc bad uppgiafar á misgiördum sínum vid hann; erkibiskup stód upp í móti honum, reisti hann upp oc

bad hann vera velkominn, qvad þat allt uppgèfit vera, svo sem stadit hefdi á brèfi því, er hann sendi til Islands, og bad siálfr fyrirgèfníngar, ef hann hefdi í nokkrum hlutum ordit affara vid biskupsefni. Sídan sagdi Laurentius honum frá hrakníngum sínum, oc at hann væri peníngalaus þángat kominn; erkibiskup harmadi skada hans oc baud honum med sveina sína à sinn kost um veturin, oc þat þádi biskupsefni giarnan, oc sat hann til bords nærstr erkibiskupi í gódu yfirlæti, Egill prestr sat á rádsmannsstóli, hiá Arna Vada systursyni Eylífs erkibiskups, var hann hinn kærasti vin Laurentii; biskupsefni kaus Stephán Hauksson til at þióna sèr vid bord, því hann var íslendskr oc hinn mesti meistari á hagleik, sylfurgröft oc uppkast; lèt Laurentius hann búa Iónsbolla Hóla biskups, oc grafa þar á látínuvers er hann hafdi diktat. Öll vandamál Hóla biskupsdæmis bar hann fyrir erkibiskup oc hafdi hans rád vid hvervetna; þat var eitt hit hellsta er bródir Ingimundr Skútuson kærdi á Hólakyrkiu um Mödruvalla mál; Laurentius svaradi því at klaustrit hefdi brunnit af vangiætslu brædranna, fyrir því þóttist hann ei skyldr at smída þeim upp annat klaustr, enn erkibiskup sagdi svo: at þat klaustr sem í fyrstu var sett á æfinliga at standa, ef sèrlig forföll ei banna, hafdi oc inventarium klaustursins tekit verit til Hólastadar, oc fyrir því muni Hólabiskup ega klaustrit at byggia af nyu, enn ef brædr verda sannprófadir at vangiætslu sinni, rekist þeir í hardara klaustr; munum vér, sagdi hann, skipa *judices delegatos* út til Islands at dæma um þetta mál. Þat qvad Laurentius sèr vel líka. Gudmundr ábóti á Þíngeyrum hafdi oc ritat til erkibiskups um tíundarmálit, fyrir því sagdi erkibiskup svo til biskupsefnis: oss hefir hermt verit at þèr hafit lögliga haldit, þá þèr vorut múnkr á Þíngeyrum, at klaustrit ætti tíundir þessar, látit mic því eiga þat til ydar at frètta, herra Laurentius! at þèr skiptit vel vid klaustrit; hann svarar: viljit þèr, herra! stadfesta þat sáttmál sem vær Gudmundr ábóti oc brædr á Þíngeyrum giörum vor á medal heima? erkibiskup qvadst þat giarnan giöra mundi; vóru oc fleyri ágreiníngar er tilfèllu á dögum Audunar biskups, er Laurentius hlaut úr at greida med viturleik sínum oc þó med óhægindum. Um vorit kom Stephán prestr nordan af Háloga- 1324

landi med fè Laurentii er hann lèt þar eptir at hyrda um þat; gallt hann þá erkibiskupi veitíngarnar svo honum líkadi vel, oc var hann vígdr af Eylífi erkibiskupi á Iónsmessu baptistæ at vidstöddum Audfinni biskupi af Biörgvín oc Vilhiálmi biskupi af Orkneyum, veitti þá oc erkibiskup Egli presti Greniadarstad, qvad hann fallinn undir sic af vanrækt Audunar biskups. Skildi Laurentius biskup vid hann oc kórsbrædr med blídu, lèt í haf oc kom út á Eyrum á Bartholomæusmessu sama dag oc hann fór utan hit fyrra sumar; þat eitt skip kom til Islands á því sumri; urdu honum allir fegnir, þá hann kom aptr heim til Hóla; þau skip ráku öll aptr til Islands er ætludu utan þat sumar. Þá fór Ión biskup Halldórsson yfir Vestfiördu oc tók valld oc ábóta stètt af Þórdi ábóta at Helgafelli, enn vígdi aptr ábóta vígslu Þorstein Þorvaldsson; var borinn Hákon son Gissurar galla.

XXXVIII Kap. Frá Laurentíus biskupi.

A allra heilagramessu saung Laurentius hina fyrstu biskupsmessu sína á Hólum, var sú hin hellsta hans ástundan at vanda sem fagurligast framferdi sín siálfs, öllum sínum undirgèfnum til eptirdæmis, var hann svo stadfastr um kyrkiuvist oc tídkan, at hann fylgdi iafnan öllum tídum, nætr oc daga, vetr oc sumar, svo at eigi bar honum þat til at hann lèti slíkt hiálída; allar stórhátídir saung hann messu siálfr oc prèdikadi merkiliga oc gódfúsliga, med miklum tárum oc vidurkènníngu svo at opt var meiri grátr hans enn ordagrein, einkum í lágusaungum, svo margir er vidstaddir voru, snèrust til betrunar frá misverkum sínum; þá er hann kom í skrúdahús eptir messu, ávítti hann opt klerka sína fyrir þat, er honum þótti vanrækiliga hafa ordit í saung eda lestri eda ödru, hverki vildi hann láta teigla nè tvísyngia, kalladi slíkt bikaraskap, helldr slèttan saung eptir nótum á kórsbókum; setníng um hríngíngar vildi hann láta vera sem á dögum Iörundar biskups, at hríngia um midnætti um vetr; um óttusaungshríngíngar klæddist hann, eptir þat gèkk hann í stúdium sitt, oc mátti þar enginn til hans koma, enn eptir saungstundina kom hann út til annara manna, var þá andlit hans optast

vott af tárum, lagdi sic sídan í sæng sína oc las þar enn salltara vid liós, þar til á hann fèll svefnhöfgi. Þegar hríngdi *prima* las hann inni medan hann klæddist oc þvodi sèr, sídan hlíddi hann formessu, eptir messuna gaf hann blessan oc gèkk nokkra stund um kyrkiu hvern dag sem komast mátti, þareptir sat hann í Consistorio edr málstofu oc gègndi málum manna oc eyrindum þeirra er til stadarins komu, fram til þess er hríngt var til *tertiam*, þá gèkk hann aptr til kyrkiu oc var sídan úti til umskodunar hvörsu framfór; undir *nonam* þar nærst gèkk hann til borda oc sátu at med honum klerkar hans oc merkiligir gèstir; plagadi hann þá alla iafnan vel med ágiætu haldi, oc um hinar stærstu hátidir giördi hann dyrar veitslur, oc drakk iafnann eitthvört kèr til presta sinna umkríng. Þá er gódir gèstir komu til hans, var sæmiliga drukkit, enn um hátídir allar ómælt sem hver vildi hafa, oc var þar til hins sama at ætla hvört sem nokkurt skip var vid Island edr ekki; Iólaveitslr hèllt hann allar sæmiliga prestum oc klerkum, proventu mönnum-öllum, brita oc rádakonu oc öllum heimamönnum med miklum kostnadi, svo allir höfdu nógan fögnud; um páska var veitt hófsamliga oc um allar stróhátídir, oc svo mikla forsiá hafdi Laurentius biskup at afla til drykkiarfánga, at hvar sem þau mátti fá, hafdi hann iafnan hlut í Islandsförum tveimr eda þremr, oc voru lestrekar hans Ivar leifr oc Eyríkr raudr í förum at flytia; átti þá optast Hólastadr nokkut í þeim skipum sem til Islands komu; voru hinir hellstu hans trúnadar; menn at kiallara, fyrst Kètill Hallsson, sídan Eínar diákn Haflidason prestr frá Breidabolstad er honum þiónadi trúliga medann hann lifdi; giördi hann vel vid gèsti sína, svo at allir þeir er meira voru vyrdir, sátu vid bord hans siálfs oc máttu drekka sem þeim líkadi, enn skyldi þó at engum halda. Daglega reikadi hann fyrst eptir máltíd, gèkk sídan í stúdium sitt, las oc teiknadi á vaxspiöld þat er hann vildi úr bókum edr sèr til minnis; ritadi Einar diákn þat sídan í eina bók; i herhergi biskups mátti enginn koma án ordlofs, var því loku-sveinn skipadr hvörn dag at geyma herbergianna; enn er rökkva tók las Einar diákn fyrir honum helgra manna sögr á norrænu eda látínu, þartil er hríngt var til aptansaungs, gèkk þá biskup um fyrstu

hríngíngu til kyrkiu oc las sálutídir, enn frá aptansaungnum til bords oc lèt klerk nokkurn lesa *lectionem* fyrir bordi sínu; at qvöldi um badferdartíma reikadi hann um gólf, þar til hann gèkk til sængr oc svaf fram til saungs; aldrei kom hann inní stad, nema þá hann vard þess vís, at dansleikar voru hafdir á qvöldum, lèt hann þá bera fyrir sèr skridliósin í stóru stofu, oc bannadi alla dansleika þar heima á stadnum. Hann vandlætti miöc vid lærda menn í hans biskupsdæmi, um hárskurd, klædaskurd oc lifnat þeirra, at þeir hefdu engar sundurgiördir oc hellst um þá er í meinum oc hórdómum voru saman; klædnat hafdi hann iafnan sem múnkar, kufl med skrúd ytstan klæda, því þótt hann væri af svartmúnka lifnadi, hélldt hann þat hann ætti at halda þat klædasnid er hann var af reglu-lifnadi undir kosinn; klerka oc diákna er lesa eda syngia áttu í heilagri kyrkiu lèt hann svo fræda oc typta, at þeir giördu allt sem best oc fagurligast, oc ættu þeir sem lesa skyldu, hátídliga at reynast um qvöldit ádr fyrir skólameistara oc taka hyrtíngu fyrir þat er áfátt var; presta, diákna oc klerka lèt hann saman kalla fyrir allar stórhátídir, oc giöra fyrir þeim fagra sermóna, hversu þeir skyldu haga sèr á sèrhvörri hátíd. Valþióf prest setti hann *lectorem chori*; oc kèndi honum saungnám, Olaf prest Hialtason setti hann skólameistara til at kènna *grammaticam*, oc tók marga til kènnslu bædi gódra manna sonu oc fátækra manna börn, oc hèldt skólan vel oc merkiliga medan hann var biskup; gaf hann því Olafi presti Vallnastad, at hann sagdi svo, at þann stad skyldi iafnan halda sá er skólameistari væri á Hólum, var Valþiófr prestr capelán hans, enn hinn sami messudiákn þiónadi honum iafnan, Einar Haflidason er hann ann mest allra sinna þiónustumanna. Laurentius biskup gaf ölmusur miklar; hvern tíma, sem hann saung messu, lèt hann taka V ölmusumenn, oc gèfa nógan mat í eina máltíd, skipadi hann at XII ölmusumenn skyldu veru heima á Hólum oc útbúum stadarins, bædi til fædis oc klædnadar, oc þar med skyldu V fátækir menn takast um lángaföstu oc fram yfir páskaviko; á Mikiálsmesso skyldi rádsmadr nidursetia XX hundrud í vöru oc vadmálum, enn gèstamadr útskipta á vetri fram yfir hvítasunnu oc fyrir hátídisdaga, fátækum oc þeim er biskup vísadi til hans; var kosinn til gèstamans Þorsteinn Þor-

leifsson gódgiarn madr oc skynsamr; offr þat er gafst stadnum í vadmálum, vöru eda klippíngum lèt biskup bera í herbergi sín oc gèfa fátækum, ætludu menn þat mundi ei vera minna enn X hundrud á ári; þat sem fèll i sakeyri um allt prófastsdæmi hans í Skagafyrdi gaf hann einnin fátækum, blindum oc vanfærum oc þeim sem ádr höfdu í búi verit, enn til at reka prófastsdæmit skipadi hann presta oc launadi þeim starf þeirra; þegar prestar voru fátækir oc fèngu ei lèngr þiónat embætti sínu sakir elli edr veikinda, þótti honum óhæfiligt at þeir færi á húsgáng eda rekstr, fyrir því setti hann spítala fátækra presta á Kvíabekk í Olafsfyrdi, oc keypti þar til hálft landit af Arnoddi presti, enn kyrkian átti hálft, þótti þar hægt at afla til blauts fiskiar oc búdarverdar opt á ári, sem vel var hendt gömlum mönnum, lagdi hann þar til yfrit fè í iördum, qvikfiám oc búshlutum, oc svo vanhaga fè þat er audugir menn lètu úti í skriptir fyrir meinbugi oc ólögligar barneignir, hann baud oc at prestr hvöru í biskupsdæminu legdi þar til hálfa mörk á hverium þremr árum; oc fyrir hans bón iátudu bændr um Olafsfiörd oc vída um Fliót lambselldi þángat árliga, svo þau urdu L, vard þetta mikit fè, oc komst brádt undir gódar nægtir kosts oc qvikfiár fyrir hans forsiáliga rádstöfun; setti hann til rádsmans yfir spítalan fróman prest oc reyndan Biörn Önundarson er fyrrum var lærisveinn hans at Múnkaþverá, oc sídan lèngi rádsmadr à Mödruvalla klaustri, voru margir gamlir prestar á spítalanum ádr Laurentius fèlli frá; hann var vandlætíngasamr í sysslu sinni oc stiórnsamr í umvandan oc hyrtíngu þeirra hluta er í móti Guds lögum voru, giördi hann engan mun ríkra oc fátækra, helst um qvennamál oc tiúndargiörd oc annat slíkt. Prestaefni prófadi hann ætíd siálfr í líferni oc kunnáttu, saung oc lestri, ádr hann veitti þeim vígslr, sagdi þær oc óleyfdar þeim sem börn ættu í vonum, oc ekki vildu tilsegia, oc þeim sem opinberir urdu at því setti hann skriptir miklar, oc lèt þá lèngi missa embættis.

XXXIX Kap. Frá Laurentius biskupi oc ríkismönnum.

Gissr Galli Biarnason bió þà í Vídidalstúngu, hann var ríkr oc mikilhæfr, oc ei allra færi vid hann at skipta, edr um vid hann

at vanda. Biskup efadi tíundargiörd hans oc nefndi fyrir þat til III presta oc III leikmenn at virda fè hans, enn baud honum at nefna iafnmarga ímóti, vildi Gissr þat ekki í fyrstu, oc var hardr í horn at taka, þar til er hann sá at biskup vægdi ekki fyrir honum; fór þá svo at fèn voru vyrdt XL hundrudum meira enn hann hafdi giört tíund af. Þorsteinn bóndi Kolbeinsson var óqvæntr; hann tók Gudrúnu Illhugadóttr oc lagdi í sæng hiá sèr opinberliga, voru þó á med þeim fiórmennings mægdir. Þeir frændr voru vinir biskups, oc bad hann Þorstein því heimugliga láta af þessu órádi; enn sem þat tiádi ei, áminnti hann, oc lèt sveria meinbugina; samt hèllt Þorsteinn uppteknum hætti, þar til er biskup bannfærdi þau bædi. Þá gèkk Þorsteinn til hlídni, oc sættist vid biskup fyrir umtölr frú Gudrúnar Þorsteinsdóttr módur sinnar oc Benedicts bródr sins. Þá er Rafn bóndi Iónsson í Glaumbæ edr Benedict bóndi Kolbeinsson urdu berir ad hórdómum, edur syfiaspellum, tilsagdi hann þeim ad koma til Hóla oc standa skriptir, vóru þeir þá sem adrir skriptamenn leiddir á Biarnfela á skyrdegi oc svo á öskudegi þá meira brutu, vildu slíkir menn miklu helldr láta úti stórfè enn þola þann kinnroda oc augliósa hnekking, er biskup giördi þeim til vidvörunar at falla ei optar þannin. Enn sem þeir höfdu tekit lausn, lèt hann þá sitia hiá sèr um páskir at ágiætum veitslum oc virdíngum, vard hann af því ástsæll med ótta, svo flestir allir hinir meiri menn áttu vingott vid hann hèr á landi bædi lærdir oc leikir, enn margir tóku vörulán af Hólastad oc settu aptr á pant gull oc sylfr, eignadist biskup þat, ef ei kom borgun fram í áqvedin tíma.

XL Kap. Frá Sniólfi presti.

Herra Eyríkr Sveinbiarnarson hafdi þá sysslu fyrir nordan land, honum leigdi biskup Flugumyri um fiögr ár fyrir XII hundrud árliga, lauk hann þau í húsabót oc ödru er stadnum var til þarfa; sídan var herra Eyríkr í Vatnsfyrdi oc þar andadist Vilborg kona hans; þá kom út Sniólfr prestr Sumarlidason, hann var ofláti mikill, hèldt sic vel at mat oc klædum; hann hafdi brèf frá nokkrum kórsbrædrum í Nidarósi til Laurentius biskups,

oc beiddu þeir hann at hann tæki vel vid Sniólfi, enn fyrir því at hann vildi enn þá enga virdíngu eda lotníngu syna biskupi, gèngdi biskup ei hans eyrindum, fór þá Sniólfr prestr til Ións biskups í Skálhollti oc baud honum sína þiónustu, enn hann tók því ei helldr oc rádlagdi honum at audmykia sic fyrir Laurentius biskupi, sínum yfirmanni, qvadst vilja rita med honum, oc med því Sniólfr prestr fèkk hvörgividtöku, fór hann aptr nordr til Hóla, oc laut Laurentius med knèfalli; þá mælti biskup: hvörsu ólíkr ertu nú síra Sniólfr ordinn siálfum þèr, oc frá því sem þú varst nærst; hann svarar: þvíat kiarkteinninn er nú burt úr hálsi mèr; stód biskup upp í móti honum, setti hann hiá sèr oc veitti honum þann dag, oc gaf honum Háls í Fnióskadal, því at annat beneficium var ei laust; þó leitadi hann opt á biskup sídan med ofmetnadar ordum, hellst vid drykkiu at Múnkaþverá, er biskup var á visítatiu sinni; giördist Sniólfr prestr miöc drukkinn oc spratt upp med bríxlum oc meinyrdum vid Laurentius biskup, hafdi hann þá mikla þolinmædi vid, oc svaradi engu, oc gèkk hann á brott eptir Maríumynni, enn Sniólfr fèkkst heldr sterkt vid drykkin, þvíat um nóttina tók hann þau harmqvæli er öllum ofbudu, bólgnadi hann svo upp at hann var gyrdtr líndúki, oc lá vid at springa, bad hann þá biskup at koma til sín, oc tilgèfa sèr illyrdi sín, þat giördi biskup, las yfir honum oc lagdi til gód rád, vid þat batnadi Sniólfi presti oc meinyrdti hann biskup alldrei sídan. I þann tíma dó herra Sæbiörn oc Ivar nef.

XLI Kap. Lögtèkinn dyridagr.

Ión biskup Haldórsson í Skálhollti hafdi þá verit hèr einn vetr er 1325
hann tók ábóta-stètt af Andresi dreng í Videy, oc vígdi þángat aptr til ábóta Helga Sigurdarson, Ión biskup kom fyrstr hèr til lands med *festum corporis christi*, þat köllum vèr hinn dyradag, þá hátíd hafdi Urbanus páfi hinn IV sett fyrir LX árum, lèt Ión biskup lögtaka hann um sumarit á alþíngi um allt Skálhollts biskupsdæmi, at haldast skyldi fimtudagin næstan eptir Trínitatis, oc hafa þá allan hátídar messusaung oc tídagiörd, giördi þá Laurentius biskup þat einnin at hans dæmi, med samþykki allra nord-

anlands, oc baud at halda þann dag sem hina stærstu hátíd; voru þá kærleikar miklir med þeim biskupunum, oc var þá allra manna mál, at ei mundi verit hafa á Islandi meiri látínu klerkar eda lærdari biskupar samtídis enn þeir; Laurentius biskup vígdi þá priór Berg Sokkason til ábóta á Þverá, heimti biskup þar skuld hundrad hundrada, at Þverár klaustri eptir reikníngi Audunnar biskups, oc galt Bergr ábóti landit at Gudmundarstad fyrir XX hundrud oc V jardir adrar, medtók þær Stephán prestr Gunnlaugsson í umbodi biskups. Um vorit eptir kom Gudmundr ábóti
1326 á Þingeyrum oc Benedict Kolbeinsson med honum nordr til Hóla á fund Laurentii biskups, oc töludu um tíundarmálit, baud biskup ábóta tvo kosti, at kiæra þat fyrir erkibiskupi í Nidarósi, edr leggia í sitt umdæmi, oc þat kaus ábóti med gódra manna rádi, at biskup skyldi einn skèra úr, oc skipa þar um sem hann vildi fyrir Gudi tilsvara, oc Þíngeyra klaustri væri skadlaust; biskup qvadst vita at svo mikit vald hefdi hvörr Hóla biskup yfir Þíngeyra klaustri, at seint edr aldrei mundu ábótar þar fá tíundir af Hóla biskupi, samt vildi hann nú svo nidursetia þrætu þessa, at Hóla biskupar, eptirkomendr sínir, syndu ekkèrt ofurvalld klaustrinu, fyrir því lagdi hann í stad tíundanna klaustrinu iördina Hvamm í Vatnsdal oc Hundastad oc giördi þar brèf um; voru vid þann giörníng Egill prestr Eyúlfsson oc Skúli prestr oc Benedict Kolbeinsson, þat sáttmál samþykti Eylífr erkibiskup sídar; biskup gaf oc próventu Kálfs bródr síns XL hundrud til Þíngeyra klausturs, oc vard honum þat allt til ágiætis.

XLII Kap. Mödruvalla brædra mál.

Sumarit fyrir hafdi komit út bródir Ingimunds Skútuson med brèf oc bodskap erkibiskups um Mödruvalla mál, enn á þessu sumri kom ekkèrt skip út, lögdu þó öll til hafs frá Noregi, var þá vínlítit í Skálhollts biskupsdæmi; svo vída lagdist af messusaungr í burtsaungum. Þat sumar var lögtekin Magnúsar-messa Eyajarls fyrir iól, enn leyft at vinna Vta dag í iólum, oc midvikudaga fyrir iólaföstu oc langaföstu; vedr voru hörd, braut kyrkiu á

Breidabólstad í Fliótshlíd, hvarf Markarfliót eina dagstund. Þá hóf bródir Ingimundr mál sín, oc voru þeir skipadir dómendr af erkibískupi, Jón biskup Halldórsson oc Þorlákr ábóti í Þykkvabæ, oc at þeir skyldu semia med Laurentius biskupi oc brædrum, ridu þeir Jón biskup oc ábóti sunnan um sumarit oc nordr, oc settu stefnudag á Mödruvöllum á Olafsmessu hina fyrri; þar kröfdu brædr sem lifdu, Ingimundr, Þórdr oc Þorgeir, klausturs af Laurentius biskupi, sem þeir voru tilvígdir, því nærst kærdu þeir at biskupar Audunn oc Laurentius hefdi tekit klaustrit oc allar þess innrentr undir Hólastad, enn þeim væri skipat á vist sem ödrum veralldar mönnum, oc kröfdu dómendr at giöra sèr lög af þessu; Laurentius biskup svarar: at bædi hefdi klaustrit brunnit, oc þeir verit á vist skipadir fyrr enn hann var til biskups kiörinn, baud þó at láta smída klaustr aptr, af þeim faungum, sem hann mætti fliótast oc framast, oc taka þar inn med kost oc klædi svo marga brædr, sem voru á dögum Jörundar biskups, skipa príór yfir lifnadin oc rádsmann yfir stadin, enn Hólabiskup siálfr skyldi vera ábóti þeirra, svo þat klaustur sè í öllum greinum sem þat var sett af Jörundi biskupi; gengu brædr at þessu bodi hans, med rádi oc tillögum Jóns biskups, oc hinna bestu manna er þar voru vidstaddir, oc var sá sáttmáli stadfestr med handlögum, brèfum oc innsiglum dómendanna, oc þeirra er sök áttu saman med fullri vináttu; giördi Laurentius biskup þeim öllum sæmiliga veitslu at Hólum á Olafsmessu sídari; ridu sídan bádir biskupar oc Þorlákr ábóti til Rafns bónda í Glaumbæ, þadan til Þíngeyra, þadan at Breidabólstad í Vesturhópi oc þádu í hverium stad gódar veitslr oc ágiætar giafir; sidan skildu biskupar med blídu. Lèt Laurentius biskup þegar fá til trèsmidi oc draga at vidu úr ímsum stödum, svo klaustrit vard byggt skiótliga oc vel, lagdi hann því til heiman frá Hólum skrúda oc postula-klukkr, sídan voru brædr innteknir, oc klausturregla sett oc sáttmálit giörvallt fullendt; um haustit var bródir Þorgeir skipadr príór, enn Þorkèll Arngrímsson rádsmadr. Þat haust á Símónsmessu aptan útgaf Jón biskup í Skálholti skipan sína oc úrskurd um afgiöf hvala, sem í land verda fluttir edr veiddir á helgum dögum, oc svo adra helgra daga veidi, ef hún verdr meir enn hundrad, þá skal hún skiptast í fióra

stadi, sem önnr skiptitíund, enn hvar sem er hundrat eda minna, hafi fátækir einir afgiöf af. Hann hafdi litlu sídar útgèfit adra um bannsektir, telr hann þar XXIV sakir er madr fellr í bann af siálfu verkinu, oc er þat lángt rit oc samit med miöc vöndudum stíl; Valdamenn hèldust þann tíma hinir sömu í landi hèr.

XLIII Kap. Enn frá sama.

Um veturin eptir rufu brædr á Mödruvöllum allt sáttmálit vid
1327 Laurentius biskup; reid bródir Ingimundr á lángaföstu sudr í Skálhollt, enn hafdi þó ádr sínt óhlydni Hólabiskupi; vissi enginn hans eyrindi, enn þat var raunar at hann bar þann róg í eyru Jóni biskupi, at Laurentius hefdi ei haldit sáttmál þeirra; því trúdi Jón biskup oc sendi mann med brèf á föstu um veturin nordr til Laurentius biskups, kom hann nærri passíons-sunnudegi til Hóla, oc flutti brèfit, var þat stutt oc fáordat, segir hvad Ingimundr hafdi flutt oc Jón biskup mundi fyrir þá sök koma hlióta nordr at sumri, oc leggia dóm endiligan á málit; Laurentius biskupi brá miöc vid, oc sendi Pál prest Þorsteinsson sudr til biskups med annat brèf lángordt, segir þarí at hann vænti ekki þess at hann mundi leggia svo skiótan trúnad á óprófada sögu Ingimundar, innfærdi oc í brèfit lögmálsgreinir uppá þat, at þeir Jón biskup oc Þorlákr ábóti, hefdi nú ei lengr valld at dæma yfir því máli at lokinni sáttargiörd; vid þat vard Jón biskup afarreidr, ritadi ekkèrt aptr enn qvadst skyldi dæma um málit sem ádr; sendi hann þá Þórd diákn son Gudmundar lögmanns, þann er Laurentius hafdi mentat fyrrum, oc annann diákn med, oc fylgdarmann hinn þridia nordr til Hóla, komu þeir á Trinitatis sunnudag, oc fann Þórdr Laurentius biskup í skrúdahúsi, þá hann afskryddist, eptir þad er hann hafdi súngit hámessu, oc qvadst hafa brèf Jóns biskups at lesa fyrir honum; biskup qvad þat eitt brèf vera mundi at hverki sèr nè Hólakyrkiu, mundi bati í vera, oc bannadi honum at lesa þar nokkurt stöfnubrèf, enn sem Þórdr ætladi at lesa brèfit, gèkk biskup til bords oc allir hans klerkar, vóru oc diáknar þessir vid bord hans um dagin velhaldnir; um morgunin eptir formessu fóru þeir til bords oc lètu södla hesta sína, oc um hámessu eptir Offertorium var Þórdr komin fyrir Maríualtari, oc

hóf at lesa upp stefnubrèfit; biskup sat í sæti sínu oc mælti: fyrirbyd ec þèr Þórdr! at lesa hèr nokkurt stefnubrèf, eda at giöra nokkurt rugl í heilagri messu; vid þat hlióp upp Valþiófr prestr, oc þreif í brèfit med Þórdi, oc vildi hnykkia ví af honum, enn biskup bannadi þat, oc bad færa Þórd útaf kyrkiunni, svo hann giördi ekkèrt háreysti í henni, oc svo var giört oc kyrkian læst, las Þórdr þá brèfit í stöplinum oc negldi sídan framaná kyrkiuhurdina, reid sídan sudr oc sagdi Jóni biskupi frá, oc afflutti miöc fyrir Laurentius biskupi; Hóla klerkar litu á brèfit oc var þat á látínu ágiætliga stílat, var þat inntak í: at Jón biskup oc Þorlákr ábóti stefna Laurentius biskupi, nordr at Mödruvöllum um ádrtalit mál nærri *translationem Benedicti.* Fyrir stefnudagin komu þeir Jón biskup oc Þorlákr ábóti at sunnan oc herra Kètill oc margir adrir mikilsháttar menn, oc höfdu med sèr kost oc öl; Laurentius biskup hafdi oc látit þar sæmiliga fyrirbúa, oc hina fremstu presta sína vera þar fyrir, enn hann byriadi visítatíu sína nordr oc sat í Laufási fram til stefnudagsins, voru þessir prestar hans hinir hellstu med honum: Þorsteinn prestr Illhugason (Skardsteinn), Egill prestr Eyúlfsson, Jón prestr Kodránsson, Eyríkr prestr bolli oc enn fleyri; hèllt hann rád vid þá, hvert hann skyldi koma til stefnunnar edr ei, oc sem hann kom ekki í fyrstu, med því hann sagdi þá endat hafa sitt dómvalld med sáttmálinu fyrra, ætludu þeir svo hardt at ganga, at búit var vid at þeir mundi afsetia hann biskupstign sinni, sem fyrir óhlídni vid erkibiskup, þóttist hann þá vita, at nokkurn skada mundu þeir giöra sèr edr Hóla kyrkiu, ef hann kiæmi ekki, oc fór því at rádi vina sinna, yfir fiörd til Mödruvalla, fundust biskupar, oc vildi Laurentius mynnast vid Jón biskup, enn hann veik sèr undan, oc spurdi: hvert hann hefdi bodit at leggia öfluga hönd á diákna sína í Hólakyrkiu oc draga þá út? Laurentius biskup kènndist þat at hann hefdi bannat Þórdi at giöra nokkurt rugl í heilagri messu, oc sèr hefdi óliúft verit, at heyra stefnubrèfit at því sinni; Jón biskup qvad sèr hefdi flutt verit at Valþiófr prestr oc Sigurdr snidill steikari hans, hefdi fremstr lagt hendr á sendimenn sína, oc fyrir því taldi hann þá báda í banni, oc ei vill hann þeim samneyta fyrrenn þeir væri leystir; enn med því Laurentius kènndist ekki, at

hann hefdi þat skipat, qvadst hann ei mundi því framfara vid hann siálfan um sinn; vildi Jón biskup ekki annat, enn hann oc hans menn hefdi herbergi útaf fyrir sic at matast í um qvölldit, oc fyrir því var Laurentius biskup í annari stofu med sína menn; um morgunin er þeir voru setstir í dómssæti, hóf Jón biskup mál sitt oc taladi lengi á látínu, sagdi hvar málum þessum var komit, oc baud Laurentius biskupi at svara fyrir sic, hann svaradi á norrænu oc mælti: vita menn þat herra Jón! at þèr talit svo miúkt, látínu sem ydar módr mál, þó skilr almúgi þat ekki, fyrir því tölum vèr svo lióst, at allir sem nálægir eru megi skilia, oc er þat fyrst mín tala, at ec vil halda alla þessa sáttargiörd, sem vær urdum hèr í fyrra sumar ásáttir um, oc ef prófast at ek hafi hana í nokkru rofit, vil ek þat giarnan bæta. Jón biskup sagdi at hann oc þorlákr ábóti vildu fast á því standa, sem regla hins heilaga Augustini bídr, at brædr í hans klaustri hefdi öll rád yfir klaustursins fè öllu, svo at þeir þyrftu ei at sækia í annara hendr, hvad hellst sem vidbæri, eins oc ölmusumenn veraldarmanna, oc þat qvadst hann mundi úrskurda, oc þó Jörundr biskup hefdi þetta klaustr í fyrstu fagurliga stiptat, byriadi þó at umbæta þat er áfátt syndist; taladi biskup margt hèr um med snilld mikillri, svo at flestum syndist þat lög er hann mælti, hardnadi hann því meir í sinni rædu, sem þeir biskuparnir töludu fleyra hèrum, oc sem Laurentius biskup hafdi fengit útgaungu leyfi til rádfæríngar vid menn sína, oc sá hversu horfdi, þóttist hann vita, þó þessir dómendr úrskurdudu brædrunum öll veraldlig rád yfir klausturs fènu, kynni þó svo verda at erkibiskup ónytti þann dóm, enn stadfesti hit fyrra sáttmálit, kom hann svo inn aptr, oc spurdi þá Jón biskup at hvörri sætt hann vildi gánga? Laurentius biskup qvadst þann kost mundi upptaka sem flestir mundu vyrda sèr til lítilmensku, enn þat er, at ec vil, vegna fridar, svo vèr ei deilum illdeildum, játa því at brædr á Mödruvöllum hafi rád yfir klaustr-fè oc veraldligum hlutum, ef erkibiskup vill þat samþykkia. þessu játudu brædr oc var sú samþykkt giörd med handtökum oc brèfum; afhendti Laurentius biskup þorgeiri príór þá þegar allt stadarins fè bædi fast oc laust; skildu biskupar med litillri blídu, oc lagdist sá ordrómr á at Laurentius biskup hefdi farit miöc halloka fyrir sunnanmönnum; hèllt hann fram visítatíu

sinni nordr eptir; oc sem hann var á Greniadarstad med Egli presti Eyúlfssyni hinum kærasta vin sínum, brá hann honum á einmæli, oc qvadst una illa vid sátt þessa, at brædr á Mödruvöllum útsói med glatri oc heimsku öllu því fè er Jörundr biskup gaf undan Hólakyrkiu, oc þat fyrra sáttmálit sè ónytt giört, oc med því hann trúdi Egli presti best af öllum sínum mönnum, qvadst hann hafa hugat at senda hann nú í sumar med brèfum sínum til Eylífs erkibiskups, ef hann vildi nokkra leidrètting giöra á Mödruvallamálum; Egill prestr qvadst vera allra manna skyldastr til at giöra hans skipan, enn kèndi sic miöc vanfæran til at fara med þessum málum, er svo miklir herrar oc dyrir klerkar hefdi úrskurd álagt, oc siálfr Laurentius biskup hefdi stadfest med innsigli sínu, þartil er biskup baud honum undir skyldu hlídni vid sic, oc þat hann hefdi verit lærisveinn sinn, þá mælti Egill prestr: dyrt er drottinsordit; oc qvadst fara skyldi, gladdist þá biskup, ritadi erkibiskupi állar ástædr sínar, sendi honum allan *processum* oc hvörutveggiu sáttargiördina, oc þar med gódar giafir; fór Egill prestr med einum sveini utan á Gáseyri; byriadi þeim vel oc kom á fund erkibiskups oc var med honum á hans kosti, enn sem Jón biskup frètti utanferd hans, grunadi hann at nokkut mundi undirbúa um Mödruvallamál, fyrir því sendi hann einn hinn hellsta prest sinn Arngrím Brandsson á fund erkibiskups med brèfum oc giöfum, oc bad hann stadfesta hit sídara sáttmálit, tók erkibiskup oc vel vid honum oc hèlldt á sínum kosti.

XLIV Kap. Frá Jóni biskupi.

Jón biskup fór um sumarit um vestfiördu oc giördi vígslr at Reikiahólum, hann skipti oc prófastdæmi í Þorskafiardarþíngi frá Hrútafiardará til Horns, oc frá Klofníngum til Bards; í þeirri umreid gaf hann út í Vatnsfyrdi í vikunni eptir Maríumessu fyrri, sitt máldaga oc umbodsbrèf yfir rekum Skálholltsstadar á Vestfiördum, telr hann þá upp, oc hversu þeir sèu flestir undir stadin komnir, nefnir hann þar þessa menn, er reka hafi átt eda golldit vestra: Jón Sighvatsson, Gudmund Skálld, Brand oc Bergþór sonu Einars Audmanns, Þorgrím Einarsson, er ec ætla þann er gètr í sögu Arna

biskups Þorlákssonar, Gudlaug Oddsson *), (mega þessir menn sumir andadir verit hafa er hèr var komit); Tilskiir hann at umbodsmadr stadarins færi biskupstíund heim úr Arneshrepp í Skálhollt, enn helmíng spiks hvala, sem reka á Arnes rekamörkum, oc tíundarhvala sem þángat ega at greidast skuli hann hafa fyrir starf sitt, oc salta nidr stadarins hlut óskaddadan oc flytia í Hrútafiardarbotn, abyrgist fyrir handvömmum þeirra er medfara oc sendi skyr ord í Skálholt nær vitia skal, enn þá hvali sem ósalltandi eru, skal hann hafa fullt valld at selia med vitordi skilríkra manna, oc kaupa þarfyrir adra betri hvali; Trekyllisey legir hann I hundrad enn Avíkurland fyrir maurk; alla hvali sem uppreka á stadarins rekaströndum skal umbodsmadr til sín flytia, hafa af þridiúng spiks, enn Skálholltsstadr tvo hluti, oc fara med sem fyrr segir. A þeirri ferd vígdi Jón biskup *in festo Cosmi et Damiani* kyrkiuna í Snælíngsdalstúngu oc skipadi hennar màldaga.

XLV Kap. Frá Mödruvalla brædrum oc biskupi.

Þá er brædr á Mödruvöllum höfdu fèngit öll rád yfir klaustur fènu, fóru þeir med engri forsiá, hlutadist þá til med þeim bóndi sà er Uppsala-Hrólfr hèt oc adrir bændr í Eyafyrdi, voru setr fiölmennar oc kostnadarsamt á klaustrinu; Laurentius biskupi mislíkadi þat miöc, enn brædr qvádu hann hafa afhendt þeim öll forrád; þótti honum þá ærit mikit komit þeim í hendr. Um veturin eptir jól reid Þorgeir príór sudr í Skálhollt, gisti hann at
1328 Reykium í Skagafyrdi med Þorleifi presti er þá var hinn mesti hörpuslagari, þar hvurfu um nóttina öll þau brèf er hann ætladi at flytia Jóni biskupi Haldórssyni frá brædrum, Laurentius biskupi til áfsökunar, kèndi hann þetta í fyrstu Laurentius biskupi oc Byrni presti Ófeigssyni, er þá hafdi prófastsdæmi í Skagafyrdi, at fèngit hefdi drengi til at færa þau biskupi; oc þó príór kiæmi í Skálholt med þenna flutníng, kom honum til einkis; tók þó Jón biskup vel vid honum, oc sendi aptr med honum gullrodin kaleik oc hökla tvo, er hann gaf kyrkiunni á Mödruvöllum til syndalausnar sèr, enn Augustíni klaustri til heidurs; enn sem leid vet-

*) Gudlaugr Oddsson mun verit hafa bródir herra Rafns.

urin, frètti Laurentius biskup at eydt mundi kost oc heyi á Mödruvöllum, reid hann þá nordr þángat eptir páskir, var þar fyrir fiöldi bænda med vopnum, Uppsala-Hrólfr oc fylgdarmenn hans, var engin *processio* giörd móti biskupi oc ei vard af qvedium brædranna vid hann, gèkk hann fyrst til kyrkiu oc sídan til stóru stofu til máltídar; sátu brædr á annan bekk, oc höfdu kost oc öl öllu frídara enn biskup oc hans menn, oc eigi mæltust þeir vid, var biskup þar um nóttina, oc reid sídan til Þverár, þar þág hann ágiæta veitslu at Bergi ábóta Sokkasyni vin sínum, enn giördi ord á at aptr mundi hann koma til Mödruvalla eptir II nætr; reid hann aptr þángat oc var þá bænda múgurinn á brottu, gèkk biskup á Capitulum, oc bad Þorgeir príór giöra sèr reikníng á stadarfènu, qvadst ei vilia svara því Gudi at brædr eyddu því lengr; þeir neitudu því þverliga at standa honum nokkurn reikníng; lèt þá biskup lærda menn taka lykla af þeim, þó naudigum, oc líta á kost oc hey, oc var klaustrit óbyrgt af hvörutveggia; skipadi hann þá rádsmann yfir klaustrit bródir Steinþór Sokkason (menn hyggia bródir Bergs ábóta), enn hafdi príór Þorgeir naudigan med sèr heim til Hóla, qvad hann í óleyfi sínu farit hafa í annat biskupsdæmi; tók hann undir sitt valld oc Hólakyrkiu alla stiórn á klaustrinu. Þat þótti mönnum enn snarrædi, oc mikit írádist ádr erkibiskups úrskurdr kiæmi, enn hann qvad sèr líkast þykia, at hann mundi stadfesta hinn fyrra giörníngin um sáttina, oc svo hefdi sic dreymt.

XLVI Kap. Lyktir klaustur mála.

Nú verdr at segia frá sendimönnum biskupa at þeir sátu med Eylífi erkibiskupi um veturin á rádsmannsstóli vid einn disk oc sváfu í einu lopti, hafdi þó hver sinn svein oc sína ydiu lagdi hver fyrir sic. Arngrímr prestr lagdi sic um veturin eptir organs smídi oc saung hiá meistara nokkrum, enn mælti fátt vid erkibiskup um málit; kom hann út sídan med organid; enn Egill prestr kom sèr í tal vid erkibiskup sem optast, syndi honum med brèfum oc innsiglum bestu manna í Hólabiskupsdæmi, hversu trúliga Laurentius biskup hefdi haldit hit fyrra sáttmálit í öllum greinum, oc

flutti þat mál sem best, kom hann því svo med viturleik sínum oc dyggvum fluttníngi, at erkibiskup samþykkti oc stadfesti med rádi kórsbrædra í Nidarósi, it fyrra sáttmálit med Laurentius biskupi oc brædrunum, enn ónytti hit sídara. Kom Egill prestr út á Eyrum oc heim til Hóla á Laurentii vöku, afhendti þegar biskupi brèf oc sendíngar erkibiskups, oc voru sylfurskál mikil oc kyrkiulaga bók; vard hann vid þat gladr oc þakkadi Gudi, oc Egli presti flutníngin allansaman á málunum, lèt hann snúa látínu brèfi því á norrænu svo allir skilia mætti, oc var þat sídan lesit í kór fyrir brædrum á Mödruvöllum; fèkk Laurentius biskup af málum þessum hina mestu virdíngu enn öfundarmenn hans kinnroda oc óvirdíngu; tók hann þá klaustrit á Mödruvöllum fullkomliga undir sitt valld, oc hèllt brædr þar at öllu eptir skipan Jörundar biskups, er hann setti þar í fyrstu, enn bændr þá er stadit höfdu móti biskupi med brædrum, sókti hann til sekta oc helst Uppsala-Hrólf, hann bannfærdi hann at lyktum, oc í því stód Hrólfr medan biskup lifdi þadan af.

XLVII Kap. Frá ímsu.

Þau misseri brann trèvirkit allt af Krists kyrkiu í Þrándheimi, hrapadi múrinn vída, oc fórust margir dyrgripir, ritadi þá Eylífr erkibiskup þenna atburd biskupum á Islandi oc var bedit fiár um land allt henni til uppbyggíngar, gáfust þá stórfè; kom ut á Eyafirdi Bergr lestreki Eylífs erkibiskups oc færdi Laurentius biskupi mytr, þat best var sídan á Hólum, oc budka tvo med balsamum; sat Bergr á Hólum um veturin, oc sendi biskup aptr med
1329 honum XXX pakka vöru, var þá med þeim hin blídasta vinátta. Bergr var umbodsmadr erkibiskups oc Biarni selhryggr; þeim var lokin, oc í skip lögd, sú VI ára páfa tíund, sem fèll af Hólabiskupsdæmi á dögum Audunnar biskups, oc collectores yfirskipadir, voru þad þeir Þorsteinn prestr Illhugason skardsteinn oc Sniólfr prestr Sumarlidason. Þá hafdi í þann tíma dáit Þorsteinn Þorvaldsson bóti á Helgafelli oc var vígdr þángat Þorkèll Einarsson kanúki frá Videy; þá deydi oc Hallbera Þorsteinsdóttir abbadís at Stad í Reyninesi, hin göfugasta kona; þóttust menn siá margyg-

af landi sudr fyrir nesium; þá vard deilusamt á alþíngi um sumarit, er þó ei þess gètit med hverium atburdum var; þeir voru lögsögumenn Haukr Erlendsson oc Snorri Narfason, lèt Snorri skèra vebönd í sundr, er umhverfis vóru dómhringinn, þat þótti mönnum miöc fáheyrdt, oc vard honum þat saknæmt; sá madr var fóthöggvinn þau misseri er Asbiörn dettiás hèt; þà lèt Laurentius biskup smída kyrkiunni á Hólum tvo texta kaleik oc skrín, ágiætlega búit, kom oc út líkneski Gudmundar biskups oc var flutt heim til Hóla; Einar gullsmidr smídadi þat er biskup lèt smída af gripum þessum; (ógiörla veit ec hvört hann er sá Einar gullsmidr er lytíngsætt er frátalin, enn ef svo er, þá eru lidir úrfelldir.)

XLVIII Kap. Frá Laurentius biskup.

Um haustit visítèradi Laurentius biskup vestr sveitir, oc var at Kúlu at brullaupi Ións oc Ingirídar (ekki er meir gètit hvad manna þau voru, svo mikilsháttar) voru þar margir merkiligustu menn á landinu oc fanst þeim mikit um prèdikun biskups, sem hann hafdi þar. Þá giördi um Mikiálsmessu stórhríd oc svo mikit sniófall, sagdi biskup þat mundi boda hardan vetr, vard þat upphaf hallæris, oc fyrir því at lítt var heyat bad hann Skúla prest rádsmann, at leggia frá margan fènat, enn þat var ekki giört, þó biskup mynti á þat optliga, gèkk þó opt eptir þat hann mælti, enn þótt vetr sá væri vída allgódr, fèll nidr á lángaföstu fènadr stadarins af megurd oc sullti, enn hvítadaga hríd 1330
giördi seinna, sem enn mun sagt verda.

XLIX Kap. Frá Arna Laurentíus syni.

Arni son Laurentius biskups var hinn mesti klerkr oc versificator, oc kèndi mörgum látínu, hafdi hann farit utan med födr sínum, þá hann vard biskup, oc aptr út híngat, bad Laurentius biskup, biskup Ión Halldórsson at vígia hann til prests, oc þat hafdi hann giört fyrir V vetrum, hann fór jafnan í Visítationem

med födr sínum, hafdi innsigli hans oc brèfagiördir, oc svaf í hinu sama herbèrgi; enn marga skapraun hafdi Laurentius biskup af hans framferdum, er miöc vóru ólíkar sæmilegum klausturmanna sidum. Eptir iólin fèkk bródir Arni svo harda sótt oc lá lengi, at hann hèldt valla vitinu, fór fadir hans til háns oc bad fyrir honum, oc er honum lètti nokkut, áminti biskup hann fagurliga, at hann skyldi ydrast síns hins vonda framferdis, qvadst skyldi bidia fyrir honum at honum batnadi, ef hann hèti því gudi at fara aptr í Þíngeyra klaustr þá sín misti vid, því þar mætti hann giöra mikit gott med læríngu sinni, enn ef hann færi til Noregs aptr oc legdist þar í ofdrykkiur oc óhóf, mundi Hólakyrkia med öllu missa hans mentunar; iátadi bródir Arni þessu, medan hann komst vid, oc batnadi honum, enn þó efndi hann midr heitit; gèkk því hagr hans sem fadir hans gat til.

L Kap. Fráfall Laurentius biskups.

Þá bar Maríumessu í föstu uppá mánudag í efstu viku fyrir páskir. Um nóttina fyrir kènndi Laurentius biskup kránkleika, svo hann fór ekki til ottusaungs, sem hann var vanr; fór sóttin vaxandi hvörn dag, dró því miöc af mætti hans, med því hann neytti nær einskis matar enn fastadi vid þurt alla lángaföstu at mestu; gèkk þó dagliga til kyrkiu med studníngi Einars diákns. A páskadagin sat hann í sæti sínu, lèt syngia sèr messu í skrudahúsi oc gèfa sèr Gudslíkama, sem þeir at ordi qvádu. Um dagin sat hann at bordi med prestum sinum, enn vid qvöldit þyngdi honum, reikadi hann þó um stund í timburstofunni, oc allir fóru til svefns, sídan lagdist hann nidr í pallin, medan hann sendi út Einar diákn, at vita hvar stiarnan var; oc er hann kom inn aptr, mælti biskup: dreymdi mic nú: ec þóttist halda í hendi mèr laungu heilags manns beini, oc hugdi at þat skyldi ec geima í skríni, er ec hafdi látit búa, enn hardindi hafdi ec þá í hendi, því beinit er hardt, oc mun merkia sótt mína. Annan dag í páskum gèkk hann í studíum sitt, miöc kránkr; settist i sæti sitt, oc fèkk Einari diákn þann hinn eina lykil, sem hann hafdi siálfr at einni kistu mikilli, því lykla hafdi Einar diákn at

öllum kistum ödrum í fatabúri; þar tók Einar upp eptir bodi biskups oc breiddi á gólfit L penínga af gulli, tvær silfr-rósir er vógu XVIII merkr, XXIII silfurspæni, XXV sylgiur, III nisti brotasilfurs oc nokkra enska penínga; vog þat allt VI merkr hins Vta tugar oc tvo aura; þvínæst kaleik, silfurbellti, linda III oc X fígurgull; þá mælti hann til Skúla rádsmanns: þetta hef ec samandregit oc aflat Hólastad, sumt fyrir biskups tíundir mínar, sumt hefir ec keypt, enn sumt hafa vinir minir gèfit mèr; hefir þú Skúli vel sèd fyrir peníngum stadarins, er nidnrfallnir eru af hor oc húngri, svo at einginn hefir not af, enn þetta fellr ei nidr, nema því sè útsóat af mönnum; sídan lèt hann leggia þat allt nidr eins oc ádr var. Audgadi hann med þessu stadin oc kyrkiuna at Hólum; oc mörgum ödrum gripum, klædum, lèreptum, drykkiarfaungum oc iördum. Hann keypti Biarnastadahlíd oc setti þar bú; þvínæst sendi hann bod eptir Þorsteini presti Illhugasyni á Breidabólstad oc Egli presti á Greniadarstad, oc bad þá koma sem skiótast þeir mætti; kom Þorsteinn prestr um helgina eptir oc giördi biskup þá þegar sitt testamentum oc alla skipan, því hann qvadst mundi framfara úr þessari sótt, skipadi hann svo fyrir at Þorsteinn prestur skyldi vera officialis; klerkar sem voru á stadnum oc voru VIII eda IX sem biskup hafdi tekit af fátæki oc suma af húsgángi oc látit kènna latínu oc saltarasaung, skyldu hafa þar bord oc svo allir ölmusumenn á stadnum, oc stadarbúum, vera samt til þess er annar biskup kæmi. Gaf hann hveriu klaustri X hundrud; Þorsteini presti fíngur-gull oc XX stikr klædis; öllum kórsprestum sæmiligan kyrtil. Skúla rádsmanni XV stikr klædis. Diákna hverium 17 álnir lèrepts; Sölva brita V hundrud; rádskonu VIII álnir klædis; Þorsteini gèstamanni I hundrud, Sigurdi steikara ílag nordurá Myrká; öllum mönnum á stadnum gaf hann nokkra mynning. Bródur Arna syni sínum skipadi hann aptur í Þingeyra klaustur, oc med honum XV hundrad, at auk klæda hans oc bóka. Einari diákn Haflidasyni, gaf hann XV stikr klædis, XXX stikr lèrepts oc alklædnat med skrúda oc tabert, kyrtla tvo med hettu, qvad hann þó betr af sèr makligann, fyrir trúliga þiónustu, fyrir því at hann væri sá einn af öllum lærisveinum sínum er aldrei hefdi giört sèr í móti, oc baud Þorsteini pre-

sti at senda hann til Skálhollts til prestvígslu, skyldi hann sídan vera kórprestr á Hólum þartil annar biskup kæmi, oc var Einar prestvígdr á þvi ári; fór nu þetta framm á mánadagin sèm nú var talit, enn á þridiudagin, veitti Þorsteinn prestur biskupi oleun; giördi biskup þá iátningu fyri honum med miklum tárum oc fögrum ordum, med tók guds líkama, oc lèt lesa fyrir sèr expositiones Gregorii, oc Augustini bænir. Forbod sitt yfir Uppsala Hrólfi oc fylgdarmönnum hans, qvad hann standa skyldi þartil annar biskup kæmi, nema þeir sverie á dóm heilagra kyrkiu, þá skuli officialis leysa þá, dvínadi nú miöc máttr hans, enn ei þornudu tár á kinnum honum, á föstudagin kom Egill prestur, oc vard biskup honum miöc feiginn; reys upp í sæng sinni oc fadmadi hann, mæltu þeir tveir einir marga hluti saman. A laugardagin bar Einar diákn inn refla hina sæmilegustu oc tvo drykkiustúta edr minnishorn er biskup gaf Egli presti hverutveggia, honum gaf hann einnin vígslugull sitt, oc voru í helgir dómar af beini Ións biskups Ögmundarsonar, oc er han dró gullit af hendi sèr, enn Egill prestr vildi taka vid af hönum, mælti hann: ekki fær þú þat fyrr enn ec er daudr, því þá manstu mic heldr; sídan lèt hann giöra brèf oc insígli til erkibiskups, bad hann vígia Egil prest til biskups eptir sic, oc qvad betr henta kyrkiunni á Hólum oc lærdum oc leikum í biskupsdæminu, íslendskan biskup enn norrænan, því hönum væri lendska öll kunnugri; svo skipadi hann um útför sína oc alla hluti, at Þorsteinn prestr vottadi, at einkis manns framför hefdi hann sèd svo merkiliga sem Laurentiusar biskups, andadist hann á Magnusarmessu Eya iarls, enn þat er hinn 16di dagr Aprilis mánadar, þá hann hafdi III vetur hins 7da tugar oc hafdi biskup verit nær VI árum; lykur nú þar þeirri frásögu er menn hafa lióssasta á þeim mannsaldri, því at um Laurentius biskup er í önd-verdu ritat greiniliga, vel oc skinsamliga af klerki nokkrum, enn helst til litit er þó gètit annara veraldlegra efna er iafnframt fóru fram; er mikils vant at iafngreinilig verdi nokkr frásögn hèdanaf um lánga tíma; þverra mikklu meir frásagnir því meira sem framlídr, enn at þær aukist, þartil komit er fram um plágurnar þær hinar miklu, þvíat allr lærdómr, gód háttsemi oc velfarnan í

landi þvarr einnin miöc er stundir lidu, enn þó verdr þat at tína sem til má fá.

LI Kap: Frá nafnkunnugum mönnum.

I þan tíma er Laurentius biskup deydi, voru þessir höfdíngiar uppi á Islandi, Ión biskup Halldórson í Skálhollti oc þorsteinn prestr officialis nyrdra, Egill prestr Eyulfsson oc Sniólfr prestr, andlègir, oc ábótar nafnkèndastir: þorlákr í Veri, Gudmundr oc Bergr Sokka synir. þessir voru valdamenn: herra Kètill þorláksson hyrdstióri, herra Eirikr Sveinbiarnarson, er syslu hafdi fyrir nordan, herra Erlendr Hauksson; þessir vóru enn stórbændr oc mikilsháttarmenn: Rafn bóndi Iónsson í Glaumbæ, Benedict oc þorsteinn Kolbeinsson, Gíssr galli Biarnarson í Vídidalstúngu, þordr son Egils Sölmundarsonar í Reikhollti, Sturla son Snorra lögmanns, Gisli bóndi Philippusson í Haga, ei er gètit ættar hans, enn ef gátr má vid hafa; þá hygg ec helst hann hafi átt ætt saman vid Gisla Marcusson á Sandi; nefndir eru enn Ión bóndi þorvaldsson á Kyrkiuhóli, Ión bóndi í Hvammi oc Isleifr bóndi í Asgardi, Brandr Einarsson á Höfda; þá voru enn prestar nefndir: Ión Kodránsson oc Páll þorsteinsson Gudbiartr sonr Vermundar kögurs, er ættir eru taldar til; vóru þá oc uppi enn margir göfugir menn, þótt lítt fari sögr af; þá kom út bónabrèf páfans til biskupanna í landi hèr, i því beiddi hann sèr fiár oc fulltíngis á móti Rómverium; Ión biskup Halldórsson fór um vestfiördu um sumarit oc vígdi kyrkiur í Selárdal, oc at Stad á Reykianesi oc í Budardal, hann var þá einnin at brúdkaupinu mikla i Haga, er Gisli Philippusson gipti Katrínu systir sína, vóru þar miöc margir bodsmenn, herra Eirikr, herra Kètill, Snorri lögmadr oc enn fleiri virdíngamenn, ei er gètit hverr fengit hafi Katrínar, enn ei er alls ólikligt, þat hafi vera mátt fadir, edr födurfadir þeirra Odds lepps oc Sigurdar fóstra, er sumir kalla Iörund oc sumir Sigurd, því þeirra ættmenn biuggu sídan i Haga, oc höfdu nöfn eptir Gisla oc Philippus, voru oc þeir brædr þórdarsynir, enn þórdr hèt sonr Katrínar; Snorri misti þá lögsögnina fyrir því er hann lèt skèra sundr vebödin hit fyrra

sumarit, enn Grími var fèngin hún aptr fyrir nordan oc vestan; tiá sumir hann verit hafa í Stafhollti. Þá var giör vitnisburdr Stephàns prests Gunnlaugssonar um þat hvat hann hafdi tekit í umbodi Laurentius biskups í skuld Bergs ábóta Sokkasonar til Þverár klausturs, eptir reiknìngi Audunnar biskups.

LII Kap. Frá Egli biskupi.

1331 Veturin eptir var hallæri mikit um allt land oc fèll penìngr unnvörpum, var kalladr fellivetr hinn mikli; undirbió oc hvitadaga hrídin, oc lítill grasvöxtr er undan hafdi gèngit. Egill prestr Eyulfsson hafdi farit utan um sumarit, oc var þenna vetr í Noregi, enn á trínitatis hátid var hann vígdr til biskups á Hólum af Hákoni biskupi í Biörgvin, þvi Eylifr erkibiskup var ei tilfær fyrir vanheilsu sakir, kom Egill biskup út um sumarit nordur á Gáseyri, oc heim til Hóla á mariumessu fyrri, saung hann hina fyrstu biskupsmessu sína á mariumessu sidari; tók hann med biskups embættinu ágiætt sidferdi í föstum oc bænahalldi, át einmælt hvern dag, oc drakk ei nema yfir bordi litla máldrykkiu, í allri hegdan var hann sidgódr madr oc ógiarn; vildi ei þiggia í visitatiu sinni, er þó var vani biskupa, hann var vetri betr enn hálffertugr, er hann vígdist, oc hafdi borinn verit á því ári er Reinistadar klaustr var sett, vetri fyrr enn Þorvardr Þorarinsson deydi. Egill biskup var ölmusugiarn, lèt hann af prófastsdæmi sínu skipta fè í þriá stadi, gaf einn þridiung kyrkiunni, annan fátækum mönnum, hinn þridia erfíngium sínum, sakeyrir sá er rádsmadr hans hafdi tèkit, baud hann hverium manni skyldi aptur skilast; hann var stiórnsamr, lèt iafnan dóm hafa ríkan oc fátækann; vitr oc hinn mesti forsiónarmadr í andligum oc veraldligum hlutum. Hóla kyrkiu audgadi hann at bókum oc skrúda, föstu oc lausafè, hann hèldt oc látínu-skóla á Hólum; Þorsteinn prestr Illhugason fèkk Greniadarstad, er Egill biskup lèt lausan. Þau missiri segia sumir, at Pètur Halldórsson tæki lögsögn med herra Hauki oc Grími. Þá vard mordvíg í austfiördum, Gunnlaugr nokkr hvildi med eginkonu Þorvardar Þormódssonar, myrdu þau hann sídan oc voru qvíksett bædi; annarstadar

sègir sva: at sá madr væri myrdtr er Torrádr hèt, oc þeir qvik-settir sem at vóru. Þá baud Magnus konúngr íslendíngum, at bæta um vadmálagiörd; sá madr var enn vegin er Þorvaldr Höskulldsson hèt.

LIII Kap. Tilburdir.

Þessunæst andadist Snorri lögmadr Narfason, oc drukknadi Sturla 1332
sonr hans, Ormr hèt son Sturlu, þa vard Gudrun abbadys at Reinistad; þat sumar fór herra Kètill utan oc herra Eyríkr, var þá sótt mikil, eldsuppkoma úr austuriöklum oc landskiálftar; um haustit á Mikialsmessu, vo Þorleifr Þordarson, prest er Þorbiörn hèt, er hann stód skríddr fyri altari, enn tíndi sèr þareptir siálfr, þat segir sumstadar at yrdi tveim vetrum seinna; þá andadist hinn annann dag Novembris Eylífr erkibiskup, oc hèt sá Páll er eptir hann var vígdr til þess embættis. Egill biskup keypti í þann tíma reka mikla undir Hóla kyrkiu af Þorsteini bónda Kolbeinssyni oc svo af Kolbeini Þordarsyni göfugum manni, iafnmikla reka keypti Páll rádsmadr at Reinistad fyri XL hundrud í frídum oc ófrídum peníngum, af þeim fedgum Benedict Kolbeinssyni bródr Þorsteins, oc Kolbeini syni hans. Arnór frosti bió þá at Frostastödum, Þorarna hèt kona hans, af þeim keypti biskup Frostastadi oc Skála, eru ritadir fyri giörningnum, Þorvardr, Kolbeinn, Einar, Gudmundr prestr, Örn, Sveinn, Vermundr oc ei nefnd fedra nöfn þeirra, enn Brandr bóndi á Höfda, gèkk í borgun fyri kaupit af biskups hendi; þat vottudu prestar Einar Hallidason oc Gudmundr, enn Eyulfur oc Eyríkr diáknar; Rafn Iónsson í Glaumbæ, oc Ión Biarnason vitnudu um handsöl Þórörnu til biskups, oc Kolbeins prests at Frostastödum.

LIV Kap. Frá biskupum oc ödru.

Um sumarit kom út herra Eyríkr Sveinbiarnarson med krosstídir, 1333
þad var bænahalld af pínu krists, er Iohannes pávi hafdi samsett, fylgdu því mikil aflát; þat skip kom þá eitt út híngat. Þá fór Ión biskup Halldórsson um Vestfiördu, oc vígdi kyrkiuna at

Kyrkiubóli vit Skutulsfiörd á Ólafsmessu hina seinni, oc gaf til þeirrar kyrkiu at því er hann kalladi gudi oc henni til heidurs, oc þeim til syndalausnar, er þángat sækia oc í skilum stædi vid gud oc heilaga kyrkiu XX daga aflát æfinlega á kyrkiuvígsludagin, Maríumessur fiórar, oc báda messudaga Ións postula; hann samþykkti oc skilmala þann, er Marteinn prestr Þórarinsson, giördi fyrir sic oc sína eptirkomendr í millum Eyrar kyrkiu í Skutulsfyrdi oc Ións bónda Þorvalldssonr á Kyrkiubóli, um sauugva oc tídaoffur, oc útgaf þar brèf um í Selárdal hin 29a Augusti mánadar, var þetta máldagabrèf stadfest sídar af Þorarni bi-
1334 skupi; hit næsta sumar kom út Vigfús prestr med brèfum af Páfagardi, er sendibodi páfans hafdi til Noregs, oc voru biskupar bádir, Ión oc Egill, stefndir utan til Noregs um reikning páfatyundar, fór Ión biskup utan, enn Olafr prestr, er ætladr var til ferdar Hóla kyrkiu vegna, vard strandaglópr; hönum var þá gèfin Greniadarstadr, enn Oddastadr var gèfinn Arngrími presti Brandssyni. Þá lagdi Bergr ábóti Sokkason af Þverá, var kallat fyri litilætis sakir, enn þángat var vígdr Biörn Þorsteinsson. Þau misseri andadist herra Haukr lögmadr Erlendsson, hinn ágiætasti madr oc hinn vitrasti; þá kom út herra Kètill.

LV Kap. Frá Ióni biskupi oc landskiálfta.

1335 Ión biskup Halldórssón kom út aptr á Eyrum er hann hafdi verit einn vetr utann, var þá, eptir brèfunum hans krafit fiórdungs kyrkna tyunda; enn Sniólfr prestr Sumarlidason var þá med Hákoni biskupi í Biörgvin, oc hafdi umbod páfans sendiboda, at taka þann reikning af biskupum á Islandi, fór hann til Islands um sumarit med þeim eyrindum, kom hann út oc heimti þá tyund allasaman oc fór med til Noregs oc afhendti Páli erkibiskupi, hafdi hann þartil umbod Egils biskups oc allra lærdra manna í Hóla biskupsdæmi. Þat sama sumar fór oc Egill biskup utan, þá komu til Islands V menn frá Noregi, austurvid Stafafell á skipi tvitugu at áratali; voru þeir miöc ad þrotum komnir, oc höfdu vediat um at sigla skilldi til Skotlands á báti þessum, enn
1336 hrakti undir Island, fóru þeir samsumars utann; annat sumar fór

Ión biskup Halldórsson um Vestfiördu, oc vígdi kyrkiu í Vatnsfyrdi, af því ætla menn, at hann hafi sinn þridiung sysslu sinnar yfirfarit hvört ár; ekki gaf Egli biskupi til Islands þat sumar; þá giördi vatnshríd svamikla at dóu hross, naut oc saudfè á Rángárvöllum, oc um Skálholts sveit, svoat hundrudum skipti á hverium tveim dægrum. Þaráeptir um veturin, er aflidu iól, kom snióhríd svomikil, at menn komust ei til fiárhúsa, oc lagdi 1337
marga bæi undir í sveitum, enn hús fèllu fyrir sunnan land, oc fèngu margir af stór-skada; af þeim snió lagdi ofan bæ undir Stadarfelli oc austur í Skardi, hefr þat eittsinn miöc laungu sídar vidborit um þá bæi báda. Grímr lögmadr dæmdi þá, at Hollti í Saurbæ um landamerki á milli Sælingsdalstúngu oc Leysingiastada; ekki er gètit annara tídinda þá, nema þeirra, at Egill biskup kom út um sumarit, oc sagt at þá hafi dáit svo mikill fugl, at eidst hafi öll fuglabiörg á Vestfiördum, enn mikinn fiölda rak af hnídingum vestra, þá voru ógurleg snióföll um alla nordurálfu, hvern vetr eptir annan; annat sumar fór Ión biskup Halldorsson 1338
á Þíngeyri í Dyrafyrdi, oc herra Ketill annarstadar. Þá gaf Gudmundr áböti frá sèr Þíngeyra klaustr, oc vard múnkr at Þverá. Ión biskup andadist í Noregi á Kindilmessu, er hann hafdi bisk- 1339
up verit XVII vetr, þat var eitt af skipunum hans at giallda skylldi mörk til spítalans í Gaulveriabæ hvör prestr er hann vígdist, hefr hann verit einn hinn rögsamligasti útlendra biskupa; þá giördist Stephan ábóti at Þverá, var þá í fardögum landskiálfti hinn mikli, svo at vída í sunnlendínga fiórdungi hröpudu bæir, enn fiöllinn hrundu nidr; als fell L bæa, oc kom upp hver í Henglafiöllum X fadmar á hvern veg þar ádr var slètt iörd, mönnum oc fènadi flègdi til iardar, enn hús fèllu mest um Skeid, Flóa oc Holtamannarepp, hús tók úr stad, oc lètust nokkrir menn oc gamalmenni, iörd rifnadi vída til undirdiúpa, spratt upp heitt vatn oc kaldt, oc sprúngu hamrar í sundr; er mælt ur diúpunum hafi stadit ódaun oc fíla, svo dyrum oc fuglum yrdi at bana, annar iardskiálfti kom sídar svo at mönnum oc fènadi flègdi til iardar, ónyttust hús vída oc eyddust bæir um Skeid, Flóa, oc Holtamannarepp, rifnadi vída iörd í diúp dyki, med upprennanda vatni. Þat frèttist þá til Islands, at risi einn, undarlega

mikill, hafi vègin verit nordurá Mörkum í Norègi af víkverskum manni, er Heliódórus hèt, oc tveimur ödrum, höfdu þeir heitit fyrir sèr Rómgaungu er þeir sáu hann, enn eigi er þad trúligt, at hann hafi verit XV álnir; þá var kiörinn til biskups í Skálholti, Ión Indridason, bródir af Selio í Noregi, var hann vígdr á Iacobsmessu, oc lèt í haf dagin eptir, kom út í Hvalfyrdi Barthólómæusmessu aptan, fór í Skálhollt dagin eptir höfuddag Ións skyrara, voru þá lidnir X tugir vetra, frà því er barist var á Örligstödum, þar þeir Sighvatr oc Sturla fèllu; þá dó Arni Olafsson á Leirubakka oc Eiólfr Gammur Brandsson.

LVI Kap. Mannalát.

1340 Veturin eptir var svo gódr at enginn mundi þá slíkan, fundust egg undan fuglum í Flóa nær midri góu, oc aptr sídar á einmánudi; þá vard Biörn Þorsteinsson frá Þverá ábóti at Þíngeyrum; um sumarit kom út Aslákr körsbródir af Nidarósi, var hann sendr af Páli erkibiskupi til at visitera alt Island oc bióda yfir almenníng, svo biskupana sem adra, ef þörf til væri; þá urdu mannalát af stórmenni, deydi herra Kètill Þorláksson hyrdstióri, af hönum hyggr Ión prófastr Halldórsson, Narfa á Kolbeinstödum, kominn, edr at vísu hans ættar, födr Erlendar, áttu þeir lángfedgar allir Kolbeinstadi, einninn deydi herra Eyríkr Sveinbiarnarson, hans son oc þeirra Vilborgar var Einar bóndi, hann átti Helgu sem köllut var Grundar Helga, ei er talin ætt hennar, oc ei svamikit sem födurnafn, enn ef gátr mætti vid hafa, þá er ei allsólíkt, at hún hafi verit sonardóttir, eda dóttr dóttir herra Sighvats Hálfdánarsonar, því hann átti Grund eptr Steinvöru Sighvatsdóttr módr sína, enn líkindi, at Helga hafi verit borin til Grundar, þvíat Einar bóndi átti allt kyn vestra, var þeirra son Einars oc Helgu, Biörn er sídar var kalladr iórsalafari, misklíd var þá nokkr med Egli biskupi oc Rafni í Glaumbæ, þó sömdu þeir um landamerki milli Þverár í Skagafyrdi oc nokkura Hóla iarda, báru þarum vitni Þorvardr Grímsson, Ión Biarnason oc Páll Þorsteinsson prestr, enn Bryniólfr Biarnason, Geir Þorsteinsson, oc Einar Gislason bændr mikilsháttar at Vídivöllum; enn
1341 annat sinn giördu þeir samníng at verá, oc Þverá þat á ödrum

missirum, Egill biskup oc Rafn bóndi, um landamerki milli Þverár, Egilshollts oc Selhaga, þat vottudu prestar Ión Kodránsson, Þorvardr Grímsson oc Páll Þorsteinsson, Pètr Halldorsson lögmadr oc leikmenn fleyri. Þá var Sigurdr Girídarson, Stirkár í Nesi á uppstigningardag, sá Stirkár var mikilsháttar madr, oc kominn í karllegg frá Össuri bródr Ingólfs landnámamanns, finnast lángfedgar hans í landnámu.

LVII Kap. Fráfall oc skipti höfdíngia.

Ión biskup Indridason í Skálhollti vard ei lánggiædr, hann andadist um vorit á Gudmundardègi er hann hafdi biskup verit II vetr, oc nokkru sídar Egill biskup Eyúlfsson Hóla biskup um sumarit, einni nóttu fyrir Festum Hippolyti, þat er hinn XII Augusti mánadar, þá hann var vetri betr enn hálffimtugr oc hafdi setit X ár at Hólum, vard hann mörgum harmdaudr, þvíat nybreytni mörg utlendra biskupa oc ókunnigra hèr í landi, kom á eptir; var þá skipadr officialis í Skálhollts umdæmi, Sigmundr prestr Einarsson, enn í Hóla biskupsdæmi, Einar prestr Haflidason, er fyrr var med Laurentio, fór þá Ión Sigurdarson bródir einn utann til vígslu, voru nú jafnmörg ár lidin frá því er Island byggdist fyrst oc til þad hèr var komit, oc frá því oc þartil er þetta var ritat; vetr sá er afleid, hafdi verit hinn snióamesti sunnanlands, hafdi lagt á snemma á hausti oc hèlst til sumars, var hvervetna hinn mesti fiárfellir, vilia þó sumir telia hann tveim vetrum seinna; um sumarit kom út med hyrdstiórn, Bótólfr Andrèsson, af konúngs hendi, oc átti at skipa yfir alla leikmenn, greinir menn þó á oc segia sumir þeir Aslákr hafi bádir komit út sama sumar á Eyrum. Þá deydu þeir Biörn Þorsteinsson ábóti á Þíngeyrum oc Snorri Dalr. Þessunæst urdu lögmann- 1342
askipti i landi, tóku lögsögn Pètr Halldorsson oc Þordr son Egils Sölmundarsonar í Reykhollti eptr Grím Þorsteinsson, því Grímr ófr utan oc var þar herradr, sundurþykkia var þá mikil med Þorláki ábóta oc brædrum í Veri fyrir margar greinir, ætladi ábóti utan um sumarit, enn þat vard ekki framgèngt, fór hann

þá til Videyar med rádi Sigmundar officialis, oc var þar sem flóttamadur. Bótólfr hyrdstióri fèkk þá Steinunar dóttr Rafns bónda Iónssonar í Glaumbæ, var bod inni í Glaumbæ oc mikit vidhaft oc bodit mönnum um alt Island; litlu sídar drukknadi Rafn bóndi austur í Þiórsá oc hafdi verit hinn göfugasti madr; enn þau Bótólfr oc Steinun áttu son er Rafn hèt, þá lèt Þorsteinn Gunnhylltíngr oc Ión Hallsson aflima Arnór Þórdarson, oc var sidann Þorsteinn veginn.

LVIII Kap. Biskupar nyir. Ill tídindi.

Nú var vígdr Ormr Aslaksson kórsbródir af Nidarósi til biskups á Hólum af Páli erkibiskupi, kom hann út um sumarit vid Þiórsársand hiá Háfi næsta dag fyri Mariumessu sídari, oc braut skipit í spón, tyndist þaraf mikit fè oc drukknudu XVIII menn, var þann dag svo mikill siáfargángr af vedri, at siór gèkk lángt upp um búdir allar á Eyrum, reid hann til Hóla oc fángadi skömmu sídar III brædr á Mödruvöllum, oc járnadi, fyrir sakir er hann gaf þeim, eyddi hann brádlega Hóla-kyrkiu fè, því er Egill biskup oc adrir höfdu audgad hana med, lagdi hann ærit mikla penínga af Hólastad med Bratti nokkrum, fátækum, svo hann fèkk Oddnyar ríkrar konu, oc veitti biskup siálfr brúdkaup þeirra
1343 heima á Hólum med miklum kostnadi, þókti mönnum slíkt fátídt; var þá þúngr vetr, oc kom upp elldr í Heklufialli um vorit, med svo miklu sandfalli, at dó fènadr, naut oc saudir um Rángárvöllu, þá var önnur elldsuppkoma í Hnappavalla-jökli; þridia í Herdubreid, allar jafnsnemma, var þad med svo miklum fádæmum af öskufalli, at eiddust margar sveitir nálægar; var öskufall um Borgarfiörd oc Skaga, oc hvervetna þar í milli, var svo mikit myrkr um daga sem á vetrarnóttum, fèll þá mikill nautpeníngr sunnannlands, oc urdu margir snaudir, oc gèngu frá eignum oc ódulum. Þá selldi Benidict Kolbeinsson, reka til stadar í hönd Páli stadar rádsmanni at Hialtabakka XIta dag Ióla; frú Kristín var abbadís oc samþykkti þar um vitnisburd Þorgeirs priórs á Þíngeyrum oc Eyríks klerks. Ión Sigurdarson, var nu einnin vígdr til Skálhollts af Páli erkibiskupi, kom hann út til Islands,

austur í Reidarfyrdi, næsta dag fyrir Matheusmessu um haustit, þá hann kom í Kyrkiubæ, andadist Agatha abbadís Helgadóttir, systir Arna Helgasonar, er fyrrum var biskup í Skálhollti, oc var kosin aptr til abbadísar, systir Iórun dóttir Hauks lögmanns Erlendssonar, enn ekki var hun vígd at því sinni; þar var nunna ein er Katrín hèt, á hana var þat saunat, at hun hefdi gèfit sic fiandanum med brèfi, oc mísfarit med vígt braud, er þeir kölludu Krists líkama, varpat því aptr um nádhúsdyr, oc lagst med mörgum leikmönnum, oc var hun brend, sumir segia tvær væri þær nunnur sem brendar voru, oc önnr fyri þat hun mælti ovyrdugliga til páfans, er klettr í Skaptá brattr skamt frá Kyrkiubæ, oc ei nema einstígi upp at gánga, oc flötr á hönum ofann oc tvær þúfr, oc segia bændr þar seu leiddar þessar nunnr bádar oc sè annat leidit jafnann grænt, enn annat grænki aldrei, á þessari ferd hyggia vitrir menn, at Ión biskup hafi samit mál daga nokkra kyrkna fyrir austann, allt austurfrá Hofi í Alptafyrdi, hafa oc giörfir verit máldagar Mariukyrkna tveggia, oc at Raudabæ í öræfum, oc á Breidumörk í þikkvabæ tók Ión biskup III brædr fángna, er barit höfdu á þorláki ábóta sínum, oc hrakt hann á brott, urdu þeir oc berir at saurlifi, enn sumir at barneignum, þeir hètu, Eysteinn, Magnús oc Arngrímr var Arngrímur settr í tájarn enn Eysteinn í hálsjárn, Eisteinn var velmenntr oc hit mesta skálld, oc verdr enn gètit sídar, urdu þeir badir biskupar Ión oc Ormr, brátt óvinsælir, oc fór þá miöc margt til vesnunar í landi; kom út um sumarit herra Grímr þorsteinsson, oc sègia sumir hann væri riddari, var hönum skipud hyrdstiórn oc Vestfyrdir, oc sudurland allt til Helkundu heidar, eininn at skipa lögmenn, nordan oc sunnan; þessir menn deydu nafnkènndir, Finnr Ögmundarson, Ión prestr Kodránsson, oc frú Vilborg Einarsdóttir í Vatnsfyrdi, er Eiríkr Sveinbiarnarson hafdi átta.

LX Kap. Menn er uppi voru.

A þeim dögum voru uppi þeir menn er ættartölr vorar byriast á þó fátt sè af þeim sagt; þorsteinn Eyúlfsson á Urdum, um hans ætt verdr ei greint; enn gèta mèga þeir til er vilia, at Ey-

úlfr son Asgríms Þorsteinssonar hafdi mátt vera fadir hans; Örnúlfr Iónsson í Storaskógi, hans kona er nefnd húsfrú Herdís, enn Guttormr son þeirra; Asgrímr Gudbiartsson, Vermundarsonar, Ión lángr í Öxarfyrdi, Gudmundr sem Gudmundar ætt er vid kènd, fadir Ara sem sagdr var í ættartölum son Kárs eda Márs, oc enn fleyri; Svartr hèt madr hann átti Reykhóla, hans synir voru Þorleifr oc Gísli, enn Þorleifr var fadir Olafs Ióna er halldinn var fiölkunnugr miöc.

LX Kap. Frá biskupum oc ímsu.

Þessi missiri er nu var gètit, segia sumir at elldr kæmi upp í Raudukömbum fyrir framann Fossá, enn nordan Skridufell, þar var Hagi í midri sveit oc þíngstadr, brendi sá elldr Fossárdal, XI iardir oc alla skóga þarmed, ætla ec at jardelldr hafi ekki
1344 giört meiri skèmd á einu ári í landi hèr, enn þá, Þann vetr eptir á Benidictusmessu þat er hinn 31 dagr Martii mánadar, breytti Ión biskup Sigurdarson múnkareglu í Videy, aftók Augustini reglu enn setti aptur Benidicti reglu, oc vígdi undir hana VI brædr, enn skipadi bródir Sigmund Einarson er verit hafdi officialis priór yfir þá, hafdi Helgi Sigurdarson dáit, er þar var ábóti; hann hèldt oc þá hina fyrstu Synodum á norrænann hátt, heima í Skálhollti millum Iónsmessu oc Pètursmessu, hann hóf oc tíundarmál, reiknadi útgiörd af kyrkiu tíundum af hinum ríkari mönnum er kyrkiur höfdu at vardveita, oc fleyrum ödrum er hönum þóktu ranglega framm hafa farit; um sumarit fór hann um Vestfiördu oc vígdi hálfkyrkiu í Alvidru vestra, þá tók hann ábóta stètt af Þorkèli Einarssyni at Helgafelli, enn Þorsteinn Snorrason var kosinn þángat, oc þó ei vígdr þau missiri. Iórun Hauksdóttir var vígd til abbadísar at Kyrkiubæ, oc þá köllut Agnes, enn Eyríkr prestr Bolli vard ábóti á Þíngeyrum. Þá lèt Ormr biskup upptaka oc þvo bein Gudmundar biskups hins góda, þóktu verda jardteiknir, var mælt at dúkurin væri ófúinn oc óvelktr er þau höfdu í legit í XXX vetr. Einar prestr Haflidason, tók þá Breidabólstad er fadir hans hafdi fyrum halldit, oc hèldt hann sídann vel oc lengi, I þann tíma hafdi Ión

biskup Sigurdarson, Gísla bónda Philippusson í Haga, fyri sökum, oc bannfærdi hann á Pètursmessu oc Páls, enn á hinum næstu missirum sættust þeir, þá var veigin Pretta Páll vestr í Dölum, enn synir hans, Halldórar tveir, hefndu á þeim er þeir eignudu atvist.

LXI Kap. Utkoma Ivars.

Þann tíma var herra Grímr utann farinn, oc kom út um sumarit 1345
Ivar Hólmr med hyrdstiórn, eru líkindi at annar hafi verit enn sá er útkom fyri XL árum, eda sonar sonur hans; enn ef hinn sami er, þá hefdi hann ordit yfrit gamall, þvíat hann lifdi miöc lèngi eptir þat at hèr var komit, sem enn mun heyrast; Ormr biskup tók þá valld af Eyríki Bolla á Þíngeyrum, enn setti aptr þángat, Stephán ábóta fra Þverá, oc í hans stad, Berg Sokkason er fyrri var, oc fèkk hönum allt forrædí, hann keypti oc hálfann Miklagard vid Stephán, þat vottudu prestar, Páll, Eyríkr, Þorleifr oc Biarni, sídann fór Ormr biskup utann oc Einar prestur Haflidason oc Runúlfr prestr; þat ár kom upp klettr úr sió á Breidafyrdi; var þá at frètta landskiálfta stóra ur Norègi oc mörg ill tidíndi úr utlöndum, á þeim tíma vard víg Helga Halldórssonar á Melum.

LXII Kap. Frá Ormi biskupi oc ödru.

Þau missiri er þar urdu næst, kom herra Grímr út, oc tók þá 1346
aptr lögsögn, enn Þórdr Egilsson lèt af fyri sunnann, var hann þá madr gamall, því at fadir hans var lèngi samtída Stúrlúngum, tók í hans stad lögsögnina Ión Þorsteinsson, herra Grímr gaf Videyar klaustri allann reka hvala oc vidar, sem heyrir hálfu Hraunslandi, oc I hundrud sauda í Lambastapa, oc enn fleyra, talinn er oc Ión Sigurdarson lögmadr í þann tíma; þat sumar kom út Holti Þorgrímsson med hyrdstiórn, Brynhilldr hèt kona hans, oc á ödru skipi Ormr biskup oc Einar prestr Haflidason, þat hèt Rósaborginn, oc brutu þeir þat í spón vid Melrakka

slèttu, tínddist mestallr fiárhlutr, enn menn hèlldust. Þá útgaf Ormr biskup in festo Marci brèf sitt, er hann stadfesti med giöf á Hialtabakka til Þíngeyra klausturs, enn fráskildi ímisleg hlunnindi oc lagdi til Hóla kyrkiu, oc tók af diákna vist í Hvammi; hann skipti oc jördum vid Þorstein Kolbeinsson, Túni vid Túngunes, vitnudu þeir þat á Evstachii dag bródir Arngrímr oc Eyríkr prestr at Þverá í Skagafyrdi, enn slíks er því gètit, at helldr mègi vita hverjir menn uppi voru, þeir biskupar Ormr oc Ión Sigurdarson urdu æ hardari vid landsmenn, svo þeir þóktust valla mèga undir búa, oc hit sama giördi hyrdstiórinn Holti Þorgrímsson, svo at náliga hefr alldrei meiri ánaud verit á Islendíngum enn þá, med margri báran oc misferlum; höfdu nordlendíngar á alþíngi, helst leikmenn, samtök á móti Ormi biskupi, at þeir vildu hafa fornann vana enn eingar nyúngar, lögdu vid V hundrada sekt, ef nokkr hèlldi þat ekki; oc samþyktist því
1347 öll alþyda; sidann setti Orm biskup Hegraness þíng, baud at halda allann fornann landsrètt, utann at tíundir lúkist þar sem eignir lægi; því neitudu bændr oc öll alþída, oc æptu á móti; fóru bádir biskupar þá enn utan á einu skipi, oc var þá biskupslaust, fèkk þà Ormr sterkt verndarbrèf af Magnúsi kóngi Eyríkssyni, oc kom ei aptr at sinni. Þá giördist Arni Vadi erkibiskup í Nidarósi; sumar hit sama fór utann Arni Kètilsson, oc var þá bólusótt svo mikil í landi, at ènginn mundi þvílíka, hun tók náliga hvern fertugann oc yngri, oc marga elldri menn, drukknadi þá einninn hálfr fimti tugr manna; fyrir sunnann land, Snorri Kètilsson andadist á sudurvegum; um veturin giördi snióa mikla oc ísalög, oc mundu þá engir jafnmikinn vetr, gèkk oc
1348 bólna sóttin yfir, mátti gànga af ystu nesium yfir fiördu oc flóa, var ridit úr Seilu oc fra Nesi vid Seltiörn uppá Kialarnes, oc til Videyar af Akranesi; á Hvaleyri var oc gèngit af Alptanesi oc ridit yfir Stakksfiörd, þar á eptir var grasleysis sumar mikit, skèdu þá mörg ótídindi í útlöndum oc hrundu fiöll í landskiálftum; þá kom út þat sumar, Ión biskup Sigurdarson í Hvalfyrdi med verndarbrèf Orms Hóla biskups, oc Eyríkr prestr Þorsteinsson, ridu þeir nordr oc settu þíng á Hólum, kom þar samann fiöldi bænda úr nordurlandi, villdu þeir med èngu móti leggia mál sitt undir Ión biskup, oc ekki sættast vid Orm, sleit svo

þeim fundi, reid Ión biskup sudr aptr Kiöl oc í Skálhollt, tók hann sótt, er hann kom heim, oc lá fram til Magnúsarmessu fyri Iól, oc do sídan; var hann biskup V vetr oc vard fáum harmdaudr; hafdi hann komit mörgum hvalrekum undir Skálhollts stad. Þá deydi oc Holti hyrdstióri, oc vard ei tregadr, oc Stephan ábóti á Þverá; enn Ión Guttormsson er ec ætla son Guttorms Narfasonar á Kolbeinsstödum, oc sídan var kalladr Skráveifa, var dæmdr á kongs nád fyrir illvyrki nokkurt. Þat segia sumir, at Ormr biskup hafi út komit þessi missiri, oc giört vígslur af landi öllu, enn farit jafnskiótt utan aptr.

LXIII Kap. Frá ótídindum oc ödru.

Þessunæst kom í Noregi plágan mikla, sú er gèkk yfir oc eyddi löndin, enn ègi kom hún út híngat. Þá andadist Arni Vadi erkibiskup oc allir adrir biskupar í Noregi, enn Salomon biskup í Osló vígdi til Skálhollts, Gyrdir Ivarsson, ábóta af Ións kyrkiu í Biörgvin, enn Gilbrict til Biörgvinar, vóru nálægir Ormr Hóla biskup, oc Jón biskup Skalli af Grænlandi, þeir einir biskupar lifdu þá í Noregi, oc urdu þar um veturin. Sá vetr var sniómikill hèr í landi, oc er sumradi, var þó mikit frost um hásumar. Þá kom elldr í Knappafellsjökli, oc var myrkr svo mikit at ekki sá vegu um middegi. Kom þá ekkert skip af Noregi sökum mannfædar af plágunni, oc var sú plága köllut Svartidaudi. Pètr giördist þá lögmadr hèr, oc þeir Ión Þorsteinsson bádir, enn Olafr Biarnason tók hyrdstiórn. Þá deydi Þorlákr Loptsson ábóti í Veri, Þorsteinn Snorrason á Helgafelli, oc Bergr Sokkason, enn Arngrímr giördist ábóti á Þíngeyrum, oc Haflidi á Þverá. Voru þá tímar daufligir, oc drupu nidr öll lönd, svo at ei hafa nád sèr aptr sídan um suma hluti. Þau missiri hlióp Knappafells jökull í Öræfum austr, oc tók af Raudabæ oc Breidumörk, oc allt litla hèrad, eyddust á einum morgni XXXX bæa, enn VIII stódu eptir, oc komst enginn madr undan af þeim sem eyddust, nema prestr oc diákn frá Raudalæk, er þar nu eydiból framundan Sandfelli; kyrkian stód um flódit allt, oc var þó giör af trè

1349 (margin, beside lines 1–2 of this chapter) · 1350 (margin, beside "lifdu þá í Noregi")

einu, sídan var hún flutt til Sandfells, oc er mælt, at þar siáist enn vída merki til bæa. Þau missiri segia sumir at herra Grímr dæi. Var borinn Ión Hákonarson, Gissurarsonar Galla. Olafr hèt
1351 sá er vígdr var til erkibiskups í Nidarósi, eptir Arna Vada; komu þá skip af Noregi til Islands hit annat sumarit eptir pláguna; oc kom út Olafr hyrdstióri Biarnason í Grunnasundsnesi á skipi því, er Gydúsúdin hèt; honum var skiput hyrdstiórn yfir land allt, oc sysla fyrir austan Þiórsá oc á öllum Austfiördum; höfdu þá hyrdstiórarnir jafnan syslur oc adrir mikilsháttar konúngsmenn, oc sem mest undir, enn hrads stiórnin í sveitúnum, gèkk sem mátti, lètu margir þat nóg vera, ef þeir fengu tekit giölldin sem mest, oc sumir med kúgun oc ofbelldi. Iafnframt kom út Gyrdir biskup austr hiá Reyni oc Ivar Hólmr med hönum, var Ivari skiput sysla fyrir vestan Þiórsá, oc svo um Vestfiördu alla, vóru þeir fluttir á báti, oc gengu þar á land, oc fór Gyrdir biskup heim í Skálhollt. Ormr biskup kom þá oc út í Hvalfyrdi, med brèf Magnúsar konúngs, oc utan-stefnr til margra hinna göfugustu manna í Nordurlandi, er samtök höfdu giört í móti hönum, hafdi Ormr miöc rógborit nordlendínga vid Magnús konúng Smekk Eyríksson, var hann hönum jafnan fylgisamr; voru þessir tilnefndir: Benidict bóndi Kolbeinsson, oc Kolbeinn son hans, Nicolás í Flattúngu, Arni á Sylfrastödum, Geir á Seilu, sumir nefna Gísla, Magnus á Svalbardi, hann var son Brands Eyríkssonar, Eynarssonar, Gudmundssonar hins dyra, Sigurdr mágr hans, Pètr lögsögumadr, oc Kálfr bródir hans, vóru þessir menn svo miklir óvinir Orms biskups, at hann forbodadi þá, enn þeir lutu hönum ei at helldr; ei veit ec hvada manna Sigurdr var mágr Magnúsar á Svalbardi, nema hann hafi verit sá er þar bió eptir hann, Biarnarsonar á Einarstödum Sæmundarsonar oc fadir Þórdysar (ef svo er, hefir hann verit miöc gamall, þá hann vard fadir at Þórdysi) er fylgdi Þorkèli presti Gudbiartssyni, oc hefr hann þá verit allúngr er þetta var, enn annar mágr Magnúsar var Þorsteinn Eyúlfsson frá Urdum, hann fèkk Arnþrúdar dóttr hans. Ormr biskup var á Þíngeyrum á Laurentiusmessu, oc vígdi þar bródir Arngrím til ábóta, var oc Arngrímr um þann tíma officialis, oc reid á landamerki Bakka oc Lækiar, er Skúfr Pálsson keypti at Gudrúnu Rögnvalldsdóttr; um þat vitnudu þeir Ión

Þorkèllsson, Vandrádr Biarnason, Hermundr Arnórson, oc Ión Þorkèllsson, at Miklabæ í Oslandshlíd. Þá fèkk Þorsteinn Gunnarsson, Einari presti Haflidasyni, Hóla á Skagaströnd, med rekum oc ummerkium. Eyríkr hèt bródir Magnúsar á Svalbardi, er fyrr var gètit, hann átti Ingirídi, dóttur Lopts Þórdarsonar oc Málmfrídar Arnadóttur úr Askey í Noregi, af Askeyar ætt hinni miklu, oc var kalladr Eyríkr hinn ríki af sumum, þeirra dóttir var Sophia, hennar fèkk Guttormr son Örnúlfs Iónssonar í Stóraskógi oc Herdysar, oc vóru þeirra börn, Ión oc Loptr. Oddny hèt systir Magnúsar oc Eyríks, frá henni var Elín sú er átti Ara son Sigurdar priórs í IVa eda Vta lid.

LXIV Kap. Frá landshöfdíngium.

Ormr biskup sat á Hólum um veturin; giördi þá hallæri mikit á 1352
sió oc landi, oc sídan sótt mikla, deginum eptir Magnúsmessu, seldi Ormr biskup Bödvari presti Þorsteinssyni, undan Hólastad, hálft Bard í Fliótum, Saurbæ, oc hálfa Dali, fyrir Lambanes oc Hvanneyri, med öllum hlunnindum, oc gaf honum XX hundrud i kaupbætir, er hann vard hönum umskylldugr, vóru vottar at, Þórdr Eyúlfsson, Ión Þorleifsson oc Eyríkr Skídason, enn Bödvar lukti Ormi biskupi, þridjúng í Ulfsdölum í reikníngsbrest á Brigidarmessu. Ormr biskup sendi þá marga menn oc lèt handtaka fióra sveina Kolbeins Benedictssonar, setia þá í fiötra oc flytia heim at Hólum, oc setti III kárínr hverjum þeirra, eptir þat gèkk Kolbeinn til sætta vid biskup um sumarit. Fóru þeir menn allir utan, er konúngr hafdi utan stefnt, oc tiádu hönum á adra leid enn Ormr biskup hafdi giört. Þá tók Þórdr Egilsson aptr lögsögn, sumir segia, sá Þórdr væri Eyúlfsson, oc má þat vel vera, at hinn hafi ei verit tilfær; er oc þess gètit, at Þorsteinn Eyúlfsson, hafi þá lögsögn fèngit fyrsta sinn, vard hann sídan nafnkunnugr madr, enn fra uppruna hans er ekki sagt, þótt vèr höfum ádr nokkurs tilgètit. Þorsteinn átti Arnþrúdi dóttr Magnúsar Svalbarda, sem fyrr segir, oc eigi allfá börn; Sumarlidi hèt sonr hans, oc Arnfinnr fadir Eyulfs riddara, Solveig í Vatnsfyrdi

oc enn kona Rafns Bótúlfssonar, sem seirna verdr vidgètit. Gyrdir biskup fór þat sumar um sunnlendínga fiórdung, sem máldagar votta, Reinivalla kyrkiu í Kiós, oc Garda á Akranesi; setti hann einna fyrstr biskupa krists ár á giörninga sína, hann aftók Benidicti edr múnkareglu í Videy aptr, oc setti Kanúkareglu Augustini sem fyrr hafdi verit; giördist þá ábóti Biörn Audunnarson, enn Eyúlfr Pàlsson var vígdr til þykkabæar, oc Asgrímr til *Helgafells*. Ekki fór Ormr biskup þat sumar utan.

LXV Kap. Frá Olafi hyrdstióra oc biskupum.

Svo bar vid litlu sídar, at Olafr Biarnarson hyrdstióri hafdi fángat nokkra menn, enn þá fór til sá madr, er Guttormr hèt
1353 Asgrímsson, oc annar Elldjárn, oc leistu þá úr fiötrum; fyrir þat voru þeir dæmdir oc hálshöggnir á alþíngi eptir. Giördist þá sundurþykkia mikil med þeim Olafi hyrdstióra oc Gyrdi biskupi, oc bródr Eysteini Asgrímssyni, hans er fyrr gètit, þá er hann var í málunum, oc ætla menn, at Guttormr hafi verit bródir hans, áttu þeir fiölmennan sáttarfund í Skálhollti, næsta dag fyrir þorláksmessu, oc urdu sáttir at kalla; fór Olafr þá utan oc Ivar Hólmr; enn Gyrdir biskup fór um Rángarvalla sysslu, oc þær sveitir; giördi hann þá máldaga um Skards kyrkiu á Landi, oc gaf Sæmundr í Skardi kyrkiunni þar hálfa Skards-skóga, ef ei hefdi fylgt ádr; voru þar vid, bródir Eysteinn, Eyúlfr prestr Pálsson, Ormr prestr Hakason, Sigurdr prestr Hallsson, oc svo þórdr Egilsson, er lögsögumadr hafdi verit; þá segia sumir menn at Gyrdir biskup hafi vígt ábótana at Videy oc Helgafelli, er fyrr gètr; þá báru þeir Arngrímr ábóti, Einar prestr Hialltason, þorleifr prestr Bergþórsson, Bödvar prestr þorsteinsson, oc Einar Gilsson, um þat, at Ormr biskup hefdi ridit á landamerki, milli Ennis oc Lækiar, Bakka oc Grafar. þat sumar, komu þeir menn út, er utan höfdu stefndir verit af Ormi biskupi, med brèf oc bodskap konúngs, at hann vill at biskupar fremji engar nyúngar á þegnum hans, oc baud Ormi biskupi, at leysa þá. Vor-
1354 it eptir, keypti Ormr biskup eignarhluta í Spákonufelli, fyrir XXX hundrud vöru oc hafnarvoda, af Ormi presti þorkèllssyni oc er

því þessa gètit, at þát vita menn seinast um hans athafnir í landi hèr. Þá fór Gyrdir biskup yfir Vestfiördu, hann útgaf á Kolbeinsstödum skikkunarbrèf sitt til sóknarmanna á Stad á Öllduhrigg, oc á Kolbeinsstödum um tíundir prests oc kyrkiu, at þær lykist af jördu hverri, til þeirrar kyrkiu sem jörd á sókn til, eptir Kristinnrètti, enn ei til eignarmanna jardar, qvadst ei vilia þola þat bændum lengr, edr at þeir gialldi tíundir út; þá giördi hann máldaga kyrkiunnar undir Stadarfelli, med samþykki Örnúlfs Iónssonar, gaf sídan Örnúlfr oc Guttormr sonr hans þeirri kyrkiu. XIIta Calendas Iunii, skipadi hann máldaga kyrkiunnar í Felli í Kollafyrdi, med samþykki Vermundar Gudlaugssonar, er Fell átti; voru þar viðstaddir: bródir Eysteinn, Þorsteinn prestr Pálsson, Hàlfdán prestr Guttormsson, Gudmundr Snorrason, oc enn fleyri; einnin Selárdals kyrkiu, skyldi hún ega tíunda hvern ovalin fisk af hverium fiskimanni í Kópavik, er ut rèri, oc svo af skipum, hann samdi þá oc Prestbakka kyrkiu máldaga. Þá dó Oddr Svartsson.

LXVI Kap. Höfdíngiar miöc í förum.

Ivar Hólmr var í förum í þann tíma, hann kom út um sumarit med hyrdstiórn yfir allt land, oc hafdi keypt skattin, oc öll konúngs mál um þriú ár, var þar eptir gengit ólinliga vid landsmenn, er þannin var tilfèngit; þá fór Olafr, er fyrr var hyrdstióri, oc Gudmundr Snorrason, bródir Orms lögmanns, pilagrímsferd út til Compostellam til hins heilaga Iacobs, tyndist þat skip oc menn, oc er mælt, at lík Olafs oc Gudmundar, hafi fundist upprekin í Þydskramanna landi þar Siótún heita. Þá kom upp elldr í Trölladíngium, eydilögdust margir bæir í Mydal af öskufalli, oc sá elldin af Sniófellsnesi. Um haustit fór Ormr biskup utan í Hvalfyrdi, enn setti Arngrím ábóta á Þíngeyrum officialem; enn þótt nordlendíngar yrdi fegnir, er Ormr biskup fór, afsögdu prestar í Hóla biskupsdæmi, at veita Arngrími ábóta nokkra hlídni, því hann var borinn hinum verstu sökum, var hann því afsettr officialis embætti, oc svo ábótadæmi, oc játadist undir prèdikara lifnat, enn Þorsteinn prestr giördist officialis. Þá 1355

var miöc hardr vetr frá áttadegi, voru snióar oc blotar, fiúk oc nordanvedr, hèlldust þau hardindi til sumarmála, oc vard mikill fellir, því þeir mistu allan útigángs peníng sinn, er eigi gátu biargat; kom eigi mikill bati fyrr enn undir alþíng, sá þá hit fyrsta bregda lit á jördu til grass. Þá var ritadr máldagi Helgafells kyrkiu. Um sumarit fór Gyrdir biskup utan, oc Andrès Gíslason úr Mörk, oc var þá biskupslaust í landi hèr, enn officialis var þá skipadr yfir Skálhollts biskupsdæmi, Snorri prestr Þorleifsson, er kalladr var Klyngir. Gyrdir biskup kom út sum-
1356 arit eptir í Hvalfyrdi. Þat hafdi þá vitborit á þrettánda nótt Ióla, at klerkar í Skálhollti, lögdu hardliga hendr á Sigurd diákn Arngrímsson, er Acolytus var at vígslu, oc fèkk hann af því bana. Sokki subdiákn, var hellst til þess nefndr, vard þó alldrei víst hver banamadr hans var, sídan var nokkra hríd látit af at síngia í kyrkiunni. Arni Þórdarson, oc Ión Guttormsson fóru þá utan, oc Þorsteinn Eyúlfsson frá Urdum, þeir lögdu saman vid Andrès Gíslason, at leita hyrdstiórnar út hèr, enn þeir töfdust á Hialtlandi vetrarlángt, þar fèll Ión Guttormsson í stórmæli, oc var dæmdr á konúngsnád af Hiölltum, enn ei kunnum vèr at segia, hversu gèkk; ekki kom Ormr Hóla biskup út, enn þó fèkk hann af Magnúsi konúngi áminníngarbrèf hit þridia til nordlendínga, fyrir óhlídni þeirra vid hann, oc tók konúngr hann enn í fulla vernd þeim á móti; enn á allraheilagramessu um haustit, lèst Ormr biskup, oc vard hann engum harmdaudr á Islandi, svó um þat sè gètit, nema Arngrími ábóta; hann var biskup XIV vetr, oc lengstum erlendis í þeim eyrindum, at ákiæra undirmenn sína; er ei þess gètit, at hann hafi bætt stadin, prydt eda audgat kyrkiuna, halldit læríngarskóla, sem forveriar hanns, nè bætt eda styrkt Kristinndómin, enn sóat helldr miklu kyrkiu fè til óþurftar, oc er egi meira frá hönum at segia.

LXVII Kap. Visitatóres oc hyrdstiórar koma út.

Ión Skalli Eyríksson, hafdi verit kanúkr edr ábóti í klaustri nokkru í Noregi, enn vígst sídan til biskups á Grænlandi, vita menn ei med vissu hvört hann hefr þángat farit, enn þat er

lióst, at hann var þá í Noregi, er Ormr biskup deydi; fór hann þá þegar á páfagard, at fá biskupsdóm á Hólum; þókti hönum hann betri enn sá, er hann var til vígdr, oc kom hann skiótt 1357
aptr. Enn sumarit eptir andlát Orms biskups, kom út Eyúlfr prestr Brandsson, kórsbródir af Nidarósi, oc bródir Eysteinn, er fyrr var gètit; vóru þeir skipadir af Olafi erkibiskupi, visítatóres yfir allt land; sögdu þeir þau tídindi út híngat, at Ión Eyríksson væri aptr kominn af páfagardi, oc at Olafr erkibiskupi gaf hönum oc skipadi, med sèrligu páfans atqvædi, biskups stólin á Hólum, qvádu því líst verit hafa á kór í Kristskyrkiu í Nidarósi; fóru þeir yfir allt land kyrkiunnar vegna, öfludu ocheimtudu penínga, af leikum oc lærdum, urdu brátt nokkrar ágreiníngar med Gyrdi biskupi, oc sendibodum þessum. Þá kom oc út Andrès Gíslason úr Mörk oc Arni Þórdarson, med hyrdstiórn yfir sunnlendínga oc austfyrdínga fiórdúngum; enn Þorsteini Eyúlfssyni frá Urdum oc Ióni Guttormssyni Skráveifu, voru skipadir Vestfyrdir oc Nordurland; höfdu þessir fiórir leigt allt land af konúngi um III sumr, med sköttum oc skylldum, heimtudu þeir konúngs vegna, fè oc penínga, hvar sem þeir fèngu eda nádu, oc svo allir þessir, áttu þá landsmenn, at standa undir hinu þyngsta ánaudar oki. Skipudu visítatóres Arngrími ábóta aptr ábóta stètt sína, oc fóru hverki at heiti hans, nè annari ófrægd er á hönum lá, enn biskupslaust var þá at Hólum; þeir dæmdu kyrkiunni á Greniadarstödum, frálsan veididrátt netíaveida oc laxastaungum í Laxár ósi, í máli milli Bödvars prests Þorsteinssonar oc Illhuga Þorsteinssonar, oc var þat á öndverdum vetri. Madr var þá qviksettr, er játad hafdi á sic samrædi med tveimr kúm; oc vo Ión Murti Nicolásson mann oc vard alldrei sektadr.

LXVIII Kap. Frá bródr Eysteini oc útkomu Ións biskups.

Þau missiri hin nærstu, tók Sigurdr Gudmundarson lögsögn 1358
fyri sunnan oc austan eptir Þórd. Þá fór Gyrdir biskup um Borgarfiörd, oc samdi máldaga Reykhollts kyrkiu, voru þá oc Sandar í Dyrafyrdi stadr giör. Mioc þróadist í þann tíma óvilld med þeim Gyrdi biskupi oc bródr Eysteini, oc fóru margar þúng-

ar greinir á milli, svo at dró til fulls fiandskapar, orkti Eysteinn níd um biskup, oc setti hönum stefnu á erkibiskupsfund, hugdi sídan utan at fara, enn biskup lysti banni yfir hönum; margar frásagnir skrökligar oc fádæmaligar, eru um þeirra vidskipti, enn ekki ætla ec þær hendíngar fullsannligar vera, er mælt er at hverr þeirra hafi orkt á annan, því hættir þeir voru þá valla uppkomnir, nema Eysteinn hafi fundit háttin af hendíngu edr hittni einnri, þá er biskup skylldi hafa orkt á hann oc qvedit: «Gyrdir kèmbir gula cik», enn Eysteinn vidfundit; er oc sagt at Eysteinn hafi mælt um hest biskups: «fast-gyrdr merar son», enn biskup ætlat, at hann hafi sic svo kallat, þat er þó enn ósannara, at Eisteinn hafi dreginn verit í dyblissu, því hann var ei svo miöc undir valldi biskups, at svo mætti verda, oc ei er þat í rit fært helldr; enn vanþekkíng manna, oc hleypidómar um biskupa valldit, fór svo miöc í vöxt í þann tíma, oc sidan, at margar sagnir óskynsamlegar eru smídadar af þessari deilu þeirra; þá er biskup hafdi bannfært Eystein, gèkk hann til sátta, oc urdu þeir allgódir vinir, hafdi biskup hann jafnan í stórum metnadi, fyrir oc eptir óvilld þeirra, svo hann var talinn fyrstr þeirra er vidstaddir vóru í öllum giörníngum hans; var Eysteinn manna best at sèr; hann orkti ydrunar drápu sèr til uppreistar, er hann hafdi níddan Gyrdir biskup, er þat qvædi kallat Lilia, oc var qvedit til lofs Kristi oc Mariu, oc var allra qvæda best oc er enn til, enn því var spillt af ordfæri oc qvedskap á hinum seinni tímum, er menn þóktust vilia bæta þat í meiningunni, oc var þat þá svo í flestra manna höndum, ádr þat fèkkst rèttara oc svo sem Eysteinn qvad, var þat svo miöc vyrdt, at málsháttr sá er þaraf kominn, at öll skálld villdu Liliu qvedit hafa. Um sumarit kom út Ión biskup Eyríksson á Benidicts bátnum, oc braut hann í spón, hèlldust menn allir, oc reid Ión biskup heim til Hóla, tóku nordlendíngar sem best vid honum, oc lagdi Ión prestr Halisson officialis innsigli í hönd hönum, án lærdra manna ráds; var einkis skilríkis af hönum krafit fyrir biskupsdæminu, enda sýndi hann engin, því allir gáfu sic undir hans hlídni, lærdir oc leikir. Ivar Hólmr var þá út hèr oc var tilnefndr af alþídu, oc Biörn Olafsson annar, at samþykkia vegna landsmanna, nokkrar greinir, vid visitatóres; þá keypti Þorsteinn bóndi Eyúlfsson, er

einn var af hyrdstiórunum, oc þá bió at Vídimyri, Reppisá í Olafsfyrdi, af Skeggia Oddssyni; ei ætla ec Þorsteinn væri herradr, edr þeir hyrdstiórarnir, oc helldr lagdist þat af í þann tíma. Þá voru sniókomr miklar oc hrídir um Mikiálsmessu; höggvinn var þá Turni Starkadarson eptir dómi.

LXIX Kap. Frá biskupum, höfdíngium oc ímsu.

Þridia dag páska þar nærst eptir, hèldt Gyrdir biskup Synodum heima í Skálhollti, oc gaf út skipanir sínar um gialldaga á hey- 1359
tollum oc prófasta skylldu, messu-sóknarpresta oc klædaeign, matgiafir, oc enn fleyra; enn litlu sídar um vorit, tók Ión biskup Eyríksson at visítèra, oc giördi brèf á Þíngeyrum á Pètronellæ degi, þat er hinn XXXI Maii mánadar; þar stadfesti hann brèf Orms biskups, um burttöku prests skylldu úr Giliá medan Arngrímr væri ábóti; annat brèf var giört um laxveidi í Laxá, er hann dæmdi Þíngeyra klaustri nærsta dag eptir. Gissur Galli gaf þá reka á Vatnsnesi Ióni biskupi til móts vid Stein bónda at Asgeirsá oc Þíngeyra menn, tveimr nóttum eptir Hallvardarmessu; voru þar vottar, Eynar prestr Haflidason, oc Gudmundr prestr Einarsson; þat sumar tók Ormr Snorrason, bródr Gudmundar sem drukknadi, lögsögn eptir Sigurd; þá kom út Ormr lángi í Hvalfyrdi á Olafssúdinni, átti hann þat skip siálfr, hafdi egi skip komit meira hèr til lands, hladit med jafn gagnsamt fè. Ivar Hólmr fór þá utan; Gyrdir biskup skipadi oc bródr Eystein officialem yfir Vestfiördu, enn hann bióst til utanferdar siálfr, oc lagdi út med Andrèsi Gíslasyni í Mörk á kaupskipi litlu, enn er þeir komu nær úr landasyn, sökk skipit med öllum farmi austurundan Vestmanneyum, enn menn allir komust í bátinn, tók hann nær XL manna, enn ádr hafdi hann valla borit hálfan þridia tug, oc var þat mikil dásemd Guds, svo at þeir komust allir á land med lífi; enn kistu þá rak heila upp á Eyrum, er í var sylfr Skálhollts kyrkiu oc dyrgripir oc pontificialia Gyrdirs biskups; eignadi biskup oc þeir cd med honum voru frelsi þetta hinum heilaga Þorláki. Veturin nærsta þar eptir giördi hardan, oc

1360 var ei komin saudgródr á Jónsmessu, voru kulldar oc nædingar sífelldir, hugdu menn stædi af hafís er lá vid land, oc eigi fór burt fyrr enn á Barthólomeusmessu; hrídir voru miklar á Páskum. Frá Laurentiusmessu voru mörg vedr hörd til veturnátta oc var mannfall mikit vid Myvatn í hardrètti; dó þar hálfr hinn níundi tugr í þrem kyrkiu sóknum; þá selldi Jón Skalli Hóla biskup *in octava sancti Stephani* jördina á Holltastödum, Brandi bónda Asbjarnarsyni oc konu hanns Gudnyu Sölmundardóttur fyrir Flugumyri med öllum hennar hlunnindum; enn á þorláksmessu um sumarit, mæltust þeir vid biskuparnir Gyrdir oc Jón Skalli í biskupsbadstofunni í Skálhollti, oc reiknudu med sèr vinsamliga um fiár skipti forveriara þeirra Orms oc Jóns Sigurdarsonar biskupa; taladi Jón biskup eptir gull-kaleiknum, sem Ormr gaf Jóni biskupi Sigurdarsyni frá Hóla kyrkiu oc vog nær tvær merkr, qvadst ei vilia hanns missa frá sinni kyrkiu hversu sem annar reikningr færi med þeim, enn Gyrdir biskup heimti af Hóla kyrkiu þau XXIII hundrud er Ormr hafdi tekit til láns af Skálhollts stad oc ólokin væru; samdist svo med þeim med rádi þeirra er nær vóru staddir, af bádum biskupsdæmunum, at gullkaleikrinn skylldi aptr leggiast til Hóla oc XX hundrud koma í móti, og þar med hèt Jón biskup at giallda þau XXIII hundrud er um var rædt; sidan skilldu þeir oc voru ásáttir fyrir sic oc eptirkomendr sína um allt millifarit; voru þessir prestar med er samþykktu, Flosi Jónsson, þorleifr Narfason, Snorri þorleifsson Klyngir, Runúlfr Hildibrandsson oc Magni Jónsson af Skálhollts umdæmi; enn af Hóla biskupsdæmi, þorsteinn Hansson, Bödvar þorsteinsson, þorleifr Bjarnason oc Marteinn þiódulfsson. þá ritadi Jón biskup í eina bók allar kyrkiu eignir í Hóla umdæmi. þá tókust forrád Jóns Guttormssonar í Nordurlandi, oc giördi hann margar óspektir, því var hann Skráveifa kalldr, söfnudust nordlendingar í móti hönum hiá þverá í Vesturhópi nær þriú hundrud manna oc bönnudu hönum yfirreid, hann reid þá sudr oc treystist ekki vid þá.

LXX Kap. Utkoma Smids og stórmenni talit.

Um sumarit kom út Smidr Andresson med hyrdstiórn, hyggia menn verit hafa bródir Bótólfs er fyrr var hyrdstióri, hann var

óeyrinn oc ódæll; Arni Þórdarson bad hann gjöra vináttu vid sic, því at hönum þókti ei óhætt vid Jón Guttormsson, oc því hèt Smidr oc voru gjördir svardagar med þeim, endti þó Smidr illa sem sídar segir, þvíat Jón bar róg í milli, enn Smidr veitti Jóni at því at hann tók lögsögn nordan oc vestan; Jón var miöc óvinsæll, illr vidfángs enn lítt hugadr í þraut. Þessir voru þá adrir höfdingiar uppi af leikmönnum sem um sè gètit, Arni Þórdarson, Þorsteinn Eyúlfsson á Vídimyri, Gissr Galli í Vídidalstúngu hanns son hèt Hákon fadir Jóns, Benidict bóndi Kolbeinsson oc Kolbeinn sonr hanns, oc enn fleyri af þeim höfdingium er Ormr biskup lèt utan stefna fyrrum. Ivar Hólmr Vigfússon, Einar bóndi Eiríksson Sveinbjarnarsonar, hann bjó þá at Grund í Eyafyrdi, Magnús Brandsson á Svalbardî oc Eiríkr, Örnúlfr Jónsson oc Guttormr sonr hanns í Stóraskógi, Einar Gíslason nyrdra; Sæmundr austur í Skardi, hann hygg ec væri af Oddveria ætt, Vermundr Gudmundarson í Ædey, oc enn fleyri, Rafn son Bótolfs hyrdstióra Andressonar var frumvaxta; einnin þeir er ættir eru frátalldar, Jón lángr oc Gudmundr fadir Ara hinns ríka oc Rafns, Ormr Sturluson Snorrasonar lögmanns Narfasonar var enn, Olafr Baggi Bergþórsson oc Ragnhilldar Steingrímsdóttir; enn af prestum voru þessir helstir auk þeirra er nefndir eru vid sátt biskupanna, Einar prestr Hallidason á Breidabólstad, Þorsteinn Pálsson, Hálfdan Guttormsson, Þorleifr Bergþórsson, Sölvi Brandsson. Ormr Snorrason lögmadr er enn ótalldr oc Þorvalldr prestr Grímsson, bródir Eysteinn var þá oc uppi oc mikilsvyrdr; sá madr bjó at Krossi er Ormr hèt, at hönum fór Markús Barkadr Mardarson, kona hanns oc synir, oc særdu hann, fyrir þat lèt Arni Þórdarson dæma oc höggva Markús, oc þat gaf Smidr Arna at sök; þaraf giördist ósátt med mönnum þeirra Arna oc Smids oc Jóns Guttormsonar, oc bördust þeir á alþíngi, var þá róstusamt í landi. Þá var elldr í Trölladyngium.

LXXI Kap. Daudi Gyrdirs biskups oc frá klerkum.

Um haustit fór Gyrdir biskup utan á Olafssúdinni med Ormi lánga oc med hönum Helgi ábóti af Jóns kyrkiu í Björgvin, átta

prestar sæmiligir oc adrir vildismenn; þeir voru nær nyu tugum alls; gengu þá hörd nordanvedr; frèttist sídan ekkert til þess skips oc hugdu menn farist hefdi vid Færeyar med allri áhöfn oc svo mönnum; hafdi Gyrdir biskup verit í X vetr; bródir Eysteinn fór þá oc utan á skipi, þeir komu seint um haustit vid Hálogaland, og voru menn miöc at þrotum komnir oc mest af drykkleysi; kom bródir Eysteinn heim til Helgaseturs í Þrándheimi nærri
1361 Kyndilmessu, enn deydi á lángaföstu fyrir passións sunnudag, þó telia nokkrir andlát hanns fám vetrum sidar skèd hafa. Snorri prestr Þorleifsson Klyngir var þá officialis í Skálhollts biskupsdæmi, enn Flosi prestr Jónsson rádsmadr. Snorri prestr kiærdi á Vermund Gudmundarson um ærgiölld úr Ædey til Vatnsfiardar kyrkiu, stód þá Einar bóndi Eyríksson fyrir Vatnsfiardar kyrkiu máldaga, oc er þá sem hann hafi haft þar bú oc verit stundum siálfr at, þó Helga kona hanns væri sem optast á Grund í Eyafyrdi. Þá giördist fyrst óþokki med nordlendingum oc Jóni biskupi Skalla; enn á Tiburtiusmessu, þat er XIV dagr Aprílis mánadar var lagdr sáttarfundr nordr á Hólum milli biskups oc Eyfyrdinga, þar var vid staddr Snorri prestr Klyngir frá Skálhollti officialis og margir höfdingiar, þar var Smidr hyrdstióri oc vard engum sáttum á komit, ridu þeir frá fundinum Stephán prestr oc Gudmundr prestr, vóru oc nordlendingar miöc ósáttir vid Smid fyrir þá sök, at fyrst er hann kom út híngat í Grindavík, hafdi hann rídit nordur um land, oc kallat hina helstu bændr þar útlaga. Þorsteinn prestr Hallsson er verit hafdi officialis, reisti sic þá í móti Jóni biskupi, oc lèt alla presta millum Yxnadalsheidar oc Reykiadals handleggia sèr hlídni; komu þeir heim til Hóla á Katrínarmessu, oc afsögdu Jóni biskupi hlídni; prestar oc leikmenn úr Eyafyrdi kölludu hann Grænlendínga biskup enn ekki sinn, oc tóku Þorstein prest sèr til formanns.

LXXII Kap. Bardagi á Grund.

Nú kèmr Jón Skráveiffa svo rógi sínum, at Smidr tekr Árna Þórdarson fángin oc hèldt hönum svo, þat þókti Árna hardt at taka órèttindi af Smid fyrir engar sakir nema illmæli öfundarmanns síns, ætla ec oc at þeir höfdingiar flestir hafi verit med Eyfyrdingum á

fundinum á Hólum nema Smidr oc Jón med biskupi, oc med nordlendingum var Þorsteinn Eyúlfsson; skaut því Arni sèr frá dómi Smids, oc máli sínu til kóngs, enn Smidr lèt drepa hann í Lambey daginn fyri Jónsmessu, oc var lík hanns flutt í Skálholllt oc þai jardat; þá kom út Ivar Hólmr oc Andrès Gíslason. Eptir alþíng, reid Smidr nordur í land, oc med hönum Jón lögmadr Guttormsson oc Ormr Sturluson Snorrasonar lögmanns Narfasonar fræ li Jóns oc adrir fleyri menn er fylltu flokk hans, oc söfnudust menn á móti hönum á Grund, þar var þá Þorsteinn Eyúlfsson oc enn fleyri; Smidr var kominn til Grundar fyrri, þar bjó þá Helga kona Einars bónda Eirikssonar, hann var ei heima, oc má vera hann hafi vestra verit í Vatnsfyrdi. Þat var á seliumannamessu; svo er sagt at fátt karlmanna væri heima á Grund oc fátt manna um Eyafiörd er þá Smid bar at, oc hafi Helga sendt eptir smalamönnum, enn þat er ósannara at smalamenn hafi verit enn gódir bændr sem eptir var sendt. Smidr var stráklyndr oc qvennsamr, oc heimti konur til sængr, hvar sem hann kom, oc svo einninn á Grund; tók Helga því líkliga oc baud konum þeim er þjónudu þeim til sængr at snúa um annari brókinni, því menn brúkudu þá lángbrækr, enn er þeir voru drukknir oc höfdu lagt sic til svefns, komu menn þeir er til vóru fengnir, oc sóktu at þeim; þat er þó sannast at segia, at þat var ei fyrr enn um morgunin á midium morgni sem atlagan tókst; hrukku þeir skiótt vid, oc er mælt at hörd yrdi vidtakan þó þeir væri óvidbúnir, þó trúum vèr því framar sem qvedit er af þeim manni er samalldri þeirra var, at þeir hafi nád vopnum sínum oc hríngabrynium oc ordit hardr bardagi oc lángr, nær um tvær stundir; var ei audunnit at þeim; Smidr var frækinn oc vopnfimr, oc er á þá gèkk, hlióp hann uppá skálabitan oc svo af hverium bita á annan med vopnum sínum, oc var ei audsóktr; urdu margir sárir af hverutveggium, enn sumir fèllu; vard þat um sídir at höfut var höggvit af Smid oc hraut í mjólkr skèmmu Helgu ofaní trog eitt, segia sumir menn at hún hafi ei viliat spilla láta mjólkinni oc qvedit á, at saman skylldi slá öllu til grautar giördar. Þar fèll oc Jón Guttormsson Skráveifa, oc er mælt þeir hafi lostit hann járnreknum kilfum til bana, er hann skreid út um kamarsaugat, hann hafdi gèfit Kolbeinsstada kyrkiu hálft Lón í testamenti sínu, oc heldr

hún því síðan. Ormr Sturluson komst til kyrkiu. Þessir menn féllu med Smid oc Jóni: Jarpr Jónsson, Jón lángr, Björn Magnússon, Gudmundr Andrèsson og Þorvardr Helgason; enn af nordlendíngum Andrès Ormsson, Steinn Brinjúlfsson, Magnús, Björn Þórdarson, Gudmundr Halldórsson oc Einar. Þorsteinn Eyúlfsson hafdi gengit vel fram. Ormr Sturluson þádi líf oc Þorgeir Egilsson og þeirra menn nokkrir, enn þá var nær dagmálum er bardaganum lauk, flutti Ormr med sèr aptr vopn oc hesta oc reydtygi þeirra sudr er fallit höfdu, enn lík Smids var flutt til Hóla; fylgdarmenn hans er mælt at heygdir hafi verit í Helguhól hiá Grund enn ei veit ec sann á því, er þat líkara þeir hafi þó fengit gröft at kyrkiu, sá madr qvad þetta um Grundar bardaga er Sniólfr hèt.

Miöc eggþunn öx
í jardarföx
sveik lída líf
sneid hilldar hlíf
dreif hrotta hregg
á heilavegg
gaf ei hvíldar hlid
hardfengit lid.

Jón skreiddist skiótt
skráveifa fliótt
kamars augat út
vid ærna sút
sú lióta leid
lèdist virdum greid
þeim er fylgdu þann
þreklausan mann.

Sonr Kolbeins sitt
sverd reiddi frítt
var Þorsteins vigr
vel lángr og digr
med hverium hann
hugarprydi vann
afl skorti ei
í örfa þey.

Smidr vardist vel
fèkk vyrdum hel
hanns brandrinn breidr
þá er bardist reidr
hönum fylgir fast
í fleina kast
sveit hvergi hrædd
hríngserkium klædd.

Frág ec stæla storm
mög Sturlu, Orm
þá er kysti kyrr
kyrkiu dyr
qvad hann þurfa þess
at, þylia vers
þó er bænin best
hönum byrgdi mest.

Kylfu heyrdi haugg
hiálmgridr taugg
vel hvöss oc hrein
rètt holld sem bein
vid þúnga þraut
þegn falla hlaut
hèr hneit hagr
hèr fellr bragr.

Eptir þetta keyptu Eyfyrdíngar ferju af Þverárstad oc fóru utan, Þorsteinn prestr Hallsson, Stephán prestr oc Gudmundr prestr lágr, Þorsteinn Ejúlfsson oc Olafr Pètursson, er göfugastir voru af Eyfyrdingum, komu þeir vid Hálogaland oc greip Hreidar Darri menn oc skip, oc færdi leikmenn til konúngs í halldi, ætla menn verit hafa í hefnd eptir Smid, enn Þorsteinn prestr Hallsson andadist oc allir hanns kompánar. Magnús konúngr hafdi stefnt Jóni biskupi Skalla utan um sumarit, oc fór hann utan, oc lagdi fram fyrir konúng brèf páfans Innocentii VIta med því nafni fyrir Hóla biskupsdæmi, lèt konúngr hann sveria sèr trúnadar eida oc vard hann í Þrándheimi um veturin, enn fèkk engan lèttir í málum sínum af Olafi erkibiskupi. Þat haust gaf Snorri prestr Klyngir officialis XV *calendas Septembris* skipan sina út um ost toll til Videyar; þá brann kyrkian í Haukadal í þann tíma med öllu því er þar var inni.

LXXIII Kap. Frá Þórarni biskupi oc ímsu.

I þann tíma sprakk framm Knappafells jökull oc hlióp ofan í Lomagnúps-sand oc tók af vegu alla; var oc elldr ógurligr í Heklufialli; giördi þá vetr mikin oc vard hallæri oc mannfall mikit. 1362
Um sumarit kom út Þorarinn biskup norrænn er vígdr var til Skálhollts oc Jón Eiríksson Hóla biskup á hinu sama skipi; komust þeir biskupar á land fyrir Mikiálsmessu, enn sídan braut skipit í spón fyrir Snæfellsnesi; fór Jón biskup heim til Hóla, oc hèldu Eyfyrdíngar vid hann samri óhlídni sem ádr; voru vígaferli, sá madr er Nícolás hèt vo þann er Ali hèt, oc segia sumir þá hefiast Kisamál. Þá var Þorsteinn Eyúlfsson fánginn í Hallandi; enn er Hákon konúngr son Magnúsar smekks fèkk Margrètar dóttir Valdimars konúngs frá Danmörku; leystu þeir fedgar Magnús konúngr oc Hákon konúngr Þorstein úr fángelsi frá Audbergishúsi í Hallandi, oc sættust vid hann um allar sakir, aftöku Smids oc adra hluti. 1363
Ekki var þat seirna enn hèr segir at Þorsteinn kom út, oc má vera at lausn hanns hafi skèd um haustit er Þórarinn biskup var út kominn, ef rètt er ártal á sölubrèfi þeirra Hiallta oc Kètils Gudmundarsonar á jördunni í Efstafelli til Bödvars prests Þorsteinssonar, mánudagin í föstu inngáng, þessi missiri, fyrir þat hann

skyldi gánga í skulld fyrir þá til Þorsteins lögmanns um XV kúgylldi. Þórarinn biskup fór um haustit eptir í Vestfiördu oc giördi máldaga kyrkiu á Briámslæk oc á Saurbæ á Raudasand, enn í Vatnsfyrdi stadfesti hann dóm hinn XIIta *calendas Septembris* edr XXta Augusti; föstudagin eptir Þorláksmessu vígdi hann kyrkiu í Asgardi, stadfesti oc máldaga Jóns biskups Sigurdarsonar um Kyrkjubóls kyrkiu í Skutulsfyrdi VI dag Septembris, edr sem þá var kallat octava Januarii; nærsta dag eptir Olafsmessu hina seirni dæmdi Oli prestr Svarthöfdason, er menn hyggia verit hafa í Odda, eptir brèfligri tilsögn Þórarins biskups, um fiöru oc rekamerki milli kyrkiu á Breidabólstad oc Hollti undir Eyafiöllum, enn allt þetta er talit at siá megi, at ekki skèdi Grundarbardagi seirna enn 1361. Þvívat biskupar Þórarinn oc Jón skalli, komu ei út seirna enn hèr segir 1362, enn Þorarinn biskup mátti ei starfa í slíku þat haust it sama er hann kom út. Þat ætla ec víst at Oli prestr Svarthöfdason væri af ætt Dugfússona, því at Svarthöfdi Dugfússon hafdi átt son þann er Oli hèt, oc ætla ec væri fadir Svarthöfda födr Ola prests; á því sumri drukknadi Katrín Philippusdóttir í Haga af skipi med Þórdi syni sínum oc þremr mönnum ödrum; fær þat vel stadist at Þórdr, er þá mundi verit hafa um þrítugt, hefdi fadir verit Odds lepps oc Sigurdar føstra, oc þeir þá úngir, þó sumir halldi annan Þórd födr þeirra, er eigi vita af þessum. Andrès Gíslason fór þá utan oc Ormr Snorrason, Magnús Jónsson oc Þorgeir Egilsson. Arngrímr ábóti á Þíngeyrum var þá dáinn fyrir vetri sidan, oc giördist þar Gunnsteinn ábóti; hann var vid er Benidict bóndi Kolbeinsson giördi
1364 sitt testamentum, oc gaf margt Þíngeyra klaustri. A alþíngi um sumarit eptir var lögtekin Mariumessa á jólaföstu. Þá kom út af Hialtlandi skip eitt í Önundarfjörd er færeyíngar áttu, var á því Arni Svæla Færeyínga biskup, oc vard hann sæhafi, sátu þá III biskupar á landi hèr. Þá kom oc út Þorsteinn Eyúlfsson oc Olafr Pètursson med völldum, hafdi Þorsteinn lögsögn af Magnúsi konúngi fyrir nordan oc vestan, enn Olafr sysslu oc stærri mál, sumir segia oc Þorsteinn hefdi sysslu fyrir austan oc sunnan oc hin stærri mál, enn lögsagnarmadr sá er Olafr hèt, oc ádr hafdi lögsögn sunnan oc vestan, lèti frá sèr oc hefdi Þorsteinn hana þess á milli, enn sidan væri lögtekit, at sami madr væri lögmadr

oc hèradsdómari. Þá deydi Biörn Audunnarson ábóti í Videy, enn Ión vard ábóti þar aptr; enn seint á þeim missirum deydi Þórarinn biskup, oc giördist Snorri prestr Klyngir officialis í Skálhollts umdæmi; voru þá lidnir tíu tygir vetra frá því er Islendíngar sóru Noregs konúngi skatt, oc hefr sú ölld einna verst verit á Islandi, oc hellst medan Magnús konúngr Smekkr rèdi löndum; Giördi þá vetr mikin oc lángan. Þá var veginn Ión Benidictsson oc qviksettir Selbelgia synir, oc þá hafdi ordit víg Snorra Þorleikssonar.

LXXIV Kap. Konúngaskipti oc frá valldamönnum.

Þessumærst vard Magnús konúngr fánginn, oc hafdi ekki ríki síd- 1365
an í Noregi, enn Hákoni syni hans dæmdist land allt. Þá voru lesin upp stefnubrèf konúngs til ríkismanna at vitni Þorsteins Eyúlfssonar, Ivars Vígfússonar oc Benidicts Kolbeinssonar, einnin verndarbrèf Ións biskups Eyríkssonar frá Hákoni konúngi, oc vitnisburdr Þórarins biskups um heimilld hans fyrir Hóla stól, enn hann krafdi Olaf Pètursson hyrdstióra sèr til adstodar; Bödvar Þorsteinsson oc Þorvardr Grímsson prestr, vitnudu þá einnin um páfatyund á dögum Audunnar biskups, at hún hefdi afhendt verit Sniólfi presti Sumarlidasyni oc Þorsteini presti Illhugasyni, oc í skip lögd; einnin á dögum Egils biskups, hefdi hún farit til Noregs med Sniólfi presti, oc hann afhendt Páli erkibiskupi. Voru þá vígaferli, Ión Klafi vo þann mann er Arnbiörn hèt, Atli Hórd, enn Arni Erlend. Andres Gíslason fór utan um sumarit; lètu þeir af hyrdstiórn Þorsteinn oc Olafr, enn Andres tók hana 1366
annat sumar er hann kom út aptr oc med hönum Ormr Snorrason er fyrr var lögmadr, þó hèldt Þorsteinn lögsögninni. Ivar Hólmr hafdi ádr komit út, oc hafdi umbod yfir páfa tyundir; Þorgeir oc Magnús voru oc valldamenn med þeim Andrèsi. Þá er sagt elldr hafi komit upp í Öræfum oc eydt LXX bæum, hafi ei eptirlifat nema ein gömul kona oc kapall; var þá hardt í landi.

LXXV Kap. Frá Oddgeiri biskupi, Nicolási oc fleiru.

Snorri prestr Þorleifsson Klyngir hafdi officialis starf í Skálhollts biskupsdæmi sem fyrr segir; hann giördi einn giörning um lambselldi, er Ögurs bændr vildu ei af hendi láta, Þordr oc Sigurdr sonr hans, vid Vatnsfiardar kyrkiu, enn Einar bóndi Eyríksson taladi eptir; enn á því sumri kom út biskup til Skálhollts, menn ætla norrænan verit hafa oc hèt Oddgeir Þorsteinsson. Þann tíma var Nicolás Broddason hèr í landi, oc sagdist vera lögmadr á hinum nærstu missirúm, enn hann reyndist landrádamadr; út er
1367 sagt at komit hafi Ivar Gallti oc þá dáit bródir Eysteinn. Þá fór Þorsteinn Eyúlfsson lögmadr utan, oc ætladi á fund Magnúsar konúngs þar sem hann sat fánginn, enn er hann kom til Noregs var hann hertekinn af Lybskum oc flutir til Lybiku, oc sat þar sídan, þartil er Albert, er Svíar höfdu tekit fyrir konúng yfir sic, baud at láta hann lausan. Andrès Gíslason fór oc utan, enn kom þó aptr híngat, enn lögsögn tók Einar Gílsson í stad Þor-
1368 steins. Þat sumar er Þorsteinn vard laus, fór Oddgeir biskup um Vestfiördu, oc vígdi kyrkiu í Lángadal, enn visitèradi Lundar kyrkiu. Þá tyndist Narfi Þorleifsson oc vo Ión Grárófa bónda einn qvelld fyri Mariumessu. Annat sumar eptir á Þorláksmessu,
1369 leiddi Einar prestr Haflidason, er þá var rádsmadr Hóla kyrkiu, tvö svarin vitni, Þorvard prest Grímsson oc Odd Grímsson at því, fyrir dómi Ións biskups heima at Hólum, at Risamyri hefdi verit halldin Hóla kyrkiu eign meir enn fyrir XL árum, at vitni Skúla rádsmanns á dögum Audunnar oc Laurentii biskupa, oc fyrir þat úrskurdadi Ión biskup hana undir Hóla kyrkiu, enn Einar prestr hafdi adr stefnt Magnúsi Grímssyni um; sídan fór Ión biskup utan á páfa fund, oc fèkk styrktarbrèf af Urbano páfa hinum Vta med því nafni, med hans innsigli fyrir biskupsstólnum á Hólum. Einar prestr Haflidason var officíalis á medan; hit sama sumar fór Ivar Hólmr utan; þá deydi Ión ábóti í Videy, oc Gudny abbadys á Reynistad, enn þángat vígdist Oddbiörg. Þorsteinn Eyúlfsson hafdi þá verit í halldi hiá hertoga Henrik, er menn hyggia Iárn-Henrik Holsetu jarl, því hann var mikill óvinr Noregs konúngs; enn þetta sumar kom Þorsteinn út, oc hafdi lögsögn yfir allt land, oc hèllt því um hríd. Giörast nú miöc

myrkvar sagnirnar í þennan tíma öllu meir enn fyrri. Ión Kyrtill sat fyrir Páli Þorsteinssyni oc særdi menn hans; oc þá var veginn Eyúlfr Bútason.

LXXVI Kap. Utkoma Ións biskups oc Þorgauts.

Föstudagin nærsta fyri Barnabæ messu, önnur missiri, þat er 1370
hinn Xi dagr Iúnii mánadar, vígdi Oddgeir biskup Hvalsness kyrkiu med þeim máldaga at kyrkian ætti fiórdung í heimalandi, enn Biörn bóndi Olafsson oc Salgerdr kona hans, gáfu kyrkjunni jörd á nordr nesinu, oc þá visitèradi hann Hvams kyrkiu í Haga á Bardaströnd; eigi var þess helldr gètit hvör þá bió í Haga. Þá kom út um sumarit Ión biskup til Hóla, oc gengu allir Eyfyrdingar til sætta vid hann lærdir oc leikir, er þeir sáu brèf hans. Þá vard landskiálfti í Ölvesi svo mikill at fèllu XII bæir; Þorgautr bóndi kom út med hyrdstiórn af konúngs hendi yfir allt land; sá madr fèkk þá oc konúngs sysslu er Skúli Þórdarson hèt; enn Ión Gudmundarson vard ábóti í Videy; Ormr var þá lögmadr; þá var oc uppi Lytíngr bóndi Einarsson í Húnavatns þíngi, enn þat veit ec ógiörla, hvört hann var sonr Einars gullsmids, hann samdi vid Þíngeyra klaustr um veidi; þau misseri var borinn Olafr son Hákonar konúngs oc Margrètar drottníngar er sídar vard konúngr kiörinn yfir öll nordrlönd; þá var höggvinn Ión Klafi eptir dómi, oc dó Gissr Galli, var hann vetri meir enn tyrædr; þá var veginn sá madr er Valgardr hèt.

LXXVII Kap. Frá ímsum atburdum.

Vetr hinn nærsti var aftaka hardr um allt land, oc mest fyrir 1371
nordan; þá giördi Ión biskup Eyríksson giörning vid Dálk bónda um landamerki millum stadarins á Miklabæ oc Reykia í Túngusveit; um sumarit fór Oddgeir biskup utan; er ekki þess gètit at stórum yrdi þá til tídinda, nema lát Ivars Hólms Vigfússonar er hyrdstióri hafdi verit oc lengi valldamadr, son hans var Vigfús

Hólmr; þá deydi einnin Haflidi ábóti á þverá; eptir hann kom
Arni Iónsson oc Klofa Gissur drukknadi; enn sá madr var tekinn
1372 af fyrir mordvíg er Hrói hèt; þareptir giördi annan vetr hardann
jafnt sem hinn fyrra; kom þá út um sumarit Oddgeir biskup í
Hvalfyrdi oc Andrès Sveinsson med hyrdstiórn; var þá tekinn af
Klofa Oddi fyri mörg illvyrki; þá handlagdi Kètill Grímsson þor-
steini lögmanni Eyúlfssyni allan vidarreka á Hrúteyar strönd á
Hornströndum fyrir ólögliga penínga medferd nokkra millum
Hvalár oc Daugurdardalsár; vottudu þat Iörundr Biarnason, þor-
steinn Hallsson, þorgils Iónsson at Hvammi á Vatnsnesi; giördi
nú hinn þridia vetr jafnhardann sem hina fyrri, oc mundi þá eng-
1373 inn madr adra jafn-stránga hvern eptir annan, var nær engin
grasvöxtr; lágu hafísar vid land fram til Barthólomæusmessu, oc
fèllu fátækir menn af húngri um allt land, svoat mörgum hund-
rudum sætti; þá fór fram vitnisburdr Marteins þiódulfssonar oc
þórdar þórdarsonar, presta Bryniúlfs Biarnasonar oc Asgríms Snor-
rasonar um Olúfar parta; þat vóru rekar nokkrir, er Benidict
Kolbeinsson gaf med Ingibiörgu dóttr sinni stadnum í Reyninesi;
er þar seinast gètit Benidicts med sönnu svo at vèr vitum, oc
hafdi hann verit hinn mesti höfdingi einn þá í ölld; þorgautr
hyrdstióri fór utan um sumarit med Skúla þórdarsyni; Biarni
Kolbeinsson vo þann mann er þorkèll hèt, oc dó Klofa þorbiörn.
þau missiri deydi Olafr erkibiskup í Nidarósi, oc kom þrándr til
erkibiskups tignar eptir hann ári seinna; þá giördist Erlendr príór
1374 á Mödruvöllum. þat sumar kom út þorgautr hyrdstióri, er hann
hafdi utan verit einn vetr, oc lèt taka Einar Dínt úr þíngeyra
klaustri til fánga, hann prófadist mordíngi sidan oc var qviksettr;
þat var þá venia um þá er myrdu menn, enn bótum vard komit
fyrir víg; utan fór þá Andrès á Sunnefiu súdinni, þat skip tíndist
í hafi oc hvört mannsbarn af; hans son var Gísli er sídar deilldi
vid Vígfús Flosason; giör voru þá brèf um reka Hóla kyrkiu í
Olafsfyrdi, oc um fè hennar undir umsión Gunnsteins ábóta; þá
var Oddgeir biskup í landi hèr, því at vetr hinn nærsta er kall-
1375 adr var hvalavetr, *in festo Iulianæ virginis* edr hinn XVa dag
Februarii mánadar er samin máldagi Krysivíkr kyrkiu; sá vetr var
nærsta hardr svo at peníngr var at þrotum kominn á lángaföstu;
hètu menn fyrir sèr nordanlands med samþykki Ións biskups Skalla

á Gudmund biskup til árnadarords, at gèfa eina alin af hveriu hundradi, oc fara med á páfagard, at tekinn yrdi upp helgr dómr Gudmundar biskups; skipadist vid þat heit svo vel, at enginn fiárfellir vard; á Kyndilmessu útgaf oc Ión biskup heitbrèf lærdra oc leikra, at menn hèlldi heilagrar Mariu gètnadardag á Iólaföstu árliga, oc fasta vid þurt, var þetta allt giört med einu brèfi, oc samþykktu Ormr Þorkèllsson, Bergr Þorsteinsson, Ión Gunnarsson, Ormr Þórarinsson oc Haukr Illhugason prestar; fóru utan med fè þat Sigurdr Loptsson oc Þorsteinn prestr Brynjúlfsson; er sagt at Nordlendíngar hafi litlu sídar risit á móti Ióni biskupi, oc hann farit utan um sumarit á Mariubollanum, eignadi sèr þá konúngr skipit, er þó ei gètit fyrir hveria sök, enn ec ætla heit þetta lögtekit, oc ferd Ións biskups, oc yfingu Nordlendínga miklu fyrri skèd hafa; þá er um er gètit ádr lögtekning Mariumessu á jólaföstu oc sídan verndarbrèf Ións biskups oc vitnisburd Þórarins biskups hönum til góda, er þat allt af sumum talit þessi missiri, oc hin nærstu skèd hafa; enn þó at Nordlendíngar væri honum ervidir, þótt ei sè at siá at hann hafi á þann hátt framfarit sem Ormr biskup er fyrir hann var, há hygg ec hann hvörki verndarbrèfa nè vitnisburda leytat hafa frá því er hann hafdi sínt Eyfyrdingum páfabrèf þat er hann sókti út, oc þeir voru alsáttir vid hann; þessi missiri fór Oddgeir biskup um Vestfiördu sem gètr máldagi kyrkiu at Haga á Bardaströnd, hann var giör á Pètursmessu *in vinculis* oc *in octava sancti Laurentii* edr í messuvikunni; útgaf hann í Hytardal brèf sitt um ómaga vist í Hytardal; eptir því er Ión prestr Hallsson oc Biörn Iónsson hafa borit fullnadar vitni fyrir sèr um ættartölu Ólafs Þorlákssonar, teljandi mann fyrir mann frá Þorleifi Hreim, er fyrstr eignadist ómagavist af Katli presti födr sínum, svo þar hefr alldrei qvennknè í milli komit, utan hvör lángfedga tekit eptir annan, því skipum vèr, segir biskup, fyrrnefndum Olafi þá ómagavist í Hytardal sem Þorlákr fadir hanns Isleifsson hafdi um sína daga, svo at Olafr skal taka utlukt af svomiklu sem vani er til á hverium XII mánudum, eda skipa þann ómaga í, sem ei er þyngri enn kyrkiunnar máldagi vottar vera egi; skal þessi skipan standa medan ei verdr próf sannara leidt um ómaga vistina; nú verdr ei talit frá Olafi þessum á vorum dögum, enn þat er lióst at

Jsleifr födr fadir hans hefr verit sonr eda sonar sonr Þorleifs Hreims oc heitit i ætt Gissurar jarls. Þá selldi Arni ábóti á Múnkaþverá oc Conventu brædr, Gudmundi bónda Sigurdarsyni hlut þann í Skridulandi í Yxnadal, sem Gróa Oddsdóttir hafdi gèfit klanstrinu med sèr í próventu, vottudu Biörn prestr Bergsson oc Broddi Arnbjarnarson; Þorsteinn lögmadr Eyulfsson fór utan um sumarit; er oc þess gètit at veginn hafi verit Þorsteinn bóndi nokkr, oc hèt sá Snorri Uxafótr er vo; þá deydi Þorgautr hyrdstióri, enn Sigurdr Gudmundarson, er fyrrum hafdi lögmadr verit, hafdi þá lögsögn fyri sunnan; þá var oc veginn Páll Hoppr; giördi
1376 þareptir vetr svo hardan med snióhrídum oc frostum at enginn mundi þvílíkan; fèllu fátækir menn af hardrètti um allt land svo mörgum hundrudum sætti; þá kom Þorsteinn Eyúlfsson út aptr, oc hafdi lögsögn nordan oc vestan, enn Nicolás Broddason er sic hafdi sagt lögmann vera, var dæmdr oc höggvinn eptir dómi; þa er mælt at Ión biskup Eyríksson kæmi út í Vestmanneyum, oc lèt lesa brèf sín á alþíngi, þat er ec ætla fyrri skèd hafa sem ádr segir, oc þar veit ec rök til at þat er sannara, því Benidict Kolbeinsson er þá gètr, ætla ec hafi dáin verit er hèr var komit; þó segia sumir hann hafi lifat tvo vetr eda þriá sidan oc Ivar Vígfússon var þat at vísu; þar med ætla ec at Olafr Pètursson hefdi eigi nú hyrdstiórn í nordurlandi, enn þó lifdi hann miöc laungu hèreptir.

I XXVIII Kap. Vèginn prestr oc frá nefndarmönnum.

Oddgeir Skálhollts biskup útgaf um sumarit á Þorláksmessu í Skálhollti vígslu brèf Vallaness kyrkiu; var í þann tíma veginn Ni-
1377 colás prestr Þorsteinsson á Pètursmessu í kyrkiu í Hollti í Önundarfyrdi; reid Oddgeir biskup vestr oc hreinsadi kyrkiuna, oc hvarf svo aptr; á þessari leid gaf hann út í Vatnsfyrdi stadfestíngu uppá einn dóm Ións ábóta í Videy um hvalskipti á almenníngum, hvar er Vatnsfiardar kyrkia á rekaítak. Vetr var þá svo hardr at fènadr var at þrotum komin á lángaföstu; rak vestr hiá Helgafelli VI hundrut smáhvali er hnídíngar heita, enn sídan rak þar LXXX; þá selldi Ión biskup Eyríksson á Hólum med

rádi þorsteins prests Iónssonar rádsmanns síns, Gísla bónda Gíslasyni, jördina at Höfda fyrir jördina í Lambanesi oc at Reykinm *in passione domini*; enn Valgardr bóndi Loptsson, Bryniúlfi bónda Biarnasyni Mánaskál fyrir Vallá hina synnstu á Kialarnesí. þess er því gètit at ec ætla þann Brynjúlf vera hinn sama er gètr á dögum Egils biskups, oc kann vera fadir hafi verit þeirra Biarnar oc Benidicts, er miklir ríkismenn voru fyrir nordan land eptir þessa tíd; þat sumar var land svarit konúngi, oc eru þá tilnefndir hinir hellstu menn, Olafr Pètursson er hyrdstióri hafdi verit, þorsteinn Eyúlfsson, Eyríkr Magnússon oc Gunnlaugr Magnusson er sídar hafdi sysslu í Borgarfyrdi; enn af prestum voru þá fremstir taldir í Hóla biskupsdæmi, Einar prestr Haflidason, Marteinn þiódúlfsson, þorsteinn Iónsson oc þorsteinn Steinmódsson; gètit er oc leikmanna nafnkunnugra í Húnavatnsþíngi, Odds Einarsonar oc þorsteins Hallssonar; þá andadist Snorri prestr þorleifsson Klyngir oc Eyúlfr Pálsson ábóti í Veri; þá vóru eptir víg Halldórs Kolbeinssonar oc Halls Sölmundarsonar; Halldór var veginn á þíngey í Borgarfyrdi á þíngi lögmanna þorsteins oc Sigurdar, enn Hallr seinna, oc hygg ec væri ei á þessum missirum.

LXXIX Kap. Dómr Ións biskups.

Laugardagin nærstan fyrir Laurentii messu dæmdi Ión Hóla biskup at Svínavatni, þíngeyra klaustri oc kyrkiu til æfinligrar eignar, svomikin hluta í Hafnar löndum á Skaga sem Kolbeinn bóndi Benidictsson átti, því þar kom fram svarit, at þá er Kolbeinn bóndi ætladi at rída til Austfiarda oc var stíginn á hestbak, hafdi hann lyst giöf sinni þessari at hún skylldi verą testamentum sitt, enn í þessari ferd var Kolbeinn veginn á sunnudag í Austfiördum af Bödvari Iónssyni frænda sínum, oc var þat skèd fyrir ári einu eda tveimr; voru vid þenna giörning Gunnsteinn ábóti af einni álfu, enn Biarni Kolbeinsson oc Hallótta Pálsdóttir módir hans af annari, enn þorsteinn prestr Gunnarsson oc Ivar Kolbeinsson sóru, er svo at siá sem Biarni hafi verit sonr Kolbeins, enn ei verda nú á vorum dögum ættir til hans talldar, má þad

synast at margra manna ættir þeirra er þá lifdu hafi nidr fallit oc lidit undir lok í plágunni miklu; var þá í þann tíma miöc stílun á brèfum oc skipunum oc hreint málfæri hinnar fornu norrænu tekit til at spillast frá því er verit hafdi á dögum Ións biskups Halldórssonar oc Laurentii, oc spilltist þó meira sídar.

LXXX Kap. Lögmannaskipti.

1378 Þau hin nærstu missiri vóru þeir enn lögmenn Sigurdr Gudmundarson oc Þorsteinn Eyúlfsson, því þá hèlldu þeir almenniligt þíng at Þíngnesi í Borgarfyrdi; enn þá litlu sídar tók Klofa Biörn lögsögn, oc er ekki meira frá hönum sagt; þá sègir sumstadar at Hákoni konúngi væri svarit land á alþíngi, oc at Grundar Helga oc Biörn sonr þeirra Einars bónda Eiríkssonar færi fyrsta sinn til Róms, hann var sídar kalladr Biörn jórsalafari. Þá giördist Runúlfr Magnússon ábóti í Þykkabæ, enn Gudmundr Arason at Helgafelli. Þá lauk Narfi Sveinsson Reyniness-stad XXX hundrud fríd, þar var Oddbiörg abbadys, enn Brynjúlfr Biarnason rádsmadr; Arngeir prestr Iónsson selldi oc Audunni presti rádsmanni á Mödruvöllum Torfuvík oc Gunnarstadi stadnum oc klaustrinu til handa; vottudu þeir Bergþór bóndi Höskulldarson, Þorvardr Gudvardsson, Bardi Sturluson.

LXXXI Kap. Hákon konúngr oc Oddgeir biskup deya.

1379 Annat vor eptir, þrem nóttum fyrir Hallvardsmessu edr hinn XII Maii mánadar, vígdi Oddgeir biskup Engeyar kyrkiu heilögum krossi, gaf húsfrú Margrèt Össurardóttir kyrkiunni XXX hundrud í Engeyar landi; einni nóttu sídar vígdi hann kyrkiu í Laugarnesi; þat sumar fór Oddgeir biskup utan oc Arni er verit hafdi ábóti at Múnkaþverá, enn þángat kom aptr Þorgils; fyrir því vígdi Ión biskup Skalli Gudmund Arason til Helgafells, Asgrímr var dáin er þar hafdi ábóti verit; einnin deydi Ión Gudmundarson í Videy oc Gísli er eptir hann var skipadr, enn þángat var vígdr Páll Kiarni; Andrès hyrdstióri Sveinsson fór þá oc utan. Þá selldi Arngeir prestr Iónsson príór Erlendi á Mödruvalla klaustri

Aland í Þystilfyrdi á Geysladag, vottudu prestar Ásgrímr Gudbiartsson oc Ögmundr Asgrímsson, Eyúlfr Glúmsson oc Þorkèll Olafsson leikmenn; Einar prestr Haflidason officialis úrskurdadi um landamerki milli Hvamms oc Móbergs, enn Gudbiartr prestr Eyúlfsson keypti Sæfarland í Reykiadàl af Hallvardi Hallkèllssyni oc húsfrú hans, Þat vottudu Þeir at Miklabæ í Blönduhlíd, Ión prestr Biarnason oc Biörn Brynjúlfsson. Madr sá vakti óspektir stórar eptir brottför Oddgeirs biskups er Vígfús Flosason hèt, enn ekki hafa menn liósar sagnir af hanns athöfnum. Svo sagdi Einar prestr Haflidason, at Þá hafdi Þorleifr Svartsson dáit, oc voru Þá stök víg. Þá urdu Þau tídindi hinum næstum missirum at Hákon konúngr Magnússon deydi, tók Þá ríki sonr hans Olafr 1380
úngr at alldri, oc hafdi Margrèt drottníng módur hans forrád öll fyrir hönum, Því at hún var hinn mesti skörúngr. Bóla gèkk Þá yfir á landi hèr oc sótt mikil. Tyndist í hafi Þorlákssúdin skip Skálholltsstadar, enn menn allir komust af á báti til Grænlands med stórri jardteikn Guds. Þá var dæmt mál Þorsteins prests Iónssonar oc Biarnar prests Þorgrímssonar um stadarfè med Grenjadarstad; útnefndi Marteinn prestr Þiódúlfsson, í umbodi Ións biskups, presta Þessa í dóm: Þorleif BergÞórsson, Asgrím Gudbiartsson, hann var fadir Gudbiarts prests Flóka í Laufási, Þorkèl Eyríksson, Þorleif Hákonarson, Ión Illhugason oc Sigmund Gudmundarson. Fór Þá fram oc próventukaup milli Oddbiargar abbadísar á Stad oc Ións prests Biarnasonar. Þorleifr Nef vo Þorlák Hvarm, oc Þá er sagt at Sigurdr Gudmundarson 1381
dæi. Þá lagdi at hrídir V vikum fyrir vetr oc snióa stóra, svo fè fennti; giördi vetr hardan, enn sumarit eptir var grasvöxtr svo lítill, at einginn mundi jafnlítin, enn regn svo mikit er áleid, at vída hlupu skridr, Þar sem enginn vissi dæmi at fyrri hefdi fallit, oc spiltist andvirki manna til ónytis; var Þá sótt mikil í landi oc haustit kallat sláturshaust. Islendíngar unnu Þá eida Olafi konúngi únga. Giördust lögmenn Þorsteinn Eyúlfsson at nyu oc Rafn son Bótólfs hyrdstióra oc Steinunnar dóttr Glaumbæar Rafns. Hann fèkk Ingibiargar dóttur Þorsteins oc var Þeirra dóttir Steinun. Þau missiri keypti Guttormr Örnúlfsson í Stóraskógi hálft Stadarfell at Örnúlfi bónda födr

sínum, med samþykkt húsfrúr Herdysar módr sinnar. Þat framfór at Hiardarhollti, oc voru Narfi Sveinsson oc Erlíngr Teitsson vottar, at þeir deildu um veidi í Midá, Þorsteinn í Snóksdal oc Guttormr Örnúlfsson; veitti Þorsteinn Guttormi áverka, oc lètst hann af því nokkrum dögum sídar; hef ec þat heyrt at Loptr hafi hefnt födr síns er hann kom út. Þá dó Þorleifr prestr Bergþórsson, Eyríkr ríki Magnússon oc Hákon Gissurarson Galla, oc Bryniúlfr ríki Biarnarson fadir Benidicts oc Biarnar, oc tyndist Grímr prestr í Hvítá. Þá vard Halldór prestr Loptsson rádsmadr á Hólum. Deydi Þrándr erkibiskup í Nídarósi oc Oddgeir Skálhollts biskup, med þeim hætti at hann fèll ofaní skipslúku, enn sumir segia ofaní skipsbátin oc hausbrotnadi, hafdi hann biskup verit í Skálhollti XV vetr, oc var grafinn at krists kyrkiu í Biörgvin. Páll prestr var þá officialis; enn Vígfús Flosason var þá í banni oc skrifadr á páfagard fyrir margföld afbrot; fór hann utan oc eigi lèngra enn til þess hann fann Henrik er biskup skyldi vera á Grænlandi, oc þóttist sídan hafa tekit af honum lausn allra sinna mála.

LXXXII Kap. Andlát Einars bónda Eiríkssonar.

1382 Annat vor eptir fimtudagin næstan eptir páskaviku giördi Einar bóndi Eiríksson í Yatnsfyrdi sitt testamentum. Gaf hann stórmikit fè til kyrkna oc gètur þar Indrida prests Kópa oc fleiri manna; enn vid þat testament voru staddir Skèggi prestr Elldjárnsson oc Helgi prestr Elldjárnsson, Þorvardr Gudmundarson oc Þorvardr Snartarson leikmenn. Talit er at þá hafi drukknat Þorleifr prestr Þorbiarnarson; oc fannst fyrir Austfiördum skip Hákonar Iónssonar med IX tugum manna; hygg ec þann Hákon hafa verit sonarson Gissurar Galla. Var þá endir á Kisamálum, vann sysslu Oddr, enn flokkar elfdust oc fridleysi; urdu þadanaf misferli mikil Vígfúsar Flosasonar; þá kom út Andrès hyrdstióri at nyu med hyrdstiórn af hendi Olafs konúngs únga, oc er mælt at lèti sveria honum land. Fátt vita menn annat þá til tídinda, nema þat er Ión Arnason gaf Halldóri presti hálfa iördina á Kristnesi, oc vottudu þarum prestar at Hólum hinn 6ta jóla-
1383 dag; enn hinn 4da *Calendas Aprilis* þar eptir drukknadi Einar bóndi Eyríksson med fleirum mönnum röskum; þar voru med

þeir Helgi oc Krákr Pálssynir; tók Biörn sonr hans vid arfi; hann fèkk oc sídar Grund eptir Helgu módr sína, oc giördist höfdíngi; hann átti Solveigu dóttr þorsteins lögmanns Eyúlfssonar, oc voru þeirra börn þorleifr oc Kristín, er sídan komu frá ættir stórar. Michael hèt danskr madr, sá er verit hafdi *poenitentiarius* á páfa gardi, hann vígdist þar til biskups í Skálhollt oc kom út á þessu sumri, oc var fluttr í land vid Myrdal austr, oc X menn med honum, enn skip þat er hann var á, átti húsfrú Margrèt Össurardóttr; ei er gètit hvat manna hún var þó ætla ec hana norræna verit hafa, oc at líkindum kona Ivars Hólms. Skipit rak undan er biskup var á land kominn oc tyndist af hvört mannsbarn, fannst rekinn vid Hialltland oc Færeyar. þá rak oc undan fiögr Islandsför til Grænlands, oc urdu þar tvo vetr med heilu oc höldnu, var á þeim Biörn bóndi Einarsson úr Vatnsfyrdi oc Sigmundr Hvítkollr. Grænlendíngar undrudust ágiæti Biarnar oc atgiörfi, oc guldu honum oc hans mönnum til vidurhallds öll giölld af Eyríksfyrdi; þar fèkk hann oc hval er í var skot Olafs úr Ædey oc var steipireidr, tók Biörn einnin skotmanns hlutin, oc hèt at giallda Olafi er hann kæmi til Islands. þá vard Henrik biskup á Grænlandi eptir Alf; oc voru þar tvö klaustr.

LXXXIII Kap. Narfi lögmadr. Sælsmál.

þau missiri hin næstu sat Michael biskup heima í Skálhollti; 1384
þá finnst þat at Vidvík væri gèfin til Hóla, enn ei veit ec sann
á því; sumir sègia Nicolás Broddason væri þá tekinn af eptir 1385
dómi, oc yrdi Asgeirsármál. Enn annat sumar þar eptir tók Narfi Sveinsson vid lögsögn af þorsteini, var hann skipadr af Ögmundi dróttseta, sègia þó sumir ei væri fyrri enn tveim vetrum sídar. Deydi í þennan tíma Gunnsteinn ábóti á þíngeirum oc kom eptir hann Sveinbiörn Sveinsson; var þá oc afsettr þorgils ábóti at þverá, enn vígdr aptr þángat Hallr. A jólanótt ridu þeir Eyríkr Gudmundarson oc Gudmundr Ormsson heim at þórdi Iónssyni oc tóku hann, var hann sídan högvinn eptir dómnefnu; Eyríkr Gudmundarson hygg ec hafi verit sá er hèr hafdi völld

mikil á þeim mannsalldri; enn Gudmundr Ormson er ókunnári; vera má hann sé sá sem Gudmundar ætt er frá komin, fadir Ara á Reykhólum, oc þá nokkut vid alldr, því at Ormr hèt son þess Gudmundar, bródir Ara, oc læt ec þar um hvern ætla sem vill; Ión Snorrason hèt madr er höggvinn var. Eptir þat deydi Nicolás erkibiskup oc kom eptir hann Vinaldr. Þá urdu
1386 hèr á landi sysslu deilr miklar, oc margar nyúngar giörvar af Michael biskupi. Þraung mikil hafdi verit giör á þíngi at Gudmundi Ormssyni, enn sídan stálu oc rændu menn hans vída fyrir sunnan. Þá gaf Þorsteinn Eyúlfsson Arnfinni syni sínum jardir oc rekapart hans í Hollti í Svarfadardal, giördi þá oc testament sitt, oc gaf mikit fè mörgum kyrkium, oc nokkut fátækum, oc svo til sálumessna, alls LXXX hundrud auk jarda. Brandr Ormsson handlagdi þá til Olafs Kolbeinssonar tólf fedmínga torfskurdar árliga á jördunni Bakka í Yxnadal; vottudu þat Rafn Bótólfsson lögmadr oc Ión Biarnarson. Biörn Bryniúlfsson seldi þá Gissuri Þorbiarnarsyni Helluland oc Asgrímsstadi í Hegranesi móti Skídastödum í Laxárdal; enn Ión Hóla biskup Eyríksson gaf Biörn qvittan, med rádi Einars prests Haflidasonar officialis vid Hóla oc Hvamms kyrkiur, fyrir tilkall er hann hafdi veitt um hval oc reka. Þá var Sölmundr prestr í Hytárdal, enn fyrri hafdi þar verit Einar Arnason, eru þeir fyrir því nefndir, at ei er víst um presta þá er fyrri hèldu stadi álèngdar. Þorkèll prestr Sæll kom út híngat um sumarit, oc Halli Magnússon, at heimta *subsidium pallii* edr kórkápu fè til handa erkibiskupi í Nídarósi. Hófust mál med þeim Þorkèli Sæl oc Einari presti Haflidasyni á Breidabólstad, er þó eigi glöggliga sagt med hvörium hætti voru. Einar prestr var þá miöc gamladr, oc fór Arni sonr hans utan, oc vann til handa födr sínum öll málin fyrir erkibiskupsdómi. Þá fóru þeir oc utan Eyríkr Gudmundarson oc Gudmundr Ormsson er ádr er gètit, oc skipadi dróttsetinn Eyrík at vera hyrdstióra, enn Narfa Sveinsson lögmann, oc þótti mönnum vera nylunda. Margt fólk í Skagafyrdi dó þá af hval.

LXXXIV Kap. Margrèt tekr ríki.

1387 Sumarit eptr fór Michael biskup til Austfiarda, oc tók völld af Þorgèrdi Abbadys í Kyrkiubæ, enn vígdi aptr í hennar stad

Halldóru Runúlfsdóttir, oc var hún svipt valldi skömmu sídar. Þá deydi Olafr konúngr úngi í Norègi, oc var hann sídastr allra Noregs konúnga. Tók þá Margrèt drottníng módr hans undir sic öll ríki, oc er á þann hátt Noregsríki, oc svo Island komit undir Dani; giördust þá er framlidu stundir minni afskipti konúnganna af Islandi, enn verit hafdi, oc þá konúngarnir ríkari, ef þeir skárust í nokkut. Þat sumar tók Þorsteinn Eyúlfsson vid hyrdstiórn af Andrèsi oc med honum Eyríkr Gudmundarson er út kom, var þó Eyríkr talinn fyrir; hyggia fyrir þat vitrir menn at Þorsteinn hafi adeins haft um veturinn. Þá kom oc út í Hvalfyrdi Biörn bóndi Einarsson oc Sigmundr Hvítkollr. Svo er sagt at Biörn færi þrisvar útí lönd, oc kona hans med honum til Róms; hann var kalladr Iórsalafari sídar. Fundr vard med Sumarlida Þorsteinssyni oc kaupmönnum í Hvalfyrdi, enn sídar elfdist Sumarlidi at flokkum oc framferdum. Vetrinn eptir var þat á midvikudagin næstan eptir þrettánda í jólum, at Gils Gíslason 1388
fèkk Ión biskupi Eyríkssyni til fullrar eignar Höfda á Höfdaströnd oc Bæ med rekum oc gögnum, enn biskup fèkk honum aptr siálfum til ábúdar oc ágóda medan hann lifdi As í Hegranesi oc Gard, enn þær jardir skyldu þá vera Hólakyrkiu eign, enn ef biskup svipti Gils þeim fyrri enn hann vildi sleppa, þá tilskyldi hann sèr aptr sínar jardir. Þórdr prestr Þórdarson, sem átti jörd á Einarstödum á Skagaströnd, oc Eyríkr Þorbiarnarson sem jörd átti á Harrastödum í sömu sveit med módr sinni oc konu lögdu milli sín til helmínga áskilnad um landmerki. Þá var á alþíngi, er því næst vard, upplesit mótmælisbrèf þúngt ámóti Michael biskupi, oc var þarí margt ósæmiligt atkast til hans; fór hann af þeim sökum utan, oc bródir Þorsteinn Snorrason oc margir prestar, enn Ari prestr Gunnarson í Reykhollti var skipadr officialis yfir allt Skálhollts biskupsdæmi. Þat sumar kom meira vín til Islands enn menn mundu fyrri; urdu þá margar hrydiur oc vígfeili med mönnum, oc var vèginn Eyríkr Gudmúndarson hyrdstióri, oc þó ei gètit hvörr vo, edr hvörsu þat bar at. Tók Þorsteinn Eyúlfsson vid hyrdstiórninni allri saman. Mælt er at þá yrdi hin þridia utanferd Biarnar Iórsalafara, oc fór med honum Andrès Sveinsson, er hyrdstióri hafdi verit;

þá vóru syssludeilr oc vígaferli, oc tyndist Gudmundr Ormsson um nótt í Færeyum undarliga.

LXXXV Kap. Kynia tídindi.

Ari prestr Gunnlaugsson hèldt einn vetr officialis embætti, enn sídan andadist hann; var þá bædi vant biskups oc officialis í Skálhollti, oc allr kristindómr þar lítt standandi, fiölldi presta burtreknir af landinu, enn hinir flestu embættislausir er eptir
1389 voru; þá tók hyrdstiórn Vígfús Ivarsson Hólmr, hèt Gudrídr húsfrú hans, at því er vitrum mönnum hefir skilist, Ingimundardóttir. þá keypti Arnfinnr þorsteinsson at Kristínu Oddsdóttr erfda hlut hennar í Hálsi í Svarfadardal; veit ec ógiörla hvört sú Kristín er edr ei, sem sídar fylgdi Lopti Guttormssyni. þórdr Sigmundarson fór þá utan, oc voru særdir menn í Dyrafyrdi, oc qviksettr Hallsteinn Pálsson fyrir IIII mord; dó Arni prestr í Reykhollti oc margir menn. Andadist á þeim missirum frú Oddbiörg abbadys á Reynistad, enn Gudmundr þorsteinsson var höggvinn eptir dómi, oc lètst Ivar Krókr af drykkiuskap. Hófst nú mikil ótíd einkum í Skálhollts biskupsdæmi, vard vetr hardr, oc vorit svo hardt oc kaldt, at valla voru saudgrös á Pètursmessu.
1390 Vígfús hyrdstióri hafdi verit í Færeyum um vetrin, oc kom hann þá út. Sumar var regnasamt, oc andvirki manna ónyttust, oc hellst um haustit; urdu svo miklir vatna-vextir, at úr hófi gèkk oc enginn mundi slíka, enn fiárskadar stórir, oc tóku vötn oc skridr vída bæi oc menn af, enn margir bæir fèllu af landskiálftum. Logadi Hekla med miklum undrum, oc Lómagnúpr oc Trölladyngia allt sudr í sió, oc vestr at Selvogi, oc allt Reykianes, brann þat hálft af, oc stendr þar eptir í sió framm Dyptarsteinn oc Fuglaskèr, oc er þat allt elldbrunnit griót sídann; einnin logadi Sídujökull, oc mörg önnur fiöll, oc sveitir heilar eyddust af elldgángi, brann oc vída elldurinn í siónum, oc brenndi land af sumstadar, hrundu brunnin fiöll, oc hlupu med brunaskridum í sió nidr; var landfarsótt á mönnum oc drepsótt á penfngi oc urdu miklir manntapar á Snæfellsnesi oc vídar. Markús þórdarson í Skógum var veginn af Sæmundi er átti dóttr hans,

oc Magnús Sturluson vo Guttorm. Tók skrida Launguhlyd í Hörgárdal, oc þar inni Rafn lögmann Bótólfsson oc heimafólk allt, konu hans oc X menn, nema dóttr hans Steinunni, hún fór til Grænlands; sprakk jördin í sundr oc hlióp vatn upp í stofunni, oc sökkti bænum oc kyrkiunni; margir bæir féllu þá oc skèmdust í Vatnsdal oc vídar. Þau missiri lèt Michael biskup Skálhollts biskupsdæmi laust í Danmörku, oc hafdi hann verit til lítilla nytsemda; Vígfús Ivarsson lèt oc af hyrdstiórn; enn andadist Gudmundr Arason ábóti á Helgafelli oc tók Þorsteinn Snorrason vid, enn Ingibiörg Örnúlfsdóttir giördist abbadys at Reynistad; Gudmundr prestr Iónsson keypti þá í umbodi Steinmódar prests Þorsteinssonar hálfan Hvamm í Eyafyrdi fyrir Vargá af Hákoni bónda í Hvammi. Elldrinn hèllst í Heklu oc fleirum jökl- 1391
um hinn sami árit eptir, oc landskiálfti svo mikill fyrir sunnan land um Grímsnes oc Flóa oc Ölves at XIV bæi skók nidr at mestu, rifnadi vída jörd oc kom upp vatn, dóu nokkrir menn undir húsum, oc tók landskiálftinn til Hölltavörduheidar. Mikil oc frædilig umskipti urdu af þessum ódæmum öllum saman á landi hèr, þau er alldrei rædst bót á. Þá andadist Ión biskup Eiríksson Skalli á Hólum, hafdi hann þar biskup verit í XXX IIJár, enn alls VIII edr IX ens fimta tugar, frá því hann vígdist til Grænlands; var yfir leidi hans lèngi legsteinn lítill af marmara, oc er þat fágiætt í landi hèr. Þórdr prestr var þá rádsmadr Hóla kyrkiu, enn Einar prestr Haflidason officialis yfir allt Hóla umdæmi; þá voru votvidri, oc ónyttust hey manna, oc eigi lètti enn hardindunum; var þá vígdr til Hóla út á páfagardi Pètr Nicolásson danskr prestr eda kanúki at bodi Bonifacii páfa hins IXda med því nafni, oc fór þat fram ádr Ión biskup dó. Sègir þat eitt brèf, at Ión biskup hafi keypt jörd á Ulfstödum af Andrèsi Bagga Bergþórssyni oc Ragnhilldi Steingrímsdóttr konu hans í páskaviku vetri seinna enn hèr var komit, oc þat vottar Einar prestr Haflidason, Þórdr prestr Þórdarson, oc Einar prestr Snorrason, oc ber þá eigi saman um andláts ár hans. Enn þessi missiri fèkk Sölvi prestr Brandi syni sínum Svertíngsstadi oc hálfa Sydri Steinstadi at Þíngeyrum, var Einar prestr Haflidason hinn fyrsti vottr. Í þann tíma voru áverkar med Sumarlida Þorsteinssyni oc Runúlfi Pálssyni oc þeirra mönnum; var Runúlfr mikill kappsmadr.

Sumarlidi hèlldt Hollti vegna födr síns móti hyrdstióra, þegar þorsteinn hafdi ei hyrdstiórn. I þann tíma var tekinn af Sæmundr Steffánsson, enn vèginn þorvardr Iónsson af Halli Eyríkssyni frænda sínum. Svo sègia sumar skrár at hyrdstiórn væri þá tekin af þorsteini Eyúlfssyni, enn hann yrdi aptr lögmadr nyrdra oc vestra.

LXXXVI Kap. Frá Byrni Einarsyni oc helldri mönnum.

Þá kom út Biörn bóndi Einarsson oc Solveig kona hans úr Iórsala ferd, enn úr þridiu Rómaferd; er mællt hann kæmi at Gunnbiarnareyum, oc farit fyrir því ei á land, at stúlka nokkr bendti honum fra því; var þar med honum Sigurdr Fóstri þórdarson skálld hans, oc skylldi iafnan skèmta med nokkru nyu hvern sunnudag, þridiudag oc fimtudag; qvad hann þá Skída-rímu, oc segir svo í nidurlagi hennar, at skèmtan skuli bída sunnudagsins, er þat köllut hin fyrsta ryma er qvedin hafi verit á Islandi; mælt er oc at hann hafi qvedit Skaufhalabálk oc Barnagælr, oc er mikil ætt frá honum komin. Biörn var hit mesta stórmenni í öllu, oc ei voru adrir fremri honum á landi hèr í þann tíma, svo vèr vitum med sanni at sègia; hann hefir ritat sagnir, oc eru þær nú undir lok lidnar, at midr fer; hann lèt giöra skip til helmínga vid Skálhollts kyrkiu, oc á því fór Solveig kona hans utan. Þá voru í þennan tíma þessir menn uppi mestháttar af konúngsmönnum oc leikmönnum: þorsteinn Eyúlfsson hyrdstióri, Narfi Sveinsson, Rafn Brandsson, Vígfús Ivarsson Hólmr, Biörn bóndi Einarsson Iórsalafari, Sigmundr Hvítkollr, þórdr Sigmundarson á vestfiördum, Sumarlidi oc Arnfinnur synir þorsteinns Eyúlfssonar Runúlfr Pálsson, Páll þorvardarson á Eydum, Ión Hákonarson Gissurarsonar Galla, Sigurdr Kollsson, Gísli Svartsson á Reikhólum bródir þorleifs födr Olafs Tóna; þorleifr var dáinn enn Olafr lifdi er hèr var komit; þórdr Sigurdarson Oddr oc Sigurdr Fóstri þórdarsynir; Oddr var kalladr Lèppr; Lytíngr bóndi Einarsson; þeir Gudmundarsynir Ari, Ormr oc Rafn; þeir voru allmikilhæfir menn; Guttormr í Stóraskógi son Örnúlfs Iónssonar var dáinn er hèr var komit; hann er sagt at verit hafi mikilhæfr oc

éeyrinn, hann átti Sophíu dóttir Eyríks ríka, oc voru synir þeirra Ión oc Loptr þá frumvaxta; Þorsteinn í Snóksdal er sídan var kalladr kyrkiu-Þorsteinn. Arni hèt madr nordlendskr Einarsson fadir Þorleifs í Audbrekku; ei þori ec at segia at þat hafi verit Arni son Einars prests Haflidasonar. Þá var oc uppi sem ættir eru frátaldar: Finnbogi Iónsson Lángs, enn Isleifr Belltislausi ætla ec þá væri úngr; hann var því svo kalladr at annara manna bellti var ei honum til hæfis. Af klerkum voru þessir fremstir: Einar prestr Haflidason; hann lifdi þá einn af lærisveinum Laurentius biskups, Þorsteinn Snorrason, Þórdr Þórdarson, Steinmódr Þorsteinsson; þeir tveir fyrir nordan, oc Sveinn prestr Magnússon, Asbiörn prestr Olafsson í Reykhollti, Páll Marteinsson oc eptir hann Páll Grímsson á Gilsbakka; oc sem ættir eru frátaldar: Gudbiartr prestr Hóki í Laufási son Asgríms prests Gudbiartssonar; hann var haldinn fiölkunnugur þvíat sidir manna voru ei gódir, enn hiátrú oc hleypidómar óxu. Af leikmönnum má enn telia Biörn oc Benidict Bryniúlssonu, er ríkismenn voru fyrir nordan land.

LXXXVII Kap. Frá Kristínu oc drukknun Þorleifs.

Þorleifr oc Kristín voru börn Biarnar Iórsalafara oc Solveigar Þorsteinsdóttr sem fyrr segir; Kristín var lengi vanheil oc lá í kör, enn Þorleifr bródr hennar vildi qvongast nordr í Eyafyrdi. 1392
Um vetrinn hugdi Þorleifr at rída nordr oc hafdi hesta í elldi á Melgrasseyri oc Hamri, enn ætladi at fara þángat á skipi med sveinum sínum. Þann dag er hann skyldi af stad fara, gèkk hann til hvílu systr sinnar, at qvedia hana; var hún miöc þúngliga halldin. Hann mælti: þá viltú nú trúa draumum þínum systir at þú munir lifa mic? hún mælti: ætlat hefi ec þat bródr minn allt til þessa, enn nú mun Gud ráda, hvört vid siáumst optar; hann vard gladr vid, baud henni gódar nætr oc gèkk til skips med förunauta sína, enn þann dag drukknadi Þorleifr oc þeir allir saman. Hinumegin fiardarins bar svo vid at förukona nokkr fór med siónum frá Hamri út ad Melgrasseyri, sá hún

nybreitni nokkra á steini edr skèri skamt frá landi, enn þagdi þar yfir allt til qvölds, þá kom þetta upp fyrir henni: hvad mun skrimslit fagra hafa gèrt af sèr, sem ec sá á steininum í dag? þat var fagrraudt med vænu manns áliti oc gullbaug á hverium fíngri; þat bendti med hendinni, enn ec skildi ekki hvat þat mælti fyrir hrædslu sakir. Enn er heimamenn heyrdu þetta, brá þeim miöc vid; grunadi þá um júngkæran, fóru til oc fundu hann daudan, var lík hans flutt í Vatnsfiörd, enn vid þennan atburd allansaman brá Kristínu á þann hátt, at hún reis jafnskiótt úr rekkiu oc vard heil. Gipti fadir hennar hana þá Ióni Guttormssyni frá Stóraskógi, oc buggu þau í Hvammi, enn seinna bió hún í Vatnsfyrdi, oc köllud Vatnsfiardarkristín, oc var hin nafnfrægasta kona. Loptr Guttormsson bródr Ións fór utan, oc þiónadi konúngi oc þádi af honum nafnbætr sem sídar segir. Var mál med Runúlfi Pálssyni oc Páli Þorvardssyni á Eydum oc hèldt Runúlfr peníngum þò Páli væri dæmdir. Þá deildu þeir fedgar Vígfús oc Narfi á Kolbeinsstödum, oc vard sár madr sem hliôp á milli þeirra. Dó þá fiöldi Islendskra manna í Noregi.

LXXXVIII Kap. Frá Pètri biskupi.

Þau missiri er Ión Guttormsson fèkk Kristínar vóru ferdir þeirra vestra Þórdar Sigmundarsonar, Sigurdar Kollssonar, Gísla Svartssonar à Reykhólum oc Þórdar Sigurdarsonar. Þá kom út um sumarit Pètr biskup Niculásson á Pètrsbollanum oc med honum Arni son Einars prests Haflidasonar; hafdi hann gengit sudr til Róms; braut bollan milli Krysivíkr oc Grindavíkr; helldust menn allir, enn tyndist mestr fiárhlutr; reid biskup þegar um haustit heim til Hóla oc med honum Ión prestr Magnússon, bródir einn danskr er Enis hèt, herra Sveinn, Mattheus prestr skyldr biskupi, Sveinn diákni, Pètr Gammr skrifari oc einn smásveinn, voru þeir allir danskir; Þorsteinn klerkr norrænn, Ión Slèttr oc Ormr Hialltlendíngr; fóru þeir utan sídar Mattheus prestr oc Þorsteinn klerkr oc herra Sveinn. Hèldt þá enn herra Sveinn officialis umdæmi, oc allri virdíngu sinni, oc var í hinum mestu kærleikum vid biskup, enn Þórdr prestr hèldt Hólarádum. Heldr var

sátt med þeim biskupi oc Steinmódi presti Þorsteinssyni, þó hèldt hann öllum sínum heidri oc störfum, oc alla presta lèt biskup halda völldum sínum; þótti þá biskupsdæmit vel standandi. Halldór prestr Loptsson hafdi gengit til Róms er verit hafdi rádamadr á Hólum; hann hafdi komit út aptr hit fyrra árit med Byrni bónda Einarssyni oc Þórdi Arnasyni. Sat Halldór prestr á Heynesi, oc hafdi þá jörd af Michael biskupi oc fengit af honum prófastsdæmi milli Botnsár oc Geirhólms þó biskup væri í Danmörku. Þeim völldum öllum hèldt hann fyrir sunnan land enn hafdi þá prófastsdæmi um Eyafiörd sídan Ión biskup Skalli hafdi honum veitt, oc einnin ámedan hann var utan. Þat segia sumir menn at Einar hafi heitat sonr Bíarnar Iórsalafara oc fengit þá hyrdstiórn, enn þat hyggium vèr ei vera. Pètr biskup saung á Mikiálsmessu hina fyrstu biskups messu sína, var þá mikit fiölmenni á Hólum, oc hèldt biskup öllum sæmiliga veitslu. A þeim missirum lagdi Biörn Brynjúlfsson Olafi syni sínum Akra hvörutveggiu oc fleyri jardir í Skagafyrdi á móti systrum hans Sigrídi oc Málmfrídi; vottudu þat á Magnúsmessu Lytíngr Hialltason, Dadi Bryniúlfsson oc IIII adrir; þykir mer alllíkligt at Olafr sá hafi verit fadir Þorsteins Lögmanns Olafssonar er sídan bió at Ökrum. Leid nú svo af þessi vetr, enn um vorit lagdi Þórdr 1393
prestr Þórdarson af Hólarád, því fækkadi med þeim biskupi; tók Ión prestr Magnússon þá vid rádum, oc hèlldust öll stærri völld. Um sumarit giördi Pètr biskup vígslur af Skálhollts biskupsdæmi því Michael biskup hafdi laust látit sem ádr segir; enn Þorsteinn ábóti oc officialis Skálhollts hafdi veitt Olafi presti Kolbeinssyni Stad á Ölduhrigg, enn Gunnari presti Gílssyni aptr Reykhollt, þar hann hafdi verit; Páli Grímssyni Gilsbakka, Vígfúsi Sveinbiarnarsyni Mela, Steinmódi Þorsteinssyni Garda, Ióni syni Þórdar Skrepps Kálfafell oc Ióni Ref Miklahollt, Oddi presti rádsmanni Breidabólstad, oc hèldt hann þó Vallanes oc tók ávöxtu af, enn Sigurdr prestr Sigurdarson var þar. Vermundi presti veitti hann Selárdal enn Oddi presti Þorsteinssyni Stafafell, þvíat Michael biskup hafdi eptirlátit allt í óskipan enn margir prestar dáit í sóttini. Um vorit lagdi Einar prestr Haflidason af sèr officialis starf, oc skipadi Pètr biskup þat aptr Ióni presti Magnús-

syni. Þá lèt oc Hallr at Þverá af abótadæmi. Þat sumar vard grasvöxtr mikill enn urdu lítt tödr. Þá keypti Halldór prestr Loptsson hálft Kristnes af Þorvaldi Vasa Ögmundarsyni, enn Erlíngr Snorrason galdt Pètri biskup jörd sína Rófuhvol; vottudu þat þeir Ión prestr Magnússon oc Þórdr prestr Þórdarson at Hólum *in festo Nerei et Achillei*; þat var í sakeyri fyrir trè er Erlíngr hafdi tekit fyrir stadnum, oc heitir sumstadar Konuhvoll; enn Arni Einarson galdt Mödruvallastad X hundrud fyrir ílag sem stadrinn átti í jörd at Aslákstödum í Kræklíngahlyd. Halldór bóndi Asgrímsson keypti hálft Marbæli at Þurídi Iónsdóttr oc dætrum hennar Gudrúnu oc Biarteyu oc Ingvildi. Þá sættust þeir Pètr biskup oc Steinmódr prestr Þorsteinsson enn á Remigiidag sem er hinn Xdi Octobr heima á Hólum stadfesti Pètr biskup giafabrèf Orms biskups um Hialltabakka oc Kleyfar til Þíngeyra klausturs.

LXXXIX Kap. Frá Vilchín biskupi.

Vilchín edr Vilhiálmr hèt príór einn danskr, hann fór á páfagard eptir Skálhollts biskupsdæmi, þá er Michael hafdi aflátit, sem þá var sidr, oc var vígdr; segia sumir hann væri vígdr í Róm, enn sumir af Vínalldi erkibiskupi í Nidarósi er hann kom aptr, hann kom út í Hvalfyrdi á Henriksskipinu, oc þykir mèr lióst at þeir hafi sannar er segia þat hafi verit á því ári er Pètr biskup giördi vígslurnar fyrir sunnan, enn hinir er segia þat væri ári seinna, þvíat Vilchín biskup vard landfastr á Barthólómæusmessu, þat er hinn XXIVdi Augusti mánadar, oc var þá Pètr biskup í Skálhollti. Vilchín biskup reid í Skálhollt, oc med hönum Ión prestr Þórdarson, er utan hafdi verit VI vetr oc haldit krosskyrkiu, oc Gudmundr prestr Þorsteinsson oc Höskulldr prestr Iónsson; honum veitti biskup Breidabólstad; giördi Vilchin biskup svo ágiæta veitslu í Skálhollti, at enginn mundi þvilíka hèr á landi, sökum fiölmennis oc alls kostnadar. Þar var Pètr Hólabiskup oc hit mesta mannval af öllu Islandi; stód sú veitsla VII daga, oc var veitt svo ríkmannliga, at hverr drakk sem hann lysti nótt oc dag, oc var ei drukkit annat enn Þyskt

öl, oc enn dyrara; var stofan sú hin mikla þrísett milli gátta af höfdíngium, enn á krossmessu um haustit saung Vilchín biskup hina fyrstu biskupsmessu sína í Skálhollti, fór hann þegar um haustit at visitèra sysslu sína, oc allt vestr á Reykianes; hann visitèradi þá Biarnarhafnar kyrkiu oc Stadarfells oc Garpsdalskyrkiur.

XC Kap. Kíf á Vestfiördum.

Þetta sumar var óvild med þeim Byrni Einarssyni Iórsalafara oc Þórdi Sigmundarsyni; fylgdi Þórdi Oddr Leppr Þórdarson, Sigurdr Kollsson, Gísli Svartsson, Þórdr Sigurdarson, oc má þat vera at þeir hafi engan flokk haldit hit fyrra sumarit; Sumarlida Þorsteinssonar er gètit oc ætla ec hellst hann hafi fylgt Byrni; þeir hittust á Iátmundar konúngs messu undir Núpi í Dyrafyrdi, þar vard bardagi oc lètust nokkrir menn; segia sumir II dæi; hèt annar Hrómundr Iónsson, hann fèll, unnu III á honum; Oddr Iónsson hèt annar hann dó sídar; Biörn komst í kyrkiu, hann sat sídan heima í Vatnsfyrdi oc fiölgadi ekki mönnum, sem ei væri um at vera, enn Gísli Svartsson mágr Þórdar fór til hans. Eptir þat reid Biörn um land, oc kom at sèr hinum bestu mönnum öllum, enn margir urdu sárir af mönnum Biarnar. Um þær mundir eda vetri ádr höfdu þeir deilt Gísli Andrèsson oc Vígfús Flosason er fyrr er gètit at óspektum; reid Gísli í Krosshollt at heimta penínga sína af Vígfúsi, enn hann var fiölmennari oc kúgadi Gísla til at gèfa sic qvittan. Þorsteinn Eyúlfsson var þá enn lögmadr þessi missiri er frá hefir verit sagt um hríd. Segia menn at rekit hafi hval í Gvendarlón med eitt auga á baki aptr vid bægslit; var hann sodinn oc etinn oc dóu þaraf hundrad manna; þó lifdu sumir.

XCI Kap. Andlát Einars prests Haflidasonar.

Seint um haustit tók Einar prestr Haflidason sótt oc fèkk alla þiónustu, sem kristnum manni heyrir; hann andadist þann XXI

December mánadar, þá hann skorti einn vetr á nírædan, oc hafdi halldit Breidabólstad einum vetri fátt í fimmtyu oc verit rádsmadr Hóla; hafdi hann verit alla stund mikit fyrir öllum prestum ödrum í Nordrlandi, oc vard öllum gódum mönnum harmdaudr; lèt Arni sonr hans flytia hann til Hóla med sæmiligri fylgd; stód þar yfir grepti hans Pètr biskup oc margt annara manna. Var Breidabólstadr þá veittr Ióni presti Magnússyni; þá er sagt at drukknat hafi Olafr Tóni þorleifsson í Steinólfsdalsá.

XCII Kap. Frá ímsu oc Pètri biskupi.

1394 Um vorit eptir tók Pètr biskup at visitèra kyrkiur í fyrsta sinni í biskupsdæmi sínu, oc ritadi upp allt fè þeirra fast oc laust í eina-bók er Pèturs Registrum heitir. þá tók Steinmódr þorsteinsson aptr vid Hólarádum oc prófastdæmi í Skagafyrdi; hann hèldt oc Greniadarstad oc prófastdæmi um þíngeyarþíng. Hèldt Pètr biskup skóla á Hólum, oc var Bödvar diákn skólameistari. Um sumarit kom út á Eyrum Iussi oc Ormr bádir danskir, fóru nordr til Hóla oc voru þar med biskupi. Lodinn Skèggiason hafdi gèfit próventu sína um vetrinn frú Ingibiörgu Abbadys á Stad í Reyninesi med jördunni Heidi á Skördum oc ítökum, enn Sumarlidi þorsteinsson giördi Benidict Brynúlfsson qvittan um saudarverd at Vík í Sæmundarhlíd á Gudmundardag; telium vèr því slíkt svo smátt, þegar nafnkunnugir menn áttu í hlut, at siá megi þat þeir voru þá uppi oc skiptust vid. þá veitti Pètr biskup þorsteini presti þorsteinssyni Grímstúngna stad, Ióni þorvaldssyni Hóla í Vestrhópi, Byrni Aslákssyni Hof á Skagaströnd, þorsteini Skèggiasyni Stad í Hrútafyrdi, þorsteini Teskli Laufás; var oc fleyra sem heldr þótti lausrædi vera; giördist mikil audn á stadarfè at Hólum; þá lèt oc biskup efna til hafskipsgiördar skip, er hann tók af þorsteini lögmanni Eyúlfssyni fyrir LX hundrud; hann lèt einnin Hólaferiuna gánga á Sniófellsnes, var hún þá forn oc lestist fyrir Beruvík oc var þar uppsett. þat bar vid er hann var í nordr vísitatiu sinni at Ormr hinn danski sveinn hans vo Gissr Liósa annan biskupssvein, saklausan fyrir framan biskupsstofuna í klaustri á Mödruvöllum, drottins dagin næstan

eptir Mariumessu sídari, oc er hann lysti víginu, nefndi hann sic Nicolás Ormsson, oc qvadst med því nafni skyrdr hafa verit enn fermdr med Orms nafni; ei er frá þeim tídindum framar sagt, edr hversu fór. Enn á Iónsmessu postula segia sumir, adrir nefna til IV í jólum, fèll nidr Hólakyrkia hin mikla sú er Iörundr biskup hafdi byggia látit, oc stöpullinn med allt í grunn; brotnadi hvert trè, oc vard engu undan biargat, nema líkneskium oc helgum dómum; vard undir pilltr einn, diákn at vígslu; segia menn at sú kyrkia er Pètr biskup lèt aptr byggia hafi stadit II hundrud oc XX vetr, oc væri sú er fèll á ofanverdum dögum Gudbrands biskups. Mörg önnur tídindi hafa ordit í þann tíma, enn sumt þat er hèr gètur, oc verda ei uppspurd, því at menn hafa náliga engar sagnir af þeirri öld, nema þat er fundist hefr í brèfa bókum, oc þó enn færra eptir pláguna hina mikla.

XCIII Kap. Frá Þorsteini lögmanni oc Þórdi.

Þorsteinn Eyúlfsson hafdi þá enn lögsögn; ridu þeir Vígfús hyrdstióri, oc hann oc Biörn Einarsson Iórsalafari til fundar vid Þórd Sigmundarson oc ætludu þeir hyrdstióri oc Þorsteinn at setia nidur deilur; ridu þeir Glámu oc voru saman XC menn alvopnadir; þar var med Halldór prestr Loptsson, Ión Hákonarson oc Sigurdr Hvítkollr, er ei gètit at vandrædi hafi aukist, heldur komist á sættir, enda hafdi Þórdr engan afla á móti; hann hafdi L manna oc var þar Sigurdr Kollsson, Gísli Svartsson Þórdr Kollr Sigmundarson, Oddur Leppr Þórdarson, Sigurdr Skalli enn þeir Þorsteinn oc Biörn mágar, vard Þórdr utan at fara oc VII menn adrir, Þórdr gypti ádur dóttur sína Ara er kalladur var Gudbrandsson enn ec hygg vera Ara Gudmundarson er sídan var at Reykhólum; þá urdu víg nokkur oc áverkar. Þá er Vígfúsi hyrdstióra eignut samþykkt um vinnufólk bak vid lögbókina. Verdur nú sem óliósust frásögnin á nokkrum missirum næst fyrir pláguna, oc má synast hún hafi skotit myrkva á þau; má þó telia þat er menn vita. Höfdu nú allt til þessa, þó mörg ókiör gèngi yfir, haldist vid sádverk í landi oc mörg atorka framar enn at vonum, oc var enn allmann-margt í landinu, þó

stórum hefdi fækkat á tveimur hinum nærstu mannsöldrum, er at óáran hafa strídastir verit þessu landi.

XCIV Kap. Frá Vilchin biskupi.

1395 Sumar hit nærsta er nú var frásagt reid Vilchín biskup til Austfiarda í visitatiu sína; styrkti hann oc leidrètti sidu manna oc kristnihald hvar sem hann kom; þá keypti Halldór prestr Loptsson hálfa jörd á Grund í Eyafyrdi af Byrni Einarsyni enn Halldór bóndi Arngeirsson seldi Pètri biskupi Bakka oc Læk í Vidvíkur þíngum fyrir ytri- oc sydri Brekku í Oslandshlíd; þat vitnudu Steinmódr prestr Þorsteinsson rádsmadr, Þórdr prestr Þórdarson,
1396 Halldór prestr Loptsson. Þar eptir giördi Vilchín biskup tilskipan sem hönum syndist þörf á um presta oc kyrkiur; hann reid hvört ar í sysslu sína. Páll Gaddur Gudmundarson særdi Ión bónda Hákonarson í þíngreid, komst hann í kyrkiu á Eydum austur oc var borinn út þadan sofandi af þremur mönnum í dularklædum oc höggvinn sídan í Húnavatns þíngi. Pètr biskup lèt upprita inventarium Hóla kyrkiu þá hann fór utan oc tók þá vid Steinmódr prestr rádsmadr, þat var önnur missiri: hin þridiu kom hann út oc seldi þá Halldór Loptsson prestr Bödvari diákn
1397 Ögmundarsyni jörd í Krossanesi fyrir iörd á nedsta Skridulandi; þau missiri sameinadi Margrèt drottníng nordurlönd öll undir Danmörku; þá var önnur visitatiu ferd Vilchíns biskups, oc vígdi hann Lundarkirkiu; gètit er þa Gudridar Ingimundardóttr konu Vígfúsar hyrdstióra Ivarssonar, oc at hann hafi ánafnat henni V hundrud í sinn gard; vitnudu Þorsteinn Eyúlfsson lögmadr, Arni Einarsson, Gunlaugr Magnússon er sysslu hafdi í Borgarfyrdi, oc Einar Olafsson; fleiri manna er enn gètit.

XCV Kap. Aftaka Gunnlaugs bónda.

Gunnlaugr bóndi Magnússon, sá er nú var gètit, hafdi í frammi hardrædi mörg oc heimsóknir vid bændur, bar þat þá til, vetri
1398 eptir þat er öll Nordurlönd lögdust undir Dani, at hann syndi þeim mestan ofsa oc yfirgáng, var þá Ión Afbragd laminn af hans

mönnum í Borgarfyrdi, svo hann fèkk bana af. Þat hit sama haust fór Pètr biskup utan, oc þá qvittadi Ión Hákonarson, Halldór prest Loptsson fyrir Grundarverd oc Hollt; fyrir þessar tiltektir var Gunnlaugr bóndi höggvinn önnur missiri í Reykhollti, oc sveinar hans tveir Þorsteinn oc Biörn, enn Sigfús hinn þridii 1399
flydi til Bæar, var þá Bæarkyrkiu lokat fyrir hönum, oc hann höggvinn sidan í hinum sama mánudi, er þó ei þess gètit, hvör fyrir þeim aftökum hafi stadit.

XCVI Kap. Frá ímsu.

Þá er Pètr biskup var utan farinn, voru þeir officiales Þórdr prestr Þórdarson, oc Steinmódr prestr Þorsteinsson; þeir veittu Þorsteini Svart kirkiu helming í Knappstödum oc Húnstödum í Fliótum, enn seldu hönum hálfa Knappstadi. Biörn Iórsalafari hafdi þá oc iardaskipti vid Arna Einarson, fèkk hann hönum allmargar iardir í Hvolhrepp, Fliótshlid oc Averiahrepp fyrir adrar í Húnavatnsþíngi, vóru þar med ytri Borg í Vídidal, oc hálft Asbiarnarnes, framfór þat í Hvalfyrdi, oc voru vottar Hösk- 1400
uldr prestr Iónsson oc Gísli Andrèsson; annat sumar var dæmt 1401
á alþíngi um vistarrád hiúa. Þá fór Vilchín biskup utan, oc kom aptr med höldnu; fór þá utan Solveig Þorsteinsdóttir kona Biarnar Iórsalafara, á feriu þeirri er hann hafdi byggia látit, at helmíngi, vid kyrkiuna í Skálhollti, fórst henni vel; urdu þá í þann tíma margir fyrir-burdir oc draumar fyrir stórtídindum þeim er á eptir komu, þat var eitt at mönnum heyrdist þetta qvedit í kyrkiu-gardi á Sydumúla.

Vögum vèr oc vögum vèr
med vora byrdi þúnga.
upp er komit þat ádur var
í öldu Sturlúnga, í öldu Sturlúnga.

Þá dæmdu XII menn Byrni bónda Einarsyni hálfan Dalsskóg frá Magnúsi Haflidasyni at Diúpadal í Eyafyrdi, einni nóttu eptir Benidictusmessu, enn Steinmódr prestr Þorsteinsson úrskurdadi fimtarstefnu Biarnar, próf oc dóma lögliga kyrkiunnar vegna.

Einar prestr Þorvardsson arfleiddi þá med leyfi Iárngèrdar oc Gudrúnar systra sinna börn sín Magnús, Arngrím, oc Gudrúnu at Þíngeyrum í Vatnsdal, vottadi Þórdr prestr Þórdarson oc adrir. Þórdi presti hafdi Benidict Bryniúlfsson fyrir laungu gèfit Gaukstadi oc Foss á Skaga. Þorsteinn lögmadr úrskurdadi ættleidínguna lögliga. Ottar Biarnason seldi þá Ormi Snorrasyni XX hundrud er hann átti í stadnum í Reyninesi, enn Asbiörn Gudmundsson galt húsfrú Þorgèrdi Olafsdóttr konu sinni, Gnúp oc Alvidru í Dyrafyrdi oc Fiallaskaga. Pètr biskup var þá utkominn, oc var þat â presta stefnu hans at Miklabæ, *in festo Iohannis Baulacensis Episcopi*, þá er kallat var fiórda ríkisár Eyríks af Pommern, er Margrèt drottníng hafdi tekit til ríkis med sèr yfir öll nordurlönd, at hann byrti Þorsteini Eyúlfssyn lögmanni, brèf Magnúsar konúngs Smecks, med hans hángandi innsigli, var þat verndarbrèf Hólakyrkiu; krafdi biskup Þorstein lögmann úrskurdar á því, hvört kyrkian á Hólum ætti at niótti þeirrar nádar edur ei, í því siálfrar hennar máli er þá var kæra til Ións Grímssonar, enn Þorsteinn lögmadr sagdi þat med fullum úrskurdi, at Ión Grímsson væri skyldugr til at lúka Hóla kyrkiu hálfaukin rètt sinn fyrir brèfsins sakir, med slikum peninga vexti oc sölum, sem Ión prestr Magnússon officialis hafdi dæmt henni einfaldan rètt, oc konúngsbrèfit óbrygdanligt, þartil rèttr Noregs konúngr kallar þat aptur; er þetta hinn sídasti giörningr Pèturs biskups, oc svo Þorsteins er menn hafa sèd.

XCVII Kap. Plágan kèmur med Einari.

1402 A ödrum missirum fór Vígfús hyrdstióri Ivarsson utan; þá giördi Þórdr prestr Þórdarson reikníng vid Valdysi Helgadóttir barnamódur sina, oc fékk henni til eignar Litluey oc Ytri ey, oc fleiri brèf vóru þá giör; þá kom út um sumarit Hvala Einar Heriúlfsson á því skipi, er hann átti siálfr; þar kom út á því skipi í klædi, at því er sumir menn seiga, svo mikil brádasótt at menn lágu daudir innan þriggia nátta, þar til heitit var þremr lofmessum med sæmiligu bænahalldi oc liósbruna; þá var oc heitit þurraföstu fyrir Kyndilmessu enn vatnföstu fyrir Iól, salt-

arasaungum, Mariusaungum oc at gèfa hálfvætt sylfurs til Hóla, til at búa med skrín Gudmundar hins góda, er sídan mælt ad flestir nædi at skriptast ádurenn dóu; gèkk drepsóttin um haustit fyrir sunnan land, med svo mikilli ógn oc ákèfd, at aleyddi bæi vída enn fólk var ekki siálfbiarga eptir í mörgum stödum þat er lifdi, oc þó XII eda XV færi med einn til graftar eda tvo í fyrstu, komu stundum lífs ei nema IV edur V, deydi Alexius prestr Saarthöfdason fyrstr af prestum oc siö sveinar hans í Botnsdla, þá hann reid frá skipi; ætla menn sè hinn sami, er fyrrum var í Odda, oc kalladr Ali eda Oli. þat var tídska med klerkum sumum, at snúa nöfnum sínum á látínskan hátt. þar eptir dó bródir Grímr kyrkiuprestr í Skálhollti, oc svo hvör at ödrum heima presta. A Ióladagin siálfan deydi Höskulldr prestr Iónsson rádsmadr á stadnum; aleyddi þá stadin at lærdum mönum oc leikum, fyrir utan Vilchín biskup siálfan, oc tvo leikmenn er eptir lifdu; þat er í sögnum, at Grundar Helga hafi búit á Grund er plágan kom fyrst í Nordurland, oc at hún hafi flúit á fiöll upp oc hafi þá verit at siá svo sem reyk nidri í sveitunum, enn þat er ekki möguligt at segia med sanni, at þeirri sögn sè trúandi, því allt svo lángt var þá sídan Helga hafdi á Grund verit, oc barnabörn hennar fullordin at alldri oc mönnud, at hún hefdi þá verit ærit gömul ef satt væri, þó má þat siá, at eigi er þar mistekit til af þeim er þessa sögu flytia, hinnar seinni plágunnar, oc verdr ei ætlat um adra enn þessa, nema önnur hafi gengit fyrr á landi hèr, enn þat verdr ei sannat. þeir mistaka miöc er þat herma, at eptir þessa plágu hina miklu, hafi vestan-menn byggt Nordurland, oc kosit iardir þar sem þeir vildu, því þat er med sannindum sagt, at þessi hin fyrri plága gèkk um allt land, ei sídr á Vestfiördum enn annarsstadar, oc var hún sem endahnútr á landplágum þeim, er iafnan höfdu vid borit sídan eptr daga Arna biskups þorlákssonar. þennan tíma deydi Vínaldr erkibiskup í Noregi, oc svo margir göfugir menn hèr á landi af plágunni, Pètr Hóla biskup, þorsteinn Eyúlfsson lögmadr, er verit hafdi hit mesta mikil-menni, Páll Kiarni ábóti í Videy. Sveinbiörn Sveinsson á þíngeyrum, oc enn fleiri; er þat mælt at Rafn Brandsson yrdi lögmadr eptir þorstein.

XCVIII Kap. Mannfallsárit fyrra.

Þá voru hin nærstu missiri þvílik, oc var kallat manndauda árit
1403 mikla edr plágu árit, deydi þá Þorsteinn ábóti á Helgafelli, Runúlfr ábóti í Þykkvabæ oc VI brædur. enn adrir VI lifdu, Haldóra Abbadys í Kyrkiubæ oc siö systr enn sex lifdu eptir, þángat vígdist aptr Gudrún abbadys Haldórsdóttir, eyddi þann stad þrisvar at mannfólki, svo at um sídir miólcudu systurnar búfènadin þær til voru, oc kunnu flestallar lítt til sem von var; kom þar til kyrkiu hálfr átti tugr hins siöunda hundrads bráddaudra líka, svo talit vard, enn sidan gat einginn talit fyrir fiölda sakir, þá eyddi þrisvar stadin í Þykkvabæ at mannfólki, svo at ei voru eptir nema tveir brædur, er heima væri oc einn húskarl stadarins, oc bar hann fyrir þá mat oc adra er tilkomu;. þá dó oc Gísli Svartsson á Reykhólum, Ión Guttormsson í Hvammi, er átti Kristínu dóttr Biarnar Einarsonar Iórsalafara oc höfdu þau verit saman XI ár; erfdi sídan Loptr foreldri sitt er kalladr hefr verit hinn ríki; Þórdr Sigmundarson á Núpi í Dyrafyrdi; Páll Þorvardsson à Eydum, oc Sesselia Þorsteinsdóttir kona hans, hann hafdi haft hyrdstióra umbod um hríd; hann kalla sumir födr Ións prests Pálssonar enn adrir nefna Pál Brandsson; þat er lióst at Páll Þorvardsson var fadir Ingibiargar, er Loptr Gudmundsson átti, en ei veit ec hvert Sesselia kona hans var dóttir Þorsteins Eyúlfssonar edr ei; fleiri deydu hinir heldri menn. Var þá vígdr Vermundr ábóti til Helgafells; þeir deydu þá fyrir nordan land: Þórdr prestr Þórdarson oc Steinmódr prestr Þorsteinsson oc Halldór prestr Loptsson rádsmadr. allir hinir göfugustu prestar oc audugir, Halldór prestr giördi ádur testament sitt oc gaf bædi klaustrum oc kyrkium, enn Valdys Helgadóttir barnamódir Þórdar prests gaf Yttriey Þíngeyra kyrkiu. Steinmódr prestr hafdi átt sonu oc dóu þeir, þá hafdi hann ættleidda, enn módir þeirra var systr húsfrú Margrètar Eyríksdóttr á Borg er Benidict Bryniúlfsson átti, þau áttu Siáfarborg oc Espihól oc margar iardir adrar, oc þar med erfdi Margrèt systursonu sína; ekki lifdu þá eptir nema þrír prestar Nordanlands, þrír diáknar oc einn bródir á Þíngeyrum. Vída lifdu menn eptir frændlausir, er sagt at sá madr er Sölmundr hèt hafi erft alla bænda eign í Fliótshlíd, enn ei veit ec

giörla hvört var í þessari plágu edr hinni sídari er sveinn fanst á bæ er Ivar hèt oc kalladr sidan hinn fundni, sem Ivars ætt er frá kominn; tvö úngmenni lifdu í Adalvík oc Grunnavík er gyptust sídan, Ögmundr Iöturkúfur oc Helga beinrófa.

XCIX Kap. Lyktar pláguna.

Vetr sá hinn nærsti var kalladr manndauda vetur hinn sídari; 1404
eyddi þá enn stadin í Skálhollti at þiónustu fólki; dóu þrír prestar oc mestr hluti klerka, tveir prestar lifdu eptir, bródir Þorsteinn kyrkiu prestr oc Þórarinn prestr Andrèsson Capelán Vilchíns biskups; lifdu varla L prestar eptir í öllu biskupsdæminu, gèkk plágan þá sem mest nordanlands enn þá lètti henni af móti páskum; var þessi köllut Plágan mikla oc var hún en fyrsta í landi hèr, enn almenningr nefnir hana stundum Svartadauda, enn þótt hann væri fyrir laungu geingin í útlöndum; ætla ec þat ekki fiærri fara, er sumir mæla, at fyrir þá plágu hafi verit hundrat þúsundir manna tólfrædt í landi hèr oc ei dáit minna enn tveir hlutir. A því ári er gètit Höskuldar Runúlfssonar, hann seldi Ióni Sighvatssyni jörd at Hvoli í Vesturhópi vid Tungufelli í Svarfadardal; ætla ec Runúlf, er gètr á dögum Olafs biskups, hans son verit hafa. Plágu árit gaf Einar Þorbiarnarson Kèlduland Hóla kyrkiu oc Ingirídr kona hans. Eptr pláguna kom snióvetr hinn mesti; vard svo mikill hrossafellir oc saudfiár fyrir sunnan, at traudt mundu 1405
menn þvilíkan, átti stadurinn í Skálhollti um haustit þriú hundrud hross roskin enn ótal þrèvetr oc yngri, enn um vorit lifdu eigi fleiri á stadnum oc öllum stadar búum fyrir ofan heidi en XXXV klifbær en XXIV hestar voru at auki er Vilchín biskup átti siálfr sumarstadna oc gengu í Hestfialli; höfdu þá biskupar optast í þann tíma XII útbú oc var eitt á Utskálum í Gardi enn hin í Arness sysslu oc Rángárvalla, oc var þat kallat fyrir ofan heidi; lagdist þá vída í audn mikill hluti sveita oc dvínudu miöc nytsemdaverk, sádverk, saltgiörd, sagnarit oc annar manndómr.

C. Kap. Andlát Vilchíns biskups.

Þá tók vid rádum í Skálhollti Oddr prestr Iónsson er þá hèllt Breidabólstad i Fliótshlíd, enn Vígfús prestr Þorbiarnarson lèt

laust; skipadi Vilchín biskup III officiales yfir biskupsdæmit: Vermund ábóta á Helgafelli yfir vestfyrdinga fiórdung til Botnsár, Odd prest Iónsson yfir sudurland austur til Lómagnups sands oc Þórarin prest Andrèsson allt til Helkúndis heidar oc stód svo þriá vetur sídan; hann vígdi þá bródr Biarna Andrèsson til ábóta í Videy; sídan fór Vilchín biskup utan um sumarit í Hvalfyrdi oc med hönum Biörn bródir Einarsson í Vatnsfyrdi, Narfi Sveinsson lögsögu madr sunnan oc austan á Islandi oc bródir Ión Hallferdar son oc urdu vel reidfara; hafdi Vilchín biskup verit hinn mesti skörúngr oc nytsemdarmadr allra útlendra biskupa, bædi vidrètti hann kristindómin oc leidrètti sidu manna; vid hann er kènd hin hellsta máldaga-bók Skálhollts biskupsdæmis, þarí innfærdi hann alla máldaga er hann oc hinir fyrri biskupar giördu oc allar eignir kyrkna er þá voru. Hann lèt byggia tornid út til brædra þá hann var príór, hann lèt oc byggia stöpulin í Skálhollti allan frá grundvelli oc fimm Þorlákshöfut med klárt sylfr oc lagdi þarí siálfr hans helgan dóm, hausin heilan oc öll beina brotin, hann hafdi oc út Mariu bílæti hit minna í Mariu stúku oc Olafs konúngs bílæti er stód fyrir framan kór í Skálhollti; hann lèt giöra í Kyrkiubæ austur sæmiliga refla kríngum alla stóru stofuna oc lagdi allan kostnad þar til oc voru engir fyrri slíkir, oc gaf þá kyrkiunni; hann gaf oc sæmilig messuklædi med öllum reidskap Skálhollts kyrkiu oc þarmed dalmadiku er höfd var á krossmessur bádar jafnan sídan, því hann saung fyrst messu á krossmessu um haustit er hann kom út híngat; hann lèt oc byggia í Noregi skipit Bússu er köllut var biskups Bússan oc fórst henni jafnan vel; leysti hann allar stadarins skuldir svo Skálhollts kyrkia var skuldalaus á hans dögum. Vilchín biskup andadist í þessari utanferd öndverdan vetr í Biörgvín í Noregi; giördi Biörn bóndi Einarsson útför hans sem best hann mátti, stódu þar yfir greftri hans Askèll, er þá var erkibiskup ordin í Nidarósi oc lídbiskupar oc margt annat stórmenni, hafdi hann hèr biskup verit XII eda XIII vetr, enn um hina næstu þriá var biskupslaust eptir hann í Skálhollti, oc höfdu officiales umrád öll, þeir þrír er hann hafdi setta, hvör í sínu umdæmi.

Prentvillur.

Bls.	2 Línu	1	kouug les konúng.
-	7 -	5	Ejylfs l. Eyúlfs.
-	8 -	20	sicí-erfdaskyni l. sic í erfdaskyni.
-	11 -	21	á kyrkiunui l. í kyrkiunni.
-	15 -	17	11 l. XI.
-	16 -	20	Helgafynir l. Helgasynir.
-	- -	30	ann l. enn.
-	18 -	19	yflrlæti l. yfirlæti
-	19 -	21	a l. af
-	23 -	26	XIV l. XIX.
-	28 -	4	applesin l. upplesin.
-	35 -	1	þorstein l. þorsteinn.
-	38 -	1	at l. af.
-	40 -	7	klausrit l klaustrit.
-	41 -	19	II l. VI.
-	44 -	1	heilaga l. heilagri.
-	51 -	20	stróhátídir. l. stórhátídir.
-	- -	25	trúnadar; menn l. trúnadar-menn.
-	52 -	31	veru l. vera.
-	53 -	16	hvöru l hvör.
-	56 -	27	bródis Ingimunds l. bródir Ingimundr.
-	59 -	4	ví l. því
-	62 -	15	Snælíngsdalstángu l. Sælíngsdalstúngu.
-	64 -	32	bóti l. ábóti.
-	67 -	28	hundrud l. hundrad.
-	- -	31	hundrad l. hundrud.
-	68 -	9	heilágra l. heilagrar.
-	72 -	8	sanugva l. saungva.
-	74 -	15	körsbrædr l. kórsbrædr.
-	- -	35	verá, oc þvera l. þverá oc var.
-	75 -	33	ofr. l. fór.
-	80 -	25	manna; fyrir etc. l. manna fyrir sunnan land.
-	82 -	22	Flattungu l. Flatatúngu.
-	89 -	5	Turni l. Tumi.
-	90 -	30	kalldr l kalladr.
-	96 -	3	Raudasand l. Raudasandi.
-	- -	13	þvívat l. þvíat.
-	97 -	24	Hórd l. Hörd.
-	113 -	14	Hóki l. Flóki.
-	118 -	20	Brynúlfsson l. Bryniúlfsson.